AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene : 2 — Cilt : V, Sayı : 79
Rüzgârlı Sok. Ovehan
***Kat** : 3 Daire : 7*
P. K. 582 — Tel: 18992
Fiatı: 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCAYÜBEK

*Bu nüshada **yazı** işlerimi **fiilen** idare **eden mes'ul** Müdür:*
Yusuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS
Hüseyin EZER

Klişe :
Doğan klişe ATELYESİ

Abone Şartları

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları :
4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

Dizildiği ve basıldığı yer
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak resmimiz

Piraye Bigat

Kararı bekliyor

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Aziz Atatürkün aramızdan ayrılısından 17 yıl sonra ondan bir takım emanetler teslim almış olan Türk gençliğinin vazifesi bütün resmi anma törenlerinin, parlak nutukların, ıstırap gösterilerinin üstünde bu emanetlerin lâyıkı veçhile muhafaza edilip edilmediğini gözden geçirmektir. Türk gençliği tâbirinden anlaşılması lâzım gelen şey, bundan yirmi beş yıl evvel yirmi yaşında olanlardan bugün yirmi yaşında bulunanlara kadar uzanan bir nesildir. Zira Atatürk eserlerini o nesle emanet etmistir, o neslin Atatürkün eserlerine sahip çıkması lâzımdır.

En büyüğümüzün ölüm yıldönümünde başlarımızın eğik olmamasına imkân yoktur. Vazifemizi gerektiği şekilde yerine getiremedik. Bir müddet onun izinde yürüdük, onun inkılâplarına saygıyla bağlı kaldık, fakat on yıl kadar var ki hareketlerimize başka maksatlar hâkim oldu. Bu maksatlar uğrunda tavizler vermeğe başladık. Beş seneden beri ise memleketi, İktidara gelir gelmez ilk icraatı ezanı yeniden arapçaya çevirmek olan bir zihniyet sevk ve idare ediyor. Bu zihniyet Cumhuriyet tarihini "1950 den evvel" ve "1950 den sonra" diye iki kocaman parçaya ayırmaktan çekinmemiş ve seneler senesi 1923 den 1950 ye kadar olan devreyi "27 senelik çile devri" diye vasıflandırmış, onun aleyhinde bulunarak rey avcılığı yapmıştır. Şimdi bilinse, o 27 senelik devreyi, bele Atatürkün idaresinde geçen ilk 15 seneyi nasıl hasret ve nasıl iştiyakla anyonu, bir daha erişeceğimiz şüpheli günler olarak anıyoruz. Batı âlemine doğru süratle yol alıyorduk. Küllerimizden silkinmiş, hurafeleri elimizin tersiyle itmiş, parlak bir istikbale yüzümüzü dönmüştük. Sapasağlam, dimdik bir memleket, kuvvetli bir devlet, şerefli ve itibarlı bir millet olarak dünyanın karşınına çıkmıştık. 1945 de Atatürk inkılâplarının sonuncusu olması gereken Demokrasi inkılâbımızı yaparken ümidle doluyduk. Hazırlık devresi kapanmıştı, olgunluk devresi başlıyord. Atatürkün seçtiği idareciler yerlerini milletin seçtiği idarecilere bırakacaktı. İş başına getireceği kimselerin tayininde millet Ebedi Şefi kadar isabetli kararlar verebilecekti Hakikaten verdi de.. Ama rey isterken bir türlü olan bazı kimseler, reyleri alınca bambaşka türlü olarak ortaya çıktılar.

O beğenilmeyen 27 senenin sonunda hiç kimse bir gün "Hasta Adam" ın yeniden hortlayabileceğinden endişe etmiyordu. Herkes zannediyordu ki o devir çoktan kapanmıştır. Atatürk ve arkadaşları maziyi kanlariyle silmişler, ateşler ve alevler arasında kudretli düşmanlarla pençeleşerek evvelâ vatanı kurtarmışlar, sonra onun zafiyetine sebebiyet veren urları teker teker çıkarıp atmışlardı. Şapka inkılâbından dış politikamıza, harf inkılâbından iktisadi politikamıza kadar her şey bu gayeye varmak için kullanılan vasıtalardan başka şey değildi. Lozanın ertesi günü bütün dünya ayağımızın sendelemesini bekliyordu. Haşmetli İngiliz murahhası Lord Curzon genç Türk murahhasına Türkiyenin kazandığı askeri ve siyasi zafere rağmen iktisadî bakımdan gene Avrupanın eline düşeceğini, Türk idarecilerinin Avrupalıların gene ayaklarına kapanacağını alayla ifadeden çekinmemişti. Ama Atatürk ve onun vatan kurtaran arkadaşları bu kehaneti 27 yıl gerçekleştirmediler. Türk ekonomisi, tıpkı Türk siyaseti gibi hür ve müstakil kaldı, dışarıya bir tak gün avuç açmadık. 27 yıl müddetle bir tek yabancı gazetede o menfur, melun ve meşum "Hasta Adam" tabirine rastlanılmadı. Atatürk öldükten sonra elbette ki hatalarımız, zararlı tereddütlerimiz, çekingenliklerimiz oldu ama inkılâpların bayrağı işin başında elden düşürülmedi, memleketi idare ediş prensipleri değişmedi.

Ne hazindir ki Atatürk'ün aramızdan ayrılışının sadece 17 nci yıldönümünden birkaç gün evvel Almanyanın en büyük ve en nüfuzlu mecmualarından Den Spiegel Türkiyeden bahseden yazısının başlığı olarak "Boğazicindeki Hasta Adanı" cümlesini seçmişti. Artık bizden "başı dertte bir dost" olarak bahsediliyor, iflâsın eşiğinde bulunduğumuz ileri sürülüyor, ekonomimizi sureta düzene koyabilmek için yabancılardan 300 milyon dolar borç peşinde olduğumuz yatılıyordu. Alacaklılarımız kapımızı mütemadiyen çalıyor, borçlu bulunduğumuz memleketler basınında sert yazılar çıkıyordu. Türkiyenin birikmiş borcunu yavaş yavaş ödemek için yaptığı anlaşmalara dahi riayet etmediğinden şikâyet olunuyordu.

Atatürk'ün 17 nci ölüm yıldönümünde, onun eserlerinin emanetini almış olan bizler nasıl başımızı eğmez, boynumuzu bükmezdik. Her şey, ama her şey Türkiyeyi bir daha "Hasta Adam" diye bahsedilmez hale getirmek için yapılmıştı. Biz ise büyük bir kısmı şahsen onun idaresinde geçmiş 27 senelik emek devrine nankörce sırtımızı çevirmiş, kendi kanatlarımızla uçmaya kalkışır kalkışmaz emanetlerine hıyanet etmiştik.

Bizi affet, büyük Atatürk.

Saygılarımızla

AKİS

Kayseri'ye hususi trenle gidiş
Kalkınmanın büyük heyecanı içinde...

D. P.

Şahıslar ve fikirler

Pazar günü sabahleyin Ankaradan uzun bir motorlu katar kalkıyordu. Trenin hareketinden hayli zaman evvel gar kalabalıklaşmaya başlamıştı. Katarın yolcuları güzel bir tatil günü geçirmeye hazırlanıyorlardı. Şeker Şirketinin davetlisiydiler, bir fabrikanın açılış töreninde bulunmak üzere Kayseriye gidiyorlardı. Görecekler, yiyecekler, içeceklerdi. Bu neviden seyahatler için freskler çoktan bir tâbir bulmuşlardı: "Prensesin hesabına" diyorlardı. Tabir hükümdarların devrinden kalmaydı. İhtimal ki bir müddet sonra da bizde bunlar "Demokrasinin hesabına" diye isimlendirilecektir. Zira usulün keşfi, 1950 den sonraya aittir.

Güländü, eğlenildi ve Kayseriye gelindi. Davetliler arasında Demokrat milletvekilleri, seçme gazeteciler, Ankarada bulunan Kayseri ileri gelenleri, umum müdürler, eşler ve dostlar vardı. Seyahatin masrafı, aşağı yukarı adam balına 100 lira kadardı ki bu, Prensese dokunmazdı bile...

Başkentten hareket edilirken hava güneşliydi. Kayseride yağmur bulundu. Merasim yeri fabrikanın bahçesiydi. orada tribünler hazırlanmıştı. Şehirde fabrikanın açılacağından habersiz olanlar sadece sağırlardı. Zira günlerden beri kesif bir propaganda yapılıyor, tellâllar ve hoparlörlerle başbakanın geleceği, başbakanın konuşacağı bildiriliyor, halk kendisini görmeye davet olunuyordu. Adnan Menderes Ege bölgesinden uçakla hareket etmişti, her an gelmesi bekleniyordu. Hava alanından merasim mahalline giden yollara çoktan mektepliler, fabrika işçileri, sporcular, memurlar yerleştirilmişti. Bunlar hükümet başkanını hararetle alkışlayacaklar, candan tezahürat yapacaklardı. Eğer hava biraz daha iyi olsaydı ve başbakanın uçağı gecikmeşeydi vazifeleri kolaylaşacaktı. Ama, şansları yaver gitmedi. Bu arada gazetecilik mütehassıslarımızdan Zühtü Hilmi Velibeşe fotoğraf röportajları hazırlıyordu.

Fabrika civarına da halk toplanmıştı. Ancak ortalıkta bir karışıklık hüküm sürüyor ve zaman zaman jandarmanın müdahalesi icap ediyordu. Mamafih biraz sonra aynı insanlar İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlunun ağzından "1050 den bu yana jandarma baskısından kurtuldukları" müjdesini alacaklar ve çok sevineceklerdi.

Saat ikiye doğru motorlu tren Kayseriye vardı. Bundan sonra, beklemek kalıyordu. Egeden gelecek uçak geç hareket etmişti. Hakikaten Başbakan Adnan Menderes ancak dörde doğru meydana indi. Yorgun ve mükedder görünüyordu. Egedeki tetkiklerinden, İzmirdeki karşılanışından, Manisa ve Salihlideki muameleden pek memnun olmadığı anlaşılıyordu. Fakat herkes zannediyordu ki kendisine has heyecanlı edasiyle konuşacak ve kalplere ferahlık serpecekti.

Karşılayıcıların iki sıra halinde beklemekte oldukları yollardan geçti ve fabrikaya geldi. Yer yer alkış sesleri yükseliyordu. Gerçi bir gün sonra Ankara radyosu tezahüratı anlata anlata bitiremiyecekti ama ihtimal ki hata radyonun amplifikatör sisteminin mükemmeliyetinden geliyordu. Zira Adnan Menderesin, bundan sadece bir sene evveline kadar gittiği yerlerde nasıl karşılandığını bilenler için Kayseride kulaklara gelen alkışlar hiç mesabesindeydi. Başbakan merasim yerine dahil olunca tribünlerde yer almış olan demokrat milletvekillerinden bir kısmı ayağa kalktı, bir kısmı kalkmadı. İhtimal ki kalkmayanlar partilerinin "büyüklere ayağa kalkmamak" prensibine bağlı olanlardı. Doğrusu istenilirse D. P. nin muhalefetteyken koyduğu prensipler içinde halen tam mânasiyle tatbik olunan tek prensip buydu. Buna mukabil Kayseri milletvekili İbrahim Kirazoğlunun Başbakan Adnan Menderesin elini -hürmetle öptüğü görüldü. Zaten biraz sonra aynı zat öyle bir nutuk verecekti ki dinliyenler bu kadar methedici kelimelerin nasıl olup da bir araya getirilebildiğine şaşacaklardı.

İşte bu sırada, bir hadise cereyan etti.

Sual soran gazete

Kayseride "Erciyes Telgraf" adını taşıyan bir *gazete* çıkıyordu. Gazetenin sahibi muhalif değildi. Hayır.. Bilâkis uzun yıllar Demokrat Parti bayrağı altında mücadele etmişti. Bu zat gazetesinde Adnan Menderesten birkaç sual soruyordu. İşte, meçhul biri o anda, Başbakanın eline gazeteyi tutuşturdu. Birinci sayfada, boydan boya şu ibare vardı: "Sayın Adnan Menderesten üç sual - Sayın Başvekile hoş geldiniz dedikten sonra, aşağıdaki üç suali cevaplandırmalar mı rica edeceğiz: 1) İdealistleri mebhut, halkı münkesir, üniversiteleri mefluç ve matbuatı zebun bir memlekette el'an demokrasiden bahsedebiliyor musunuz? 2) Tüccarı sıkıntıda, sanatkârı boşta, işçisi zorda ve çiftçisi borçta bir beldede ucuzluk Ve saadetten bahsedebiliyor musunuz? 3) Ve nihayet muhitinizdekileri itmek şartiyle etrafa baktığınızda bir tek imar edilmiş gönül görebiliyor musunuz ?

Adnan Menderes gazeteyi elinde kıvırdı. Demek Kayseride de bu neviden suallere maruz bırakılıyordu. O Kayseri ki daha 1954 te Demokrat Partinin kalesi sayılıyor ve İçelden seçilmesi tehlikeli bulunan Refik Koraltanın adaylığı oradan konuluyordu. Üstelik sualleri soran, muhalefete dahi mensup değildi...

Vakit gecikmişti, yağmur çiseliyordu, hoparlörler bozuktu, halk heyecanlı değildi, asaplar gerilmişti... Başbakan konuşmadı. Günlerden beri ilân edilen hitabe yapılmadı. Halbuki herkes, bari Adnan Menderesi dinlemek için şehre dönmemiş, bek-

lemisti. İşletmeler Bakanı mutada veçhile nurdan ve zulmetten bahseden edebi bir nutuk verdi. Kurdelâ kesildi, tesisler gezildi, istihsal tetkik edilerek resimler çektirildi, ziyafet verildi. Merasim muvaffak olmamıştı.

Bir seyahatin bilançosu

Adnan Menderesin seyahati, İzmirden başlamıştı. Doğrusu istenilirse bu, AKİS'in geçen hafta da belirttiği gibi bir meydan okuma ve ağuş açma seyahatiydi. Demokrat Parti Genel Başkanı yanma, bütün bakanların içinde bugün dahi en sempatiği olan Emin Kalafat ile bazı milletvekilleri ile davetine icabet eden gazetecileri almış ve Ege bölgesine geçmişti. Ege, kelimenin tam mânasile kaynıyordu. Hemen bütün demokratlar Ekrem Hayri Üstündağın peşindeydiler. Zira eski Sağlık Bakanını iyi tanıyorlardı. Onun davaya olan inancını ve cesaret ile mukavemetini tecrübeden geçirmişlerdi. Madem ki o Demokrat Partiden ayrılmıştı, demek ki Demokrat Partide iyi gitmeyen bir takım işler vardı. Büyük kütle bunların hangi işler olduğunu henüz bilmiyordu. İşittiği "İspat hakkı" meselesiydi. Ekrem Hayri Üstündağ istiyordu ki hırsızlık yapanlar varsa, bunlar olduğu gibi ortaya çıksın, hırsıza hırsız diyen hapis cezası yemesin. Buna mukabil ötekiler, hırsıza hırsız demeyi yasak etmek istiyorlardı. Dava bundan ibaretti. Madem ki Ekrem Hayri Üstündağ bu yüzden partiden atılmıştı, demek ki partiden ayrılmak ve yeniden mücadeleye girişmek gerekiyordu. Zira Egelilerin bir çoğu bu memlekette -kim olursa olsun - hırsıza hırsız diyebilmek hakkını kazanmak için Demokrat Partiye girmişti. Demokrat Parti, muhalefetteyken bunu kendilerine temin etmişti. Onlar da kellelerini koltuklarına alıp - 1946 da buna mutlaka ve mutlaka lüzum bulunduğu kanaati hakimdi - Demokrat liderlerin peşinde gitmişlerdi. Ama her şey gösteriyordu ki yanılmışlar, altlarında bir koltuk isteyen kimselere hizmet etmişlerdi. Simdi, hatalarını anlıyorlardı. Onlar ve Ekrem Hayri Üstündağ.. Herkes hatasını anlıyordu!

Egede yaygın halde bulunan bu zihniyeti yenmek lâzımdı. Zira Demokrat Parti gözle görülür şekilde dağılıyordu. Gidenler en kuvvetli, en ziyade güvenilir elemanlardı. Üstelik kabul etmek lazımdı ki muhalefet Belediye seçimlerine katılmamak kararını vermekle iyi bir taktik kullanmıştı. Başbakan bunu Çorumda açık şekilde izah edecekti: Demokrat Parti, seçimlerde tek başına kalınca kendine düşecek, iç ihtilâflar başlıyacaktı. Hakikaten vaziyet bundan başka türlü değildi. Üstelik Demokrat Parti Genel İdare Kurulu sok sert bir veto sistemi kullanmak suretiyle bu parçalanmayı kolaylaştırmıştı. Teşkilâtın seçtiği bazı kimseler, Ankara tarafından beğenilmemişti. Adaylıkları kabul edilenlerin hari-

Bayar'la Mutabık Değiliz

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar dost Ürdüne resmi bir ziyaret yapmış bulunuyor. Bu seyahat Orta Doğunun çok karışık günlerine tesadüf etmiştir. Arap devletlerinden bazılarının komünist memleketlerden silâh alış verişine girişmeleriyle başlayan buhran, Cumhurbaşkanı Celal Bayarın Ürdün topraklarında bölündüğü sırada had safhasındaydı ve bütün dünyanın gözleri bu bölgeye çevrilmişti. Mısır - İsrail hududu bir harp sahasıydı ve Ürdün - İsrail hududunda hadiseler eksik olmuyordu.

Araplarla yahudiler arasındaki ihtilâf yeni bir şey değildir. Son senelere kadar Türkiye buna karışmaktan, şu taraf veya bu taraf lehinde va--iyet almaktan dikkatle kaçınmıştı. Elbette ki güney hudutlarımızın hemen ötesinde sulh ve sükûnun hüküm sürmesini canı gönülden temenni ederdik. Ama böyle bir arzu, ihtilâfta taraf tutmamızın değil, taraf tutmamamızın mucip sebebiydi. Arap devletleriyle de dosttuk, İsraille de.. Bu ikisinin anlaşması kadar hiç bir şey bizi sevindiremezdi. Ancak yapabileceğimiz, temenniden ibaretti. Bir de uzlaştırıcı bir rol oynıyabilirdik.

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar

Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın Ürdünde bulunduğu sırda Ürdün Kiralı Hüseyinle birlikte İsrail hududunu dolaşmasını ve orada vazife görmekte olan Arap lejyonunu teftiş etmesini tasvip etmediğimizi belirtmek isteriz. Arap lejyonu şu anda fiilen İsraile karşı harp etmektedir. Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın böyle bir sırada, hem de kiralın refakatinde savaş sahasını gezmesi Türkiyenin Arap - Yahudi ihtilâfındaki tarafsız durumuna uygun bir hareket değildir.

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar bununla da iktifa etmemiş ve evvelâ Associated Press tarafından dünyaya bildirilen bir de demeçte bulunmuştur. Demeç öylesine hayret uyandırmıştır ki Türkiyenin en ciddi gazetesi olan Cumhuriyet bunu "A. P. nin Cumhurbaşkanına atfettiği beyanat" baslığı altında yayınlamıştır. Fakat ertesi gün Anadolu Ajansı Associated Press'in havadisinde yanlış bir taraf olmadığım belirtmiştir. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar bir karargâhta Arap lejyonunun misafiri olarak yemek yedikten sonra beyanatta bulunarak söyle demiştir :

"— Eğer kardeş Ürdünün ordusu bir gün haksız bir tecavüze uğrarsa, o zaman Türk ordusu onların yanında görülürse bundan hayret duyulmamalıdır."

Kullanılan kelimelerin seçilmesinde ne derece dikkat edilmiş olursa olsun Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın ağzından çıkan bu sözlerin mânası son derece açıktır. Beyanat bütün dünyada derin akisler uyandırmıştır.

Gayrımesul bir mevkide bulunan Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın memleketi böylesine mesuliyet altında bırakan bir demeç vermek hakkına sahip olup olmadığı, üzerinde durulacak bir anayasa meselesidir. Anayasa harbe karar vermek yetkisini doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bırakmaktadır. Ürdünle aramızda bir ittifak mevcut bulunmadığına göre mesele Mecliste görüşülmüş dahi değildir. Kaldı ki bir harbin âdeta an meselesi olduğu Orta Doğuda Arap - Yahudi ihtilâfı dolayısiyle Türkiyenin bu şekilde bir vecibe yüklenmesini Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabul edip etmiyeceği son derece şüphelidir. Hal böyle iken Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın İsrail hududunu gezmekle de kalmayıp yakardaki beyanatı yapması hadisesinin, hükümet tarafından Meclise izah olunacağını ümid etmek istiyoruz. Eğer Israİden Ürdüne gelecek bir tecavüz dolayısiyle Türkiyeli harbe sokmak bugünkü hükümetin politikası ise onu da tasvip etmediğimizi söylemeliyiz.

cinde kalanlar müstakil etiketiyle seçimlere katılmak niyetindeydiler. Şimdi, 19 ların hareketi bunu kolaylaştırıyordu. Genel Kbirulun "istibdat" ına tahammül edemeyenler veya hakikaten şahsi ihtiraslarını o bahanenin altında saklayanlar partiye açıktan açığa cephe alıyorlardı. Daha doğrusu, partiye değil de partiye hükmedenlere...

Boşa çıkan hayal

Genel Başkan Adnan Menderes bu vaziyete bir son vermek ve partiyi çekip çevirmek lüzumunu görmüştü. Fakat zannediyordu ki muarızlarının kuvvetli bulunduğu yerlere gidecek, oraya ayak basar basmaz ve birkaç söz söyler söylemez herkes koşup tekrar kendisine gelecektir. Bunun için bir de taktiği vardı. 19 ları yeniden partiye davet edecekti. Onlara, kucağını açacaktı. Gelmezlerse, kabahat kendisinde miydi? İşte Genel Başkan her şeyi unutmaya hazırdı. Meseleleri Mecliste konuşmak sbiretiyle halledebilirlerdi. Muhalifleri gelebilirler, partiye tekrar dahil olabilirlerdi. Ama onlar, bunun yerine mücadeleyi tercih ediyorlardı. Zira bütün istedikleri, başbakanlıktı. Halbuki bir tek başbakanlık makamı vardı. Demek ki 19 lar şahsi ihtirasları yüzünden partiyi hançerliyorlardı. Adnan Menderes İzmire giderken bu temayı işlediği takdirde muvaffak olacağına inanıyordu. Gittiği yerlerde karşılaştığı manzara bambaşka oldu.

İlk tecrübe İzmirde Gül gazinosunda yapıldı. Gazinoya Partinin mahalli* teşkilâtının ileri gelenleri davet edilmişlerdi. Ocak, bucak, ilce başkanları.. Adnan Menderes toplantıya gazetecilerin alınmasını münasip görmemişti. Bu, bir aile toplantısıydı. Gül gazinosunda İzmir teşkilâtı mensuplarının haricinde sadece milletvekilleri hazır bulunuyorlardı. Orada Genel Başkan uzun bir konuşma yaptı, kendisine sorulan sualleri cevaplandırdı.

Adnan Menderes

Elindeki gazete : Erciyes Telgraf

O gün bir takım "açılış törenleri" yapılmış, ziyafetler verilmiş, nutuklar söylenilmişti. Hattâ nutuk söyleyenlerden Genel İdare Kbirulu azası Rauf Onbirsal bir hazım krizi geçirmiş ve Demokrat Partinin icraatını methederken düşüp bayılmıştı. Gül gazinosuna bundan sonra gidilmişti. Teşkilât başkanları konuşmalar yapmışlar, dileklere tercüman olmuşlardı. Bir Ödemişli delege; 19 ların vaziyetinden bahsetmişti. Hazır bulunanların Genel Merkeze büyük bir sempati beslemedikleri söylenilen sözlerden anlaşılıyordu. Genel Başkan Adnan Menderes bunun izerine, bir konuşmayla herkesi fethetmek emelini yüreğinde taşıyarak kürsüye gelmişti.

İnsicamsız konuşma

Fakat Genel Başkana ne olmuştu? Bir vakitler konuşmasıyla herkesi büyüleyen, hattâ Demokrat Partinin muhalefet yıllarında Meclisteki iktidar milletvekillerini teshir eden Adnan Menderes gitmiş ve yerine başka biri gelmişti. Konuşmasına kuvvetli bir mantık artık hâkim değildi. Ne istediği, fikrinin ne olduğu açık şekilde anlaşılmıyordu. 19 ları şiddetle itham ediyordu. İfadesine göre ispat hakkı bir bahaneydi, böyle bir hak zaten mevcutta, işte Metin Toker beraat etmişti. Maksad, kendisini devirmekti. 19 ların hareketi şu imajla anlatılabilirdi: Validesinin karnında bulunan bir yavru elindeki hançerle anasını öldürüyor. İmajın inceliğine kimse vâkıf olamamıştı ki alkışlayan çıkmamıştı. Ama Adnan Menderes devam etmişti. Muarızları demagoji yapıyorlardı. Bir fikirleri yoktu. Fikirleri olsaydı gelirler, münakaşasını yaparlardı.

İzmir teşkilâtının ileri gelenleri Genel Başkanlarını hayret içinde dinliyorlardı. 19 lar gelip fikirlerim müdafaaya davet olunuyorlardı. Ama, nereye? Bunu yapabilecekleri yer olan Büyük Kongreye sokulmuşlar mıydı ki? Aynı Menderesin Genel Başkanlığını yaptığı İdare Kbirulu onların delegelik haklarım ortadan kaldırmıştı ya.. Halbuki şimdi, ne söyleniyordu? Hatip, 19 ları ihtirasla, hırsla itham ediyordu. Bunlar bakanlık istedikleri zaman iyiydi. Ama bakanlıktan atılır atılmaz hepsi cephe almışlardı. İstedikleri başbakanlıktı. Kendi makamında gözleri vardı. Adnan Menderesi diktatörlükle itham ediyorlardı. Allah için, kendisi bir diktatör müydü? İspat hakkı bayrağiyle ortaya çıkanlar şimdiye kadar hangi suistimal hadisesini getirmişlerdi de ispat hakkının tanınmaması dolayısiyle bu, haşır altı edilmişti?

Genel Başkan usun uzun konuş-

İ S B A T H A K K I

Başbakan Adnan Menderesin, katiyyet kesbetmemiş dâvalar hakkında mütalâa serdetmek gibi bir merakı var. Bu merakına kendisini İzmirde de kaptırmış ve Demokrat Parti teşkilâtı ileri gelenleriyle yaptığı bir hasbıhalde 19 ların dbirumuna dokunbirken Akis - Sarol dâvasını da bahis mevzuu etmiş. Başbakan bu dâva hakkında Ankara Toplu Basın Mahkemesi tarafından alınan kararı telmihen memlekette ispat hakkının zaten mevcut olduğunu, nitekim işte mahkemelerimizin bunu kabul ettiğini ileri sürmüş. Halbuki ispat hakkının bulunmadığı bir hakikattir ve Akis - Sarol dâvasında alınan kararın ispat hakkıyla uzaktan yakından en ufak bir alâkası yoktbir.

"Adalet" başlığını taşıyan sayfalarımızda Ankara Toplu Basın Mahkemesinin beraat ilâmını bulacaksınız. Kararın katiyyet kesbetme formalitesi henüz ikmal edilmediği cihetle bir mütalâa serdetmek hakkına sahip değiliz ama, objektif bir görüşle ifade olunabilecek husus karardan Türkiyede ispat hakkının mevcut değil, mevcut bulunmadığının anlaşıldığıdır. Mahkeme, sanığa bir ispat hakkı tanıyor fikrini uyandırmamak için. son derece dikkatli davranmış, kelimelerini itinayla seçmiştir. Başbakan Adnan Menderesin bu kardan ispat hakkının zaten mevcudiyetini ileri sürmek için nasıl istifade edebildiğini anlamak güçtür.

Mahkeme ortada bir isnadın bulunup bulunmadığını araştırmaktan başka bir şey yapmamıştır. Müdafaa avukatı Sahir Kbirutluoğlu yazılanların hakikat değil, bir isnat olduğunu ispatın müdahile düştüğünü, halbuki onların bunu ispat edemediklerini, o halde mahkemenin bizzat araştırma yapmasını istemişti. Akis - Sarol dâvasında Methi Toker sabık Devlet Bakanına "muvazaa isnadı" suçuyla itham olunuyordu. Mahkeme ortada bir isnadın bulunup bulunmadığım tetkik etmiş ve görmüştür ki Metin Toker Dr. Mükerrem Sarola hilafı hakikat bir atıf yapmamıştır. Beraat kararının mucip sebebi bundan ibarettir.

Hukuki hadiseyi daha açık bir misalle anlatmak, ispat hakkı meselesinin günün mevzuu olduğu şu sırada zihinlere berraklık getirecektir. Farzediniz ki Dr. Mükerrem Sarol evlenmek istemişti ve evlenmek istediği kızın ailesine kendisinin şimdiye kadar hiç evlenmediğini söylemişti. Bunu haber alan AKİS Mecmuası ise demişti ki: "Dr. Mükerrem Sarol

6

L Ü Z U M L U D U R

şimdiye kadar hiç evlenmediğini söylüyor ama, aslında kendisi duldur." Sabık Devlet Bakanı bunu "itibarını kırıcı, şöhretine zarar verici neşriyat" addediyor ve mahkemeye müracaat ediyor. Mahkemenin yapacağı ilk iş, elbette ki Dr. Sarol'un şimdiye kadar hiç evlenip evlenmediğini araştırmak olacaktır. Bunun İspat hakkıyla alâkası ne? Zira bir kimsenin, vaktiyle evlenmiş bulunduğunu söylemek suç değildir. Ama, yakardaki vaziyette hakikaten hiç evlenmemiş bir zat hakkında "o vaktiyle evliydi" derseniz isnatta bulunmuş, hilafı hakikat bir atıf yapmış olursunuz ve kanun sizi suçlu görür.

İspat hakkı, bambaşka bir husus için isteniliyor. Bir Bakan için "hırsızdır" demek bugün o bakan hırsız da olsa, hırsız olmasa da suçtur. Zira bu fiil 6334 saydı kânunun birinci maddesinin birinci fıkrasına girmektedir. Birinci fıkra ise şudur: "Namus, şeref veya haysiyete tecavüz edilmesi veya hakarette bulunulması.." İsnat diye bir şey bahis mevzuu olmadığına göre, bugünkü mevzuat çerçevesinde mahkeme hiç bir araştırma yapmaya yetkili değildir. 19 lar istiyorlar ki eğer Bakan hakikaten hırsızsa, ithamı yapan bunu ispat edebilmek hakkına sahip bulunsun, ispat ederse beraat etsin, yok ispat edemezse o zaman cezalandırılsın. Bunun, hırsız olmayanlar için kötü tarafı ne? Bilakis, çok iyi tarafları var. Bakınız, nasıl:

Başbakan Adnan Menderes aynı konuşmasında "benim için tembeldir diyemiyorlar, dirayetsizdir diyemiyorlar, hırsızdır diyemiyorlar; bula bula diktatörlük isnat ediyorlar" demiştir. Doğrudur; kendisi için tembeldir, dirayetsizdir, hırsızdır diyemiyorlar. Ama hükümetin başında hakikaten tembel, hakikaten dirayetsiz, hakikaten hırsız bir başkan olsa ona da tembel, dirayetsiz veya hırsız denilemiyecektir; zira bunu kanun men etmektedir. İspat hakkını tanımayan kanun.

Başbakan Adnan Menderes şöyle diyebilseydi, göğsünü daha ziyade germek hakkına sahip olmaz mıydı: "işte, kanun müsait: eğer tembel, dirayetsiz veya hırsız olsaydım bana tembel, dirayetsiz, hırsız diyebilirlerdi. Bunu demeye dilleri varmıyor, bula bula diktatörlük isnad ediyorlar."

Başbakanın yerinde biz olsaydık, ilk yapacağımız iş ispat hakkını kabul etmekti.. Hiç bir şey için olmasa, şöyle göğsümüzü rahat rahat gerebilmek için..

tu. Fakat sonda, o kadar şiddetle itham ettiği 19'ları yeniden partiye davet etti. Söylediğine göre partinin ağuşu bu yaramaz çocuklara açıktı. İzmir teşkilâtının ileri gelenleri bir defa daha hayretler içinde kaldılar. Adnan Menderes diktatörlük iddialarını reddetmişti. Ama şimdi, bir hakimi mutlak edasiyle Partinin selâhiyetli organlarının kararıyla kapı dışarı edilen bir takım kimseleri yeniden partiye çağırıyordu. Bunlar niçin atılmışlardı, nasıl tekrar alınacaklardı? Anlamanın imkânı yoktu. Bir diktatörün idaresinde bulunmayan partilerin tüzükleri bulunurdu. Her şey bu tüzüğe göre cereyan eder, şahsi arzular kaale alınmazdı. Adnan Menderes buna rağmen 19 ları nasıl oluyor da yeniden davet ediyordu? Hem, böyle muhteris adamları tekrar partiye sokmak doğru muydu?

Ama öyle anlaşılıyordu ki Genel Başkan 19 ları haksız duruma düşürmek taktiğini kullanıyordu. Halbuki kendisi tenakuzdan tenakuza düşüyordu. İnsicamsızlığı bütün dinleyiciler farkettiler. Ya ispat hakkı taraftarları berbat kimselerdi, o halde partiden atılmaları iyi olmuştu. Ya da iyi insanlardı, o halde hepsini yeniden Demokrat Parti saflarına almak gerekirdi. Adnan Menderes ise bunları evvelâ muzır elemanlar olarak takdim etmiş, sonra kimden alındığı bilinmeyen bir selâhiyetle hepsine partinin kapılarını tekrar açmıştı.

Pencere meselesi

Genel Başkan konuşması arasında bir gün evvel. Ekrem Hayri Üstündağ tarafından verilen bir beyanatı da bahis mevzuu etmişti. Ekrem Hayri Üstündağ kendisine iktidar tarafından da bir ispat hakkı tasarısı hazırlandığı bildirildiğinde bu hakkın hürriyete açılan pencerelerden sadece biri olduğunu söylemiş ve daha yapılacak pek çok şey bulunduğunu bildirmişti. İşte, Adnan Menderesin hücum ettiği bu sözlerdi. 19 lar ne verilse kâfi görmiyecekler ve daha fazlasını istiyeceklerdi. Zira Genel Başkana göre asıl istedikleri başbakanlıktı. Fakat bu sözlerden anlaşılıyordu ki Adnan Menderesin de asıl vermek istemediği aynı şeydi. Hem hayrettir! Bir zamanlar hürriyet için mücadele etmiş olan Demokrat Partinin başkanı hürriyete açılan bütün kapı ve pencerelerin kapalı halden çıkarılması arzusunu garip bir arzu telâkki ediyordu.

Diktatör olmadığını söyleyen Adnan Menderes ıskat hakkına da temas etmişti. Madem ki 19 lar Demokrat Partiyi beğenmiyorlardı, o halde Demokrat Partinin emanetini de teslim etmeliydiler. Yani milletvekilliği haklarından feragat etmeliydiler. Evet kendisi 1945 te C.H.P. den çıkarıldığı zaman milletvekilliğini terketmemişti. Ama canım, efendim, o zamanki şartlar başka değil miydi? O zaman hürriyet mi vardı? O zaman insan rahat mı konuşabiliyordu? 19 lar yaza kadar Mecliste belki kalabilirlerdi. Ama yaz sonunda kısmi seçimler yapılacaktı. O zaman bunlara katılır, şanslarını denerlerdi.. Bir tanesi yeniden seçilemezdi. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu bile Manisadan rey alamazdı.

Tatmin edilmeyen kütle

Fakat bu konuşma hazır bulunanlardan pek azını tatmin etmişti. Sinirli hava devam ediyordu. Adnan Menderes asaplara sükûnet verememişti. Üstelik zaman zaman çok zor durumda bırakılmıştı. Kendisine hoşuna gitmeyen sualler sorulmuştu. Genel Başkan bilinmez ama, onun refakatinde bulunanlardan pek çok kimse Demokrat Partinin İzmirde feci bir buhran geçirdiğini farketmişlerdi. O aksam Gül gazinosundan tam mânasiyle tatmin edilmiş olarak ayrılanların sayısı ya beşti, ya da on.

Genel Başkan İzmirden Manisaya geçmişti. Bunun mânası Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluna meydan okumaktı. Ama orada da hararetli bir hüsnükabul gösterilmemişti. Bilâkis parti mensuplarının, gidişi beğenmedikleri göze çarpıyordu. Hele Salihlide tam bir soğukluk müşahede edilmişti. Adnan Menderes Manisada bir konuşma yapmış ve Gediz baraj inşaatını görmeğe geldiğini bildirmişti. Hatırlarda olduğu üzere Başbakan bu baraj inşaatının temelini bir kaç ay evvel atmıştı ve o yandan bu yana ilerleyen pek fazla şey yoktu. Buna mukabil Ege bölgesi, pek çok diğer bölge gibi adeta kaynıyordu. Bir yandan 19 ların hareketi, diğer taraftan Belediye seçimleri Demokrat Parti içindeki tesanüdü tâ temelinden sarsmış, hemen tamamiyle yok etmişti.

Rauf Onursal
Çok yememeli

Ege bilgesinden memnun ayrılınamazdı. Zira bozulan tesanüdü en ustu hatiplerin dahi bir kaç nutukla tamir etmelerine imkân kalmamıştı. Adnan Menderesin Pazar günü Kayseriye geç ve asık suratla inmesindeki sebep işte bu olabilirdi.

Yeni beldeler, yeni nutuklar

Adnan Menderes Kay serideyken seyahat programının değiştiği, kendisinin Salı günü Ankarada bulunacağı ilân olundu. O gün Cumhurbaşkanı Celal Kayar yurda dönüyordu. Fakat Salı gecesini parti kaynaşmalarının had şekil aldığı Adanada geçirecek ve An karaya Çarşamba günü gelecekti. Başbakan Adnan Menderes de Çoruma geçti. Gene geç kalmıştı, gene karşılama töreni için yola çıkarılanlar uzun bir müddet beklemişlerdi. Genel Başkan orada da bir konuşma yaptı. Halk Partisine. 19 lara, müstakil etiketiyle belediye seçimlerine katılmak isteyenlere şiddetle çattı. Bildirdiğin göre hele bu son hareket siyasi bir skandaldi ve ahlâksızlıktan ibaretti. İnsan, mensup bulunduğu bir partiye nasıl ihanet edebilirdi? Buna sebep siyasi hayatın Türkiyede yeni olmasıydı. Adnan Menderes siyasî ahlâksızlıktan bahsediyordu, ama 1054 seçimlerini kazandıktan sonra çıkardan kavunlar hep siyasi ahlâkı temin gayesiyle izah edilmişti. Demek bunlar da kâfi görülmüyordu. Belki yeni tedbirler düşünülecekti. Meselâ ıskat hakkı bunlardan biri olabilirdi. Halbuki bunun verine Genel Başkan siyasi ahlâk telâkkisinde bir değişiklik düşünse acaba daha İyi olmaz mıydı ?

Kayseri, Çorum, Amasya... Seyahat devam etti. Nutuklar ve tetkikler de öyle. Ama Adnan Menderes ümid ettiğini bulamamıştı. Nitekim Ankaraya yüzü gülerek dönmedi. Kanaati, siyasi ahlâksızlığın yer yer zararlar ika ettiğiydi.

Kimse memnum değil

Demokrat Parti içinde büyük bir huzursuzluğun hüküm sürdüğü bir defa daha meydana çıkmıştı. Lider ve kendisine yakın olanlar:

"— Yok canım, demokrasi bu değildir" diye düşünüyorlar ve siyasi ahlâktan şikâyet ediyorlardı.

Ancak unutuyorlardı ki kendileri de iktidara tamamiyle aynı yollardan geçerek gelmişlerdir ve şimdi tamamiyle o zamanki muarızlarından bazılarının düşündükleri gibi düşünmektedirler. İhtimal ki insanlar iktidarda ve muhalefette aynı ölçüleri kullanmamaktadırlar. Bir parti içinde başbakanın yerini almak istemenin siyasi ahlâksızlık telâkki olunması bizden başka yerde görülmemiştir. Hele muhalefet partilerine "şuna bakınız, iktidara geçmek istiyor" diye kabahat bulunması bir batılıyı kahkahadan öldürecek bir telâkkidir. Muhalefetler iktidar, partiliier de başbakanlık peşinde koşarlar. Bunu tabii telâkki etmedikçe, hele sandalyeden ayrılmayı felâket saydıkça siyasi hayatın normale dönmesi hemen hemen imkânsızdır.

Dün muhalefetteyken nasıl ve hangi yollardan mücadele ettikleri hatırlarda olan kimselerin bugün işgal ettikleri mevkileri muhafaza gayreti içinde aynı usulleri tatbik edenleri ithama kalkışmaları, hele zaman zaman "yok, demokrasi bu değildir" diye ders vermek istemeleri itiraf etmeli ki gariptir.

Buna mukabil İktidar partisinde veya memlekette muhalefette bulunanlar da huzur içinde olmaktan uzaktırlar. Zira batılı ölçülerle tamamen meşru mücadelelerini rahat yapamamaktadırlar. Niçin uğraşmışlardır, ne bulmuşlardır? Bilhassa Demokrat Parti içindeki memnunsuzluk son haddindedir ve bunu Genel Başkan nutuklarla bastırmak imkânını elinden kaçırmıştır. Gidişte ısrar olunduğu takdirde bir gün partide kurucularla onların çok yakınlarından başka hiç kimsenin kalmıyacağı meydandadır. Son hadiselerin bundan başka manası yoktur. Acaba ders alınabilecek mi?

Dil Pelesengi

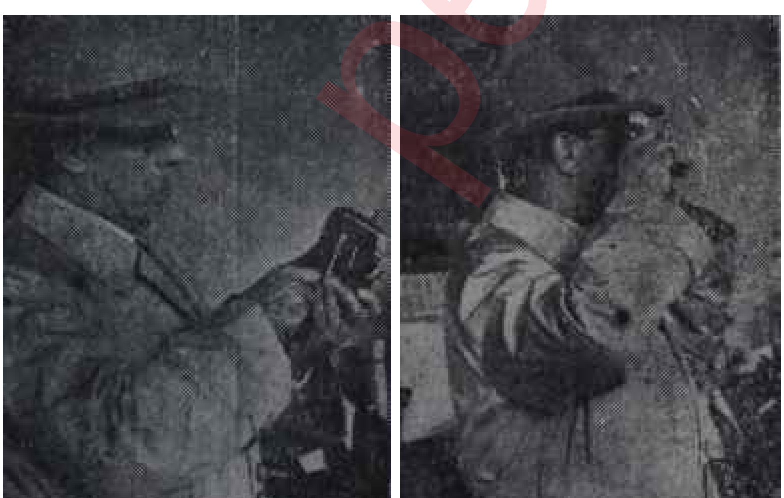
Bir müddettenberi Ankara Radyosu ve Anadolu Ajansı çoktan tarihe karışmış bazı tâbirleri hortlatmaya gayret ediyor. Başbakan Adnan Menderes'in yurt içi seyahatlerinden bahsederken "halkın bağlılık tezahürlere nden dem vuruluyor, "Başbakan vilâyeti ve parti merkezini ziyaret etti" deniliyor. Hangi parti merkezi? Tok parti devrine mi döndük? Ve hangi bağlılık tezahürleri?

Bundan on yıl\ evvel Milli Şefin yurt içi seyahatlerinden bahsedilirken "bağlılık tezahürleri" lâfı radyodan işitilirdi. Bundan on yıl evvel Milli Şef'in "vilâyeti ve parti merkezini ziyaret ettiği? söylenilince bahis mevzuu olanım Halk Partisi merkezi olduğu anlaşılırdı. Eğer Anadolu Ajansı bu tâbirleri maziden kalma alışkanlıkları olarak kullanıyorsa, yeni âdetler edinmesini hararetı» tavsiye ederiz. Yok, bunlar istikbale muzaf hazırlıklarsa girdiği gaflet uykusundan kir un evvel uyarnsa çok iyi olur. Yoksa insanı kir uyandırırlar ki, uyuduğuna uyuyacağına ebediyen pişmanlık duyar..

Gene değişiklik şayiaları

Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın Ürdünden avdeti, kabinede bazı değişikliklerin olacağı şayialarına yol açmıştır. Rıza Çerçelin düğününde çıkan havadisler bilhassa Devlet Başkanının resmi bir ziyaret yapmak üzere bulunması dolayısiyle makbul görülmemişti. Şimdi o sebep de ortadan kalkmıştır. Bir çok kimse Adnan Menderesin yeni Meclis devresine gurubu tatmin edecek bir kabineyle çıkacağı kanaatindedir. Ama bugünkü şartlar altında gurubu tatmin edecek kadro hangisidir ve Adnan Menderes bu kadroyu toplıyabilir mi?

Ne olup biteceğinden biç kimsenin haberi yoktur. Bizzat alâkalıların bile.. Herkes bir şeylerin cereyan edeceğini hissetmektedir. Ama no? Eğer birisi bugünden "şu olacak" derse, onun bir palavracı olduğundan şüphe edilmelidir. İspat hakkı çıka-

Zühtü Hilmi Velibeşe gazeteci rolünde
"12 derste gazetecilik"

cak mı? Iskat hakkı kabul edilecek mi? Söylenebilecek şey Meclis gurubunun ispat hakkına taraftar, ıskat hakkına aleyhtar bulunduğudur.

Ama, kim bilebilir ki?

19 lar

Kurmak, ya da kurmamak

Geçen hafta içinde ispat hakkı taraftarlarına pek yakın bir şahsiyet:

"— Bizimkiler Hamlet'i geçtiler..." dedi.

Sonra ne demek istediğini şöyle izah etti:

"— Danimarka prensinin derdi olmak, ya da olmamaktı; bizimkilerinki de kurmak, ya da kurmamak..."

Kurulması düşünülen şey, yeni bir partiydi.

İstanbul gazetecileri hemen hemen bütün haftayı Park Otelin holünde geçirmişlerdi. Mermer avluda günün ve bazı gecelerin her saatinde gazetelerin muhabirleri nöbet tutuyorlardı. 19 lar karargâh olarak Ayazpaşadaki bu güzel manzaralı oteli seçmişlerdi. Bazı toplantılar şehirde, "ismi açıklanmayan" bir zatın evinde yapılıyordu ama onlar istisna sayılabilirdi. Mamafih ispatçıların 19 u birden toplantılara katılmıyordu. Bir kısmı İzmirde oyalanmış, bazısı Ankarada kalmıştı. Fakat hepsinin zihnini meşgul eden mesele aynıydı: yeni bir partinin kurulup kurulmaması meselesi..

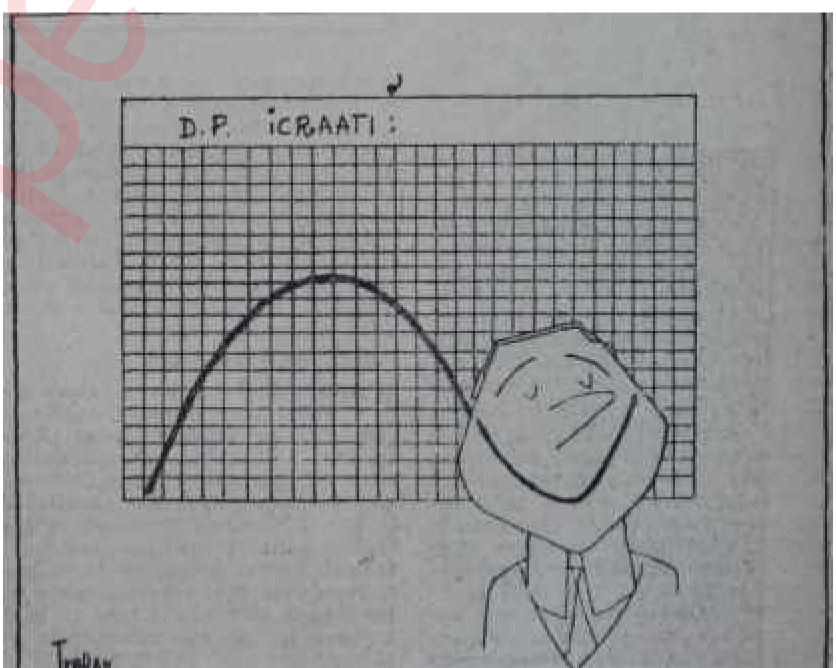
19 lar arasında bu mevzuda fikir ihtilafı vardı. Egeye gitmiş olanlar o kadar çok heyecan ve tehalükle karşılaşmışlar, vasatı öylesine müsait görmüşlerdi ki derhal yeni bir partinin kurulmasını istiyorlardı. Halk kendilerini orada buna itmişti. "Yeni bir parti kurunuz, arkanızdayız" demişlerdi. Hakikaten bu takdirde Egede Demokrat Parti bir anda boşalacak, suyu emilmiş bir limona dönecekti. Eh kuvvetli elemanlar, en mücadeleci unsurlar 19'ların peşinden gitmeye hazırdı. Yeni bir parti kurmak siyasi bir hareket olduğu kadar bir psikolojik an meselesiydi de.. Egede bu anın geldiği elle tutulacak şekilde hissediliyordu. Kuvvet, birlikten doğacaktı. Birlik ise yeni bir parti demekti. Hisleri ve heyecanları açıkta muhafaza etmek son derece zordu. Bir kadro lâzımdı. Egeye gitmemiş olmakla beraber başka faktörlere dayanarak aynı lüzumu müdafaa eden .19 lar da vardı. Demokrat Parti Genel Başkanının kendileri hakkında iyi şeyler tasarlamadığı biliyorlardı. Meclisten İhraçları için plânlar hazırlandığından da haberdardılar. Gerçi milletvekillerinin ekseriyeti şimdilik ıskat hakkının aleyhinde görünüyorlardı. ama parti kurulursa, ıskat hakkına karşı mücadele daha kuvvetli olurdu.

Buna mukabil Doğulu milletvekilleri parti kurmanın zorlukları üzerine dikkâti, çekiyorlardı. 19 lara karşı büyük bir sempati vardı ama bu, bir partinin kadrosunu teskil edecek kadar gelişmiş miydi? Zira sadece sempati bir partiyi sağlam temeller üzerinde oturtamazdı. 19 ların "efektif" i kâfi miydi? Yoksa acele etmemek, adımlan daha dikkatli atmak mı lâzımdı? Herhalde henüz bir karara varılmış değildi, İspatçılara yurdun dört köşesinden teşvik haberleri geliyordu. Bazı Adanalı zenginler, bir takım istanbul'lu iş adamları meselenin mali külfetini yüklenmeyi taahhüt etmişlerdi. Teşkilât ileri gelenleri ise bol bol vaadde bulunuyorlardı. Ancak yeni bir partiye giderken bütün bunların sıhhati üzerinde dikkatle durmak ve her şeyi garanti etikten sonra adım atmak lâzımdı. Mali meselelerin kolaylıkla halledilebileceği anlaşılıyordu. Siyasi temel daha zor ve daha mühimdi. Politika hayatına 19 lar ikinci sınıf bir parti olarak girmeliydiler.

Strateji ve taktik

Askeri tabirle 19 lar strateji planlarını henüz tamamlamamışlardı ama taktik hareketleri başarıyla yürütüyorlardı. Demokrat Parti Genel Başkanından gelen her hücum bir ispat hakkı taraftarınca cevaplandırılıyordu. - Bazen Ekrem Hayri Üstündağ mümtaz şahsiyetinin ağırlığiyle konuşuyor, bazen eski ve kudretli bir polemist olan Fevzi Lutfi Karaosmanoğlu mukabele ediyor, bazen de Turan Güneş gençliğini ve ilmini dile getiriyordu. Gazetelerin baş sayfaları daima 19 larla dolu bulunuyor, aktüaliteye onlar hakim görünüyorlardı. Doğrusu istenilirse dağarcıklarında hak ve adaletin bulunması en büyük kuvvetlerini teşkil ediyordu. Üstelik şahıslarına ağır kelimelerle hücum edilmesi de işlerini kolaylaştırıyor, kendilerine karşı duyulan sempatiyi arttırıyordu. İktidar bilhassa elindeki radyo vasıtasiyle geniş bir kampanyaya girişmişti. Başbakanın nutukları günde iki, hatta üç defa yayınlanıyordu. Ama bu, ters işleyen bir silâhtı ve atanı daha fazla yaralıyordu. "İspat hakkı" hareketinin bakanlıktan düşmüş bazı kimselerin şahsî hırslarının neticesiymiş gibi göstermek gayreti hiç bir netice vermemişti. Hâlâ bunun üzerinde ısrar etmekle Genel Başkan büyük bir hata yapıyordu. Bilâkis herkes biliyordu ki Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu, Enver Güreli, Fethi Çelikbaş kabineden tamamiyle kendi, arzulariyle ve bir muayyen politikayı tasvip etmediklerinden dolayı çekilmişlerdi. Kendilerine yeniden vazife almaları için ısrar da edilmiş, fakat onlar kabul etmemişlerdi. Yollarından dönmeleri mukabilinde, eğer pazarlığa girişselerdi, 19 ların elebaşılarının bakanlık almamalarına imkân mı vardı? Ama onlar buna yanaşmamışlardı. Zira samimi surette gidişi tasvip etmiyorlar, vicdanlarında üzüntü duyuyorlardı.

Parti kurup kurmamak meselesini - partiyi er geç kuracakları ama iş, bunun zamanını tayindeydi- halledlnceye kadar mücadelelerini devam ettireceklerdi. Kendilerini unutturmayacaklar, günün meselesi olarak kalacaklardı. Zaten mücadele bugünlerde Meclise intikal edecekti. Pazar günü yapılacak Belediye seçimlerinden sonra Meclis çalışmalarına başlıyacaktı. 19 lar orada daha serbest konuşabileceklerdi. Teşrii masuniyeti millet kendilerine boşuna vermemişti. Bunu azami derecede kullanacaklar, sahalarını pençe pençe müdafaa edeceklerdi. Şimdiden bir

YAZISIZ

Muhalefet lideri
Hamama giren terler

çok meseleyi Meclise getirmek için hazırlıkları vardı. Bunların içinde ispat hakkının lüzumunu bir defa daha belirtecek olanlar bulunuyordu.

Seçme güçlüğü

19 lar başka bir güçlükle karşı karşıya bulunuyorlardı: taraftarlarını seçmek. Zira bin partinin ipini çekmiş politikacılardan gazetesini bir türlü satamayan başmuharrirlere kadar türlü neviden sinek bu yeni çiçeğe konmak için sıra bekliyordu. Halbuki 19 lar şahsiyetleri itibariyle de bir mana ifade ediyorlardı. Giriştikleri harekete umumi efkârca makbul sayılmayan kimseleri karıştırmak o an için bir fayda sağlasa dahi - büyük bir hata olur, eskimiş, yıpranmış isimleri aralarına almak onları zayıflatırdı. Çok, ama inanılmıyacak kadar çok dikkatli bulunmaları lâzımdı. "İspat hakkı" tasarısından evvel memlekette Turan Güneşler. Raif Aybarlar, Ekrem Alicanlar ve diğerleri parlak bir şöhrete mi sahiptiler? Hayır! Ama davalarının doğruluğu ve denenmemiş şahsiyetlerine atfedilen samimiyet onları en kuvvetli politikacılar haline getirmişti. Şimdi aynı yolda devam etmeleri, fersude şöhretleri ellerinin tersiyle itmeleri gerekirdi. Kırk yıllık Yani nasıl Kani olmazsa, senelerden beri dalkavuklukla vakit geçiren ve demokrasiyle alâkası dahi bulunmayan hareketieri teşvik etmekten kaleminde mürekkep kalmayan başmuharrirler de umumi efkârın önünde iadei itibar edemezlerdi. Kendi partilerinde muvaffak olamamış, çevirmek istediği dolaplar başlarına yıkılmış politikacılar 19 lara fayda değil, sarar verirlerdi. Bunlar yeni hareketi sömürmek için sıra ve fırsat bekliyorlardı. Buna mukavemet etmek lâzımdı. Bu ise çok zor- bir işti. Zira insanlar zayıftırlar. fikirlerini değiştirmiş, Kendi kanaatlerini benimsemiş görünenlere karşı yumuşak davranmamak ellerinden gelmez. Hele biz Türkler için başka türlü hareket etmek daha da zordur. Ama 19 lar artık batılı ölçülerle düşünmeli, hareketlerinin üzerine yapışık "yeni" etiketini muhafaza etmek zorundadırlar. Siyasi mazi onlar için bir miyar olmalıdır ve her ne pahasına olursa olsun bundan fedakârlık etmemelidirler. Mücadelelerinin akıbeti buna sıkı sıkıya bağlıdır.

C.H.P. den gelen teklif

Fethi Çelikbaşın ifade ettiği gibi "19 ları almaya herkes talip" gözükmektedir. Nitekim Kasım Gülek, umumi kelimelerle de olsa İzmitte söylediği nutukta "ispatçılar" için açık bir kapı bırakmıştır. Gerçi C. H. P. Genel Sekreteri bir davet yapmadığını, partiden vaktiyle ayrılmış olanların tekrar dönebileceklerini hayli samandan beri tekrarlamakta bulunduğunu bildirmiştir ama C. H. P. de böyle bir arzunun mevcudiyeti göze çarpmaktadır. Fakat bu. ham bir hayalden başka bir şey değildir. 19 ların C.H.P. ye girmeleri ne kendilerine yarar, ne de C. H. P. nin bazı, çevrelerindeki kanaatin aksine olarak bu partiye.. Ancak müşterek bir cephede mücadele edileceğine göre liderlerin arasında bir temasın kurulması son derecede fayda verecektir. Bu temaslara öteki büyük partinin lideri Osman Bölükbaşı da dahil edilmelidir. Zira savaşın çok çetin geçeceğinden zerrece şüphe yoktur. Muhalefet bütün kuvvetini, bilhassa bu devrede teksif etmek ve kuvvet kaybına yol açmamak sorundadır. Fakat bu, elbette ki 19 ların C. H. P. ye veya başka bir Siyasi teşekküle katılmalarından bambaşka mana taşıyacaktır.

Zaten doğrusu istenilirse 19 lar da hiç bir partiye girmiyeceklerdir. Onların hakiki partisi Demokrat Partidir. Onun ideallerini, onun fikir ve prensiplerini bazı kuruculara karşı yeni bir parti kurarak müdafaa etmek ve zafere ulaştırmak vazifesini omuzlarına almışlardır. Kullanacakları "müşteri" ler bundan 10 yıl evvel memlekette hakiki demokrasiyi gerçekleştirmek için mücadeleye atılanlardan ibarettir. Bu, onlar için kâfi ve hasır bir kuvvettir.

Kapaktaki Partici

Piraye Bigat

1950 senesi 14 Mayısından bir kaç ay evvel, Demokrat Parti Genel Merkezinin kapısından orta boylu, kumral bir genç kız giriyordu. Adı Piraye soyadı Bigat idi. O sıralarda Demokrat Parti heyecanlı günler yaşıyordu. Memlekette demokrasi rejiminin getirdiği rahat konuşma, serbest tenkid ve fikirlerde bağımsız olabilmenin tazeliği seziliyordu. Bunlara önderlik eden Demokrat Parti idi ve bilhassa münevverleri kendisine cezbediyordu. Herkes memleketin içinde bulunduğu durumu - 1950 de - rahatça anlatabiliyor, liderler ile konuşuyor, iktidar partisinin, kendi partilerinin tutumunu istedikleri gibi tenkid edebiliyordu.

Piraye Bigat, okumuş ve tahsilini demokratik memleketlerde yapmış genç bir Türk kızı olarak bu hareketi benimsiyor, buna hayran oluyor ve Demokrat Partinin liderleri ile her türlü mevzu üzerinde konuşuyor, hattâ onları tenkid etmesini biliyordu. Piraye Bigat, Amerikan Kız Kollejinden mezun olmuş, İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmişti. 1950 den iki sene evvel, Amerika'ya gitmiş ve Birleşmiş Milletlerde vazife almıştı. Fakat, memleketindeki hava, demokratik hareketin genişlemesi cezbesi onu da çekmiş, vazifesinden istifa ederek Türkiye'ye dönmüştü. Hiç bir maddi karşılık beklemeden Demokrat Partinin hizmetine giriyordu. Parti, Piraye Bigati'tan gereken şekilde istifade etmesini bildi, bilhassa partinin merkezinde propaganda işlerinde kendisine vazife verdi. Demokrat Parti iktidara geldi, üzerinden beş sene geçti ve bu beş sene Piraye Bigat bir partili olarak kaldı.

Seneler liderlere, liderlerin vaadlerine çok şey kaybettirmişti. Geçen ay içimle toplanan Demokrat Parti Büyük Kongresinde Piraye Bigat 19 ların partiden ihraç edilmeleri meselesine - hiç bir erkek delege cesaretle el koyamamış iken - temas ediyor, bunun partinin tüzüğü ve prensipleri ile hiç bir zaman bağdaşamıyacağını söylüyordu. Bu sözleri - bu haklı sözleri - kendisini tanıyan liderler tarafından infial ile karşılanıyordu. Çünkü Piraye Bigat doğruyu söylüyordu. 1950 deki ateşinden hiç bir şey kaybetmemişti.

19 ların ihracı aleyhinde bulunan Piraye Bigat, Kongre sonunda Haysiyet Divanına verildi. Kendisi şimdi kararı beklemektedir. Zira Haysiyet Divanı henüz bir karar vermiş değildir. Ne hazindir ki, ileri görüşlü bir insan doğruyu, nizamı ve partiyi alâkadar eden bir mevzuda konuştuğu için o teşekkülden kovulmak istenilmiştir. Bu hazin gerçek, bir siyasi teşekkülün beş sene içinde kaybettiklerini gösteren en bariz delillerden birisidir. Piraye Bigat bütün misallerin en taze ve en canlısıdır.

Ş E H İ R C İ L İ K

Şehirlerimiz ve Devlet Otoritesi

Aydemir BALKAN

Mimari, mekânın teşkilâtlandırılmasıdır.

Augusta PERRET

Mimarlık ile demografik hareketler arasında bağıntı kurmak bazılarına aykırı gelebilir. Fakat Perret gibi şehircilik ve mimari arasında - basit ve klişe anlamların dışında - değişmez bir düstur sürekliliği kurabilenler için bu bağıntıyı bulmak pek de yadırganmamalıdır.

Son sayımın İstanbul ve Ankara rakkamları üzerinde durmak ve bazı tehlikelere işaret etmek, mesul mevkilerdeki gerek idare gerek bilim adamlarımızın ilk kaygıları olmalıdır. Bilhassa İstanbul endişe verecek bir şekilde genişlemekte ve kalabalıklaşmaktadır. Sosyal bünyemizde gittikçe artan farklar, servetin çok gayrı müsavi bir şekilde ve nisbette dağılmış bulunması yan yana semtlerimizde, her bakımdan çirkin ve düşündürücü tezatlar meydana getirmektedir. Meskenlerin kendindeki ve ikamet bölgelerindeki bu derin ve acıklı farklar, İstanbul ve Ankarayı, bilhassa İstanbulu ilk ziyaret eden yabancıların tecrübeli gözleri önüne sosyal hayatımızın ve demografik davalarımızın ibret verici birer levhası olarak sermektedirler. Şehir nüfuslarının artması, hele son aylarda, kalkınmamızın ve ilerlememizin mübalâğalı ve yanlış bir delili olarak ileri sürülmektedir. Buradaki demagojiyi açıklamak ve alınacak tedbirleri işaret etmek yine bilim adamlarımıza düşen acil ve önemli bir vazifedir.

Bir şehrin lüzumundan fazla büyüyüp, kalabalıklaşması sadece kendi için değil, memleket için de zararlı bir olaydır. Fransız şehircileri daha otuz sene evvel,

— "Fransayı çöl yapan Paristir..." diye feryada başlamışlardı.

Simdi Parisi büyütmek ve bununla İftihar etmek şöyle dursun buna engel olmak için her tedbire hatta zecri metodlara başvurmaktadırlar. Dünyanın bütün büyük şehirlerinin idarecileri bu asrın başından beri böyle anormal olarak genişleyen şehirlerine kökten çareler aramaktadırlar. Londra bölgesi etrafına yüz biner nüfuslu 6 peyk şehir inşa edilmektedir. Bunların Londra kalabalığını kısmen dağıtabileceği hesap edilmiştir. Büyük şehirlerin "boşaltılması" ve çoğalmasının durdurulması için büyük küçük hiç bir sanayi tesisinin kurulmasına müsaade edilmemekte ve mevcut tesislerin de peyderpey uzak bölgelere taşınmasına yardim gösterilmektedir. Paris ve Londradan otomobil sanayii zamanla atılmıştır. Reims ve Grenoble, Parise yerleşmek isteyen sanayicilerin yeni şehirleri olmuştur. Bu transferden her iki taraf da şüphesiz karlı çıkmışlardır.

Biz buna mukabil senelerdenberi, İstanbulda hataları tamir etmek bir yana, şaşılır bir inatla hata üstüne hata yığmışızdır. Hele bu hal harp sonundan, yani on seneden beri, Afrika ve Asya şehirlerinde bile görülmeyen kayıtsız bir başıboşluk, tehlikeli bir düzensizlik içinde sürüp gitmektedir. İnsan potansiyelinin kasabalardan İstanbula endişe verici bir şekilde yer değiştirmesi mesul mevkide olanları kaygılandırır gibi görünmemektedir. İstanbulda sanayi tesisleri, büyük küçük her cinsten atelyeler, imalâthaneler şehrin amme hizmetlerini sekteye uğratacak sosyal huzur ve düzeni bozacak şekilde serpiştirilmiştir. İstanbulun bu gidişle bir gün tıkanıp kendi kendine boğulacağı gün uzak değildir. Bunun aksini iddia edenler cehaletin verdiği tehlikeli bir iyimserlik içerisindedirler ve muhakkak ki İstanbula en büyük kötülüğü yapmaktadırlar.

Bu bakımdan son hadiselerde şehircilik ve içtimaiyat konusu içinde İdari ve teknik mevkileri son senelerde işgal etmiş şahısların sorumluluk payı çok önemlidir. Köylerden akın eden köksüz ve kimsesiz insan kütleleri, hatalı yerlerde kurulan sanayi tesislerinin etrafına düzensiz ve iptidai şartlarla yerleşen gecekondu sakinleri, göçmenlerin dertli ve muhtaç kalabalığı, diğer yanlış ve hatalı iskan faaliyetleri, gittikçe ağırlaşan ve eşitsizleşen geçim ve hayat şartları içinde acı ve derin yaralardır. Bu yaralar gelecek nesillerimize çok ağır masraflar ve ezici külfetler yükliyecektir. Hataların yapılmasına mani olamayan veya bunlara göz yuman mesul idare ve ilim adamlarımıza hatalarla hesaplarını sormak şimdiki ve müstakbel İstanbul hemşehrilerinin haklarına ve toplum duygularına hürmet etmek olacaktır.

Bizde, ne yazık ki, şehircilik ilmini öğreten bir okul yoktur. Bazı teknik tedrisata muvazi olarak şehircilik okutulmaktadır ki bu da gerekli yardımcı ilimlerden ve icap eden süreden mahrumdur. Asıl eksiğimiz meslekten yetişen elemanlarımızın olmamasıdır. Mevcut şehirci teknisyenlerimizin çoğu kendi gayretleriyle ve ampirik metodlarla yetişmişlerdir. Kendi çalışmalarına ve iyi niyetlerine ne kadar güvenirsek güvenelim gerekli iktisat ve içtimai ilimler bilgilerinden mahrum bulunmaları teknik İdare cihazlarımızı zaafa uğratmaktadır. Çok defa bu cihazlarımızı mimarlarımız doldurmak 'mecburiyetinde kalmaktadırlar. Halbuki Batı memleketlerinde, bütün bir memleketin geleceği demek olan şehircilik plan, icra ve idare mekanizmasının anahtarları iktisatçıların, sosyologların ve bu amaçla ihtisas göreni idarecilerin elindedir. Bu kesimde de Batı devletlerine yarım asırdan fazla bir rötar yapmamak istiyorsak gerekli ihtisas kollarının inkişaf yollarım mutlaka aramalıyız.

Fakat asıl eksikliğimizin, asıl meselemizin bunlar olduğunu iddia etmek kendimizi aldatmak olur. Memleketimize dışardan da mütehassıslar gelmişler, görüş ve hükümlerini, projeler, nazım plânlar halinde bildirmişlerdir. Ne yazık ki cemiyetimiz kurallara ve prensiplere itaat edecek olgunluğa veya, bu itaati sağlıyacak bir düzene sahip değildir. Bu iptidaî karakter idari cihazların en yüksek kademelerine kadar, maateessüf, ulaşmıştır. Son yıllarda bu tehlikeli ve utanç verici durum belirli bir ruh haleti şekline gelmiştir ki bir toplumun klâsını tayin eden başlıca amildir. İktidar ve servet sahipleri mesul teknik mütehassısların hüküm ve kararlarına muhtelif yollardan müdahale imkânlarını bulmuşlardır. Mesul makamda olanlar da zaaf, mesleki ve şahsi tevekkül göstermişlerdir. Şişli meydanı ve, Harbiye caddesi apartmanlarının hali en yeni misallerdendir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankaraya getirilen Prof. Yansen, Atatürk'e :

"— Bir şehir plânı tatbik edecek devlet otoriteniz var mıdır?" diye sormuştu.

Şimdi, Anıt-Kabiri, dört bir yandan Bahçelievlerin çamaşırları ve tavuk sürüleriyle kuşatılan büyük Atatürkün bu sualden bir kehaneti sezmiş olması düşünülebilir mi?...

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

3 milyarın üstünde

Haftalar var ki Ankarada Ulus Meydanı civarında kalan tek Bakanlık olan Maliye Bakanlığında son derece hummalı bir faaliyet var. Hasırlanan şey, 1956 yılı bütçesidir. Şimdilik yapılan kaba taslak tahminler bunun 3 milyarı aşacağım göstermektedir.

Maliye Bakanlığı bütçe gerekçesini Türkiye Büyük Millet Meclisine göndermiş bulunuyor. Bakanlıklar da ihtiyaçlarını Maliyeye bildirmişlerdir. Çalışmalar şimdi bu talepler üzerinde olmaktadır. Herkes, ihtiyacının azamisini koparmak için kabarık rakamlarla Hasan Polatkan'ın önüne gelmiştir. Fakat Hasan Polatkan bütçesini yaparken daha başka hususları göz önünde tutmaya mecbur kalacaktır. Bu hususların başında eldeki para ve tahmini gelir gelmektedir. Maliye Bakanının denizdeki balığın pazarlığını yapmaktan geçen yıl ağzının yanmış bulunacağı tahmin olunabilir. Zira Arazi Vergisinin kabul edileceği ümidiyle üzerine "denk bütçe" etiketi yapıştırılan 1956 yılı bütçesi, bu vergi Meclis tarafından reddedilince 151.567.277 lira resmi açıkla kapanmıştı. Fakat açık bu kadarla da kalmamıştır. Zira bütçe yapılırken kuvvetli, sevgili, azla dost, büyük müttefik Irakın 100 milyon liralık petrol borcunu nihayet eda edecegi ümidine kapılınmıştı. Bu para şu âna kadar alınamamıştır ve doğrusu istenilirse tahsilinin bir başka bahara kalmaması kuvvetle muhtemeldir. Ümid edilir ki Hasan Polatkan bu derslerden kendisine ibret çıkarmaya muvaffak olur.

Rakamların bu yıl geçen yıla nazaran daha kabarık olmasının büyük bir ehemmiyeti olmıyacaktır. Zira, hayat, gecen seneden bu yana biraz daha pahalılanmıştır. Bu pahalılığın devlet giderlerine aksediş nisbeti *göz* önünde tutulmamalıdır. Gecen seneki 1 milyar lirayla bu seneki 1 milyar liranın iştira kudreti arasında mühim bir fark görmemek elbette ki imkânsızdır. Kıymet itibariyle olduğu kadar miktar olarak da gelir vergisinin bu yıl temin edeceği para bazı hadiseler dolayısiyle daha düşük bir seviyede olacaktır. Bunlara karşılık hükümet memurlara beş maaş nisbetinde ikramiye dağıtmak kararını vermiştir.

Gelirlerin vaziyeti bu olduğuna göre 1956 yılı bütçesinde bazı giderlerde kısıntıların yapılması çok kuvvetle muhtemeldir. Kısıntı elbette ki en ziyade müstakbel envestismanlardan yapılacaktır. Amerikadan alınması ümid edilen borcun da hemen bugün yarın verilmiyeceği ortadadır. Gerçi envestismanlardan kısmak parlak nutuk vermeyi biraz güçleştirecektir ama Maliye Bakanı nutuklardan ziyade rakkamları kaale almak zorunda bulunduğundan yakama İki ucunu denkleştirmek için başka çare yoktur.

Heyecanlı müzakereler

Bütçe için Maliye Bakanlığında hazırlık yapılırken Muhalefet çevrelerinde de bütçe müzarekelerinin hazırlığı olmasa bile plânları yapılmaktadır. Bu yılki müzakerelerin son derece heyecanlı olacağına zerrece şüphe yoktur. Üç koldan şiddetli bir taarruza geçecek olan muhalefet karşısında Adnan Menderes hükümetinin kendisini müdafaa için şimdikinden daha sağlam elemanlara ihtiyaç göstereceği hissedilecektir. Bütün Bakanlıkların icraatı elekten geçirilecektir. Pek çok şeyin bu muamele esnasında eleğin altına kayması kimseyi şaşırtmamalıdır.

Arjantin

Devalüasyon

Bundan böyle Arjantinde hükümet, istediği şahısları, kendi bütçesinden bir tek metelik dahi çıkartmadan zengin edemiyecektir. Doların Peron devrindeki acaip durumu tadilâta uğramış ve Amerikan parasına bir tek rayiç tanınmıştır. Hükümetin dostları da, düşmanları da bundan sonra hesaplarını buna göre yapacaklardır.

Sakıt diktatör etrafına rüşvet vermek için bir usul keşfetmişti. Arjantin parasının muhtelif kıymetleri vardı. Bir çok memlekette paranın çeşitli kura malik olması görülmemiş hadise değildir. Meselâ hiç kimse Finlandiya hükümetini rüşvet vermeği tasarlamakla itham edemez ama, Fin markının rayici tek değildir. Peron ise bunu sadece ve sadece kendisine bağlı kimseleri bir anda milyoner etmek için kullanıyordu. Amerikan dolarının hakiki kıymeti, resmi kıymetinden çok yüksekti. Bu bakımdan resmi kur üzerinden dolar tedarik edenler küçük parmaklarını kımıldatmaksızın servet kazanıyorlardı. Peron bu usulle subayları da kendi ta-

A M E R İ K A N

Uzun aylardan beri Amerikan Yardımı meselesi, memleketin başlıca iç politika mevzularından biri halini almıştır. Gönül çok isterdi ki böyle bir vaziyet karşısında kalınmasın. Gönül çok isterdi ki nihayet bir yabancı devletin Türkiyeyle münasebetleri çerçevesine dahil bulunan bu iş, iç politikaya karıştırılmasın. Ama olan olmuştur ve artık söylenebilecek her söz bir boş temenni mahiyetinden tavla kıymet taşımaz.

Bütün nutuklara ve bin gayretle devşirilip müsbetmiş gibi gösterilmek istenilen kümülâtif rakamlara rağmen iktisadi vaziyetimizin parlaklıktan çok uzak bulunduğu artık hiç kimsenin meçhulü değildir. Bunun aksini yapanlar ya cezbe halinde olduklarından realiteyi dahi görmek hassalarım kaybetmişlerdir, ya da milleti bile bile aldatmaktadırlar. Kendilerine borçlu bulunduğumuz memleketlerde çıkan gazete ve mecmualar Türkiyeyi iflâsla flört eder bir vaziyete gelmiş göstermektedirler. Alacaklarını bir türlü tahsil edememelerini de zaten bu hale atfetmektedirler. Petrol şirketlerinin hikâyesi sütunlara geçmiştir. Zaten o kadar uzağa gitmeğe hacet yoktur; aylarca, hattâ senelerce evvel verilmiş olan lisansların transferleri yapılmamaktadır. Merkez Bankasında açılan "yüzde on" lar ise, sahipleri için orada dondurulmuş haldedir. İktisadi düzeni yolunda bir memlekette vatandaşlara bu eziyetin yapılması âdet sayılmamaktadır.

Amerikan Yardımının bir iç politika meselesi haline getirilmesinin başlıca sebebi işte bu vahim durumdur. Bir çok kimse yardımın yapılmasını Adnan Menderes iktidarının devamı, bir çok başka kimse ise yardımın yapamamasını bu iktidarın yıkılması şartı olarak görmektedir. Bu kimselerin arasında bazı Amerikalıların bulunduğunu da söylemek lâzımdır. Halbuki böyle bir vaziyet Amerikayı, nihayet Ur yabancı devleti -, bizim iç işlerimizde Ur nevi hâkim addetmek olur ki bu fikri taşıyanların yanıldıklarım derhal anlamalarında büyük fayda vardır.

İktisad ve Demokrasi

Adnan Menderes iktidarının devam edip etmemesinin iktisadi vaziyetle çok sıkı şekilde alâkalı olduğunu inkâr etmek imkânsızdır. Muhalefet çevreleri huzursuzluk ve memnuniyetsizliğin büyük şehirlerden köylere ancak iktisadi güçlükler yoluyla ineceğine kanidirler. Onlara nazaran büyük şehirlerin sakinleri Demokrat Partiye rey vermiş olmakla nasıl bir hata işlediklerini anlamışlardır. Ama köylüler farkında değillerdir. Fakat iktisadi güçlükler onlara aksedince en çabuk aksedecek güçlükler iktisadi güçlüklerdir - Adnan Menderes en kuvvetli desteğini, yani köylülerin reylerini de kaybedecek ve seçimlerde yenilecektir. Bu vaziyeti ise, muvakkaten dahi olsa ancak ve ancak Amerikan yardımı önleyebilir. Eğer Amerika Adnan

rafında tutabileceğini sanmıştı. Subaylara Mercedes-Benz marka otomobiller temin ediyor, subaylar normal kur üzerinden aldıkları bu arabaları karaborsa fiyatına satıyor, böylece bizim paramızla on binlerce lira kâr ediyorlardı.

Arjantin ekonomisi iflâsın eşiğinde bir ekonomiydi. Memleket zengindi, servet kaynakları tükenmez vaziyetteydi ve Arjantinin batmamasındaki sebep bundan başka bir şey değildi. Peron bir takım hareketlere kalkınma adı veriyordu. Ama bunlar memleketten ziyade şahısları kalkındırıyordu. Girişilen teşebbüslerin çoğu komisyon temininden başka ise yaramıyordu. Peronun yakınları bu yoldan servet temin ediyorlardı. Doların hakiki kıymeti ile resmi kıymeti arasında fark muhafaza olunması da bu gayeye matuftu. Peron kendi adamlarından birine, şu veya bu isi için meselâ 100 bin dolarlık transfer sağladı mı o adam bir anda milyoner oluyordu. Zira getirttiği malı ödediği paranın beş misline satabildiği gibi bu dolarları da ayak üstünde birkaç misli fazlaya devredebiliyordu. Böylece Peron hükümet kasasından para vermiyordu ama, istediğini zengin etmek imkânını daima elinde tutuyordu. Peronun yakınları tüccara transferli döviz temin etmek için dünyanın rüşvetini alıyor, dünyanın parasını vuruyorlardı İmkânı diktatör hazırlamıştı, menfaati sağlıyanlar ona yakın olanlardı. Bunların arasında Peronun işret ve sefahat yoldaşı, ideal arkadaşı Aloe ile bir iş adamı olan Jorge Antonio başta geliyordu. Diktatör, Aloe'ye resmi bir de vazife vermişti: Buenos Ayres valiliği. Aloe gazeteciliğe meraklı olmalıydı ki bir gazete tröstünü kontrolü altına almıştı. Tabii umumi efkâra karşı gazetelerin sahibi olarak kendisi görünmüyordu, ama kârın büyük bir kısmı onun cebine iniyordu. Hayata askeri bir lisede hastabakıcılıkla atılmış olan Jorge Antonio ise resmi sıfat kabul etmemiş, ön plana geçmek merakına kendisini kaptırmamış ama milyarder olmuştu. Peron "desacato" kanununu kabul ettirmek suretiyle bütün bu suistimallerin basın tarafından ortaya atılmasına da set çekmişti. "Desacato" kanununun türkçesi "hürmette kusur etme" kanunudur. 13569 sayıyı taşımaktadır ve 24 Ekim 1949 tarihli Resmi Gazetede neşredilmiştir. Bu kanun büyüklere hürmette kusur edenlerin hakikati ispat hakkını ortadan kaldırıyor ve hakarete uğradıklarını iddia eden rejim büyüklerine isnat edilen fiillerin herkes tarafından bilinmesi keyfiyetinin suçluyu cezadan kurtaramıyacağını kabul ediyordu.

Peron bir yandan ekonomik, Öteki taraftan kanuni tedbirlerle bir suistimal rejimi kurmuştu. Döviz vaziyeti sayesinde istenilen kimseler, nüfuz suistimali yoluyla bir anda zengin ediliyor, gazeteler ise ispat hakkının tanınmaması dolayısiyle herkesin bildiği hırsızlıklar hakkında tek bir kelime yazamıyorlardı. Peronun yerine gelen Lonardi hükümeti evvelâ "desacato" kanununu kaldırmıştı. Şimdi de Arjantin pezosu hakiki kıymetine yakın bir hale getirilmiş, devalüe edilmiştir.

YARDIMI VE TÜRKİYE

Menderes hükümeti tarafından talep edilen 300 milyon doları verirse iktisadî güçlükler kısmen önlenebilecek ve realitenin köylere aksi gecikecektir. Muhalif çevreler borç diye alınacak paranın milletten ziyade Adnan Menderes iktidarının menfaatleri gözönünde tutularak kullanılacağı endişesini saklamamaktadırlar.

Buna mukabil Adnan Menderesin taraftarları arasında da aynı şekilde düşünen ve iktidarda kalmanın ancak Amerikan Yardımiyle kabil olacağını sananlar eksik değildir. Bunlara nazaran bir defa İktisadi vaziyet düzene sokulursa seçimleri kaybetmek tehlikesi kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Amerika Türkiyeyi iflâsa terkedemez; terketmiyecektir. Şu anda memleketi Adnan Menderes hükümeti İdare ettiğine göre Adnan Menderes ile Türkiye Amerikalıların nazarında birbirine karışmaktadır. Amerikalılar Adnan Menderese, şimdi ne söylerlerse söylesinler, elzem hale geldiği gün yardım ellerini mutlaka ve mutlaka uzatacaklardır. Bunu başka türlü düşünmenin imkan ve ihtimali yoktur. Adnan Menderes iktidarının kaderiyle Türkiyenin kaderi şu anda girift bir manzara arzettiğinden ve Amerika Türkiyeyi "suyun netimde tutmak" zorunda olduğundan, Türkiyeye iyilik Adnan Menderese iyilik olacak ve muhaliflerin ümidleri tahakkuk etmiyecektir. Zaten Amerika da, müttefiklerinde, demokrasiden ziyade istikrar görmek istemektedir. Dulles'ın General Franco'yu ziyareti bunun yeni bir delilini vermiştir.

Unutulan hakikat

Böyle düşünen Türkler ve Amerikalılar hadiseleri çok basite irca etmektedirler. Ortada rol oynayan başka faktörler mevcuttur ve Amerikan Yardımının bunlara tek başına karşı gelmesi imkânsızdır. Adnan Menderes, eğer Amerikanlar kendisini desteklerse mutlaka kurtulamıyacağı gibi eğer Amerikalılar yardım etmezlerse mutlaka batmaz. Ne Adnan Menderes, ne de Türkiye.. Bu bakımdan bizim iç politika hayatımızda Amerikalılara mutlak hakemlik payesi atfının hakikatle bir alâkası yoktur. Türkiyede istikrar artık bir tek şart altında kabildir: Demokrasi. Bu memleketin iyiliğini ve müstakar kalmasını isteyen herkes o istikamette çalışmalı, antidemokratik yolda olanları teşvikten dikkatle sakınmalıdır. Amerika dünyanın bütün altınlarını Adnan Menderesin eteklerine dökebilir; Adnan Menderes Türkiyede Türklerin ekseriyetinin arzuladığı rejimi kurmamakta inad ederse ilk seçimlerde devrilecektir. Buna mukabil o rejimi kurarsa Amerika yardım yapsa da yapmasa da bütün Türkleri kendi etrafında arı gibi çalışır bulacak ve iktisadi güçlükleri yenecektir.

Dünyanın bütün memleketlerinde iktisadi faktör siyasi hayatın belli başlı faktörlerinden biridir. Ama ona Türkiyede, başka yerlerdekinden daha yüksek nisbette kıymet ve ehemmiyet atfetmek doğrudan doğruya Türk milletine bühtandır. Konjonktürü Amerikan yardımiyle veya Amerikan yardımsız yükseltmek iktidara şüphesiz ferahlık verecektir, ama memlekete huzur ve istikrar vermiyecektir. Bunun bir tek yolu, bir tek çaresi vardır: Demokrasiyi iktidarın, dünyanın batılı memleketlerindeki iktidarların anladığı manada anlaması.

Arjantinde Peronu Standart Oil adlı Amerikan şirketiyle akdettiği andlaşma kurtaramamıştır. Buna mukabil yeni hükümet ilk iş olarak bu mukaveleyi feshetmiştir. Bu bakımdan muhalefetin Amerikan Yardımını memleketin 1 numaralı iç politika meselesi telâkki etmesi tamamiyle yersizdir, yanlıştır. Aynı şekilde iktidarın da güçlüklerin esas sebebini bu yardımın yapamamasında bulması realiteden tamamiyle uzaktır. Hele bazı Amerikalıların yardım vesilesiyle kendilerini mutlak hakem rolünde görmek temayülleri varsa, bu hayallerini hemen terketmeleri kendilerine son derece fayda verecektir.

Hepimizin bir tek vazifemiz var: memlekette istikrana ancak ve ancak demokrasi ile kurulabileceğini unutmamak ve aksi yolda olanları teşvik etmekten, onların işlerini kolaylaştırmaktan dikkatle sakınmak. Türk milletine akla gelebilecek her türlü refahı veriniz, ama onun elinden hürriyetlerini alınız, bu topraklar üzerinde kan gövdeyi götürecektir.

A D A L E T

Dâvalar

Beraat ilâmı

Ankara Toplu Basın Mahkemesinde neticelenen AKİS - SAROL dâvasının beraat ilamı taraflara tebliğ olunmuştur. İlâmda dâvanın izahı yapılmakta ve "Delillerin münakaşası ve kabul" kısmında karar bildirilmektedir. İlâmda şöyle denilmektedir :

2 .10.1954. 13.11.1954, 20.11.1964 tarihli mecmualarda sırasiyle "Hükümet ve bir beyanat etrafında", "Mademki istifa etmiyor", "Bir sırça köşk hikâyesi", "Kendi aramızda" başlıklı yazılar bozmadan evvelki kararda da tetkik olunarak bunların tenkidleri muhtevi bulunması bakımından suç teşkil etmedikleri mülâhaza olunarak suç teşkil ettiği kabul edilen yazılar haricinde bırakılmış ve vukuf ehli raporunda da tebarüz ettirildiği veçhile bu yazıların heyeti umumiyesiyle gazetecilik vazifeleri meyanında mütalâa olunarak tenkid ve bazı haberleri ihtiva ettikleri müşahede olunmuş ve "okunmayan gazete" den bahsolunması müdahilin servetine; zarar verici bir isnat mahiyetinde telakki edilmemiştir.

Bilirkişi raporunda da beyan olunduğu üzere siyaset hayatında vekilliğe kadar yükselen şahısların daimi İtirazlara maruz kalabilecekleri cihetle Fethi Çelikbaş hakkında istihsal olunan ibarelerden sonra müdahilden bahs açılması dolayısiyle maznunun maksadının müdahile taarruz ve tecavüz olduğu mânasının istidlal edilmesine yukarıda mahiyeti açıklanan yazı münderecatı müsait bulunmamış ve "Hükümet" başlıklı yazının umumi heyeti itibariyle matbuatın vazifelerine dahil bulunan tenkid ve mürakabenin ifasından ibaret ve yapılan işlerle, beyanatın münakaşasından ileri gitmediği kanaati tahassül etmiştir.

"Madem ki istifa etmiyor" yazısına gelince... Yine aynı raporda işaret olunduğu üzere gazete sahibi bulunan bir vekilin basın işleriyle meşgul olmasını yerinde bulmayan yazarın bu ciheti mecmuasında tenkid ederek vekilden bazı sualler sorması, taraftarı bulunduğu nokta-i nazarın izahından ibaret bulunmuş ve "Sırça köşk hikâyesi" nde hedefin müdahilin şahsı olmayıp mevcut olduğu iddia olunan bir zihniyetin tenkidi bulunduğu yine tetkik olunan rapor ve yazı münderecatından anlaşılmıştır.

Suç unsurlarının tekevvün ettiği kabul olunan 23.10.1954, 30.10.1954 tarihli mecmualarda neşredilen "Hükümet" başlıklı "Maarif Vekilinin verimli çalışmaları" ve "Vekilin gazetesi", "Bu vekil istifa etmelidir" yazılariyle 13.10.1954 tarihli AKİS mecmuasında münteşir "Kâğıt üzerinde devir" adlı yazıya gelince.. Mahkemece evvelki hükümde izah olunan sebeplerle 23.10.1954 ve 3040.1954 tarihli mecmualarda yapılan neşriyatla maznunun, müdahil Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol'a itibarını kiracak ve şöhretine zarar verecek bazı hususları isnat ettiği kanaatına varılarak tesis olunan mahkûmiyet hükmünün maznun tarafından Temyiz edilmesi üzerine Temyiz Mahkemesi 3. üncü Ceza Dairesince yapılan tetkikatta mezkur yazılarda suç unsurları 'bulunmamış olduğundan bahisle ittihaz olunan hüküm bozulmuş ve C. Başmüddeiumumiliğince yapılan itirazın Ceza Umumi Heyetince reddedilmiş olmasına binaen mahkemece bozma sebebine ittiba olunarak yapılan duruşmada yukarıda neşir tarihleri bildirilen yazılarda da suçluluk hali görülmemiştir.

Kâğıt üzerinde devir

I 3.11.1954 tarihli AKİS Mecmuasında neşrolunan "Kâğıt üzerinde devir" başlıklı yazıya gelince.. Bozmadan evvel tesis olunan aynı tarihli hükümde de bu yazının itibar ve şeref kırıcı ve şöhrete zarar verici bir mahiyeti haiz olmadığı ve alâka kesme haberinin dedikodudan salim kalmasını ve bazı noktaların aydınlatılmasını temin maksadıyla yazılmış olduğuna dair bulunan maznunun müdafaasının yazının karar yerinde açıklanan mahiyeti ve vukuf ehli raporu ve hiç bir esaslı delile istinat olunmadan devrin açıkça muvazaa olduğunun ifade edilmesi karşısında maznunun müdahilin şeref ve haysiyetini kırmak ve şöhretine zarar vermek niyetiyle hareket ettiğini gösterdiği cihetle yerinde görülmiyerek müdahilin Türk Sesi gazetesinin % 33 hissesini Atıf Sakar'a ve % 66 hissesinin lisans almanın çok güç olduğu bir devirde ithalâtçılık yapmak cesaretini gösteren eski ortağı Oğuz Akal'a devrettiğini iddia ve hiç bir kimsenin yüzbinlerce liralık bir tesisi ve çıkan bir gazeteyi durup dururken başkasına devretmiyeceğini yazmak suretiyle muvazaa isnadı ile müdahilin itibarını kırdığı ve şöhretine zarar verdiği ve bu tenkidler muvacehesinde gazetenin devrinin tabii bulunmasına rağmen yukarıda tarihi yazılan "Kâğıt üzerinde devir" yazısiyle muvazaanın mevcudiyetinde israr etmesi dolayısiyle fiilinin kaste makrun bulunduğu netice ve kanaatına varılarak maznunun cezalandırılması cihetine gidilmiş ve mezkûr yazının müdahil Dr. Mükerrem Sarolun itibarını kıracak ve şöhretine zarar iras edebilecek şekilde İmaları muhtevi bulunduğu mucip sebebile maznun tarafından ileri sürülen bu itirazlar Temyiz Mahkemesi 3. üncü Ceza Dairesince varit görülmemiş ise de bozmadan sonra 6.10.1955 tarihli dilekçe ile Türk Sesi gazetesinin müdahil ile ortakları arasında yapılan bir mukavele ile şeklen devri cihetine gidildiği iddia ve mezkûr mukavelenin devrin mahiyeti ve suç unsurları bakımından celp ve tetkiki iktiza edeceği beyan olunmuş ve mahkemece dosyaya konulmak üzere celp ve tetkik olunan 10.11.1954 tarihli ortaklık mukavelenamesinde müdahilin Türk Sesi gazetesine müsavi şartlarla ortak olarak dahil bulunduğu ve gazetedeki sahiplik hakkını muhafaza ettiği, ancak basın kanunu hükümleri karşısında Türk Sesi gazetesinin imtiyaz sahibinin Atıf Sakar bulunduğu anlaşılmış ve maznunun yukarıda açıklanan mucip sebeplere dayanılarak evvelce ittihaz olunan kararlarla tecziye edilmiş olması ve hükmün bozulmuş bulunması nazara alınarak suç unsurlarının yeniden tetkiki zaruri görülmüştür.

T. C. K. nün 192. nci maddesinde yazılı "Bir hususu isnat etmenin" bir kimsenin yapmadığı, işlemediği hu-

Beraattan sonra tebrik
Darısı cümlenin başına !

6334 Sayılı Kanun

Madde 1 — Matbuat vasıtasiyle her ne suretle olursa olsun :

1) Namus, şeref veya haysiyete tecavüz edilmesi veya hakarette bulunulması,

2) itibar kıracak veya şöhret veya servete zarar verebilecek bir hususun isnat edilmesi,

3) Rıza hilâfına husus! veya ailevî ahvalin teşhir olunması,

4) Yukarıdaki kal ve suretlerle tecavüz, hakaret, isnat veya teşhire maruz bırakılacağından bahisle tehditte bulunulması,

hallerinde fail 6 aydan S seneye kadar hapis ve 1009 liradan 10.000 liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılır.

Yukarıda yazılı cürümler resmi sıfatı haiz olanlar aleyhinde sıfat veya hizmetlerinden dolayı işlendiğinde cürme mürettep olan ceza üçte birden yarıya kadar arttırılarak hükmolunur.

suslarla ittiham edilmesi olup aynı kanunun' 285. inci maddesinde yazılı "isnadın" dahi kanunda yazılı ve tatbikatta takarrür eden mânası göz önünde tutulduğu takdirde 6334 saydı kanunun 1. inci maddesinin 2 No. lu bendinde yazılı "itibar kıracak ve şöhrete zarar verebilecek bir hususun isnad edilmesi" hükmünde yer alan "isnad" tabirinin istimal ve kanun istilâhları da "Aslı olmayan, hakikat bulunmayan bir şeyi, bir işi başkalarına atıp, başkasını ittibaa etmekten ibaret olacağı cihetle yukarıda bahis konusu olan kanun maddesinde yazılı isnad tabirini de bu manada kabul etmek yerinde olur. 6334 sayılı kanunun isnat tabirine T.C.K. nunda ayrı mücerret bir atıf mânası verdiğini kabul etmeğe yukarıda açıklanan kanım hükümleri ve mülâhazalar karşısında imkân bulunmamıştır.

Kamu davasına esas olan maddede yazdı suç unsurlarının tekevvün edip etmediği tetkik olunurken isnad olunan fiilin sıhhatinin isbatı iddiası ile bu hususun tefrik edilmesi icap eder. Kanun hükümleri ve teessüs eden içtihat karşısında esasen isnad olunan fiilin sıhhatinin isbatı iddiasının tetkikine imkân bulunmadığı aşikârdır. Ancak, maznun, basın işlerini tedvir eden bir Devlet Bakanının gazete sahibi olmasını mecmuasında tenkid ederken 10.11.1954 tarihli Zafer gazetesinde Türk Sesi gazetesinin sahibi bulunan müdahil Devlet Vekili Dr, Mükerrem Sarol'un gazetesini Atıf Sakar'a devrettiği ve alâkasını kestiği haberini görünce bu devre İnanmıyarak işin tahkik ve tesbit edilmesi maksadiyle devrin muvazaa olduğunu ve şekli bulunduğunu iddia etmiştir. Maznunun ortaklığa dair tanzim olunan mukaveleyi mahkûmiyet hükmünün bozulmasından sonra öğrenip bildirmesi de yukarıda yazıldığı gibi devrin mahiyetini açıklamak maksadiyle hareket ettiğini göstermektedir. Bu itibarla, bozmadan sonra tetkik mevzuu olan mukavele isnat olunan fiilin sıhhatini tesbit değil, isnat unsurunun tekevvün edip etmediğini tesbit eden Bir delil mahiyetini iktisap etmiş bulunmaktadır.

Bu mülahazaya nazaran maznunun "Kâğıt üzerinde devir" başlıklı yazısı da devrin şekil olduğuna dair ileri sürdüğü haberde aslı olmayan bir hususu müdahile isnat ettiği tahakkuk etmemiş ve vukuf ehli raporunda da kaydolunduğu üzere Türk Sesi gazetesinin başkalarına devri cihetinin tesbiti ve bu haberi umumi efkâra bildirmek maksadiyle yazılmış bulunduğu kanaati hasıl olmuş, bu bakımdan suç konusu yazıda suç unsurları ve kastı bulunmamıştır.

Her ne kadar müdahil vekili celp ve tetkik olunan mukavelename münderecatına göre müdahilin gazetesini başkasına devretmiş olduğu sabit olmasına rağmen maznunun bu devrin hakikat olmadığını, muvazaa olduğunu ve ithalâtçılık yapan Oğuz Akal'la lisans temininin çok güç olduğu bir devirde ortaklık yaptığını ima suretiyle müvekkilinin itibarını kıracak ve şöhretine zarar verecek hususları isnat ettiğini iddia etmiş ve C.M.U. muavini de hüküm tesis olunmayan yazıların da itibar kırıcı ve şöhrete zarar verici bulunduğundan bahsile maznunun tecziyesini istemiş ise de yukarıda izah olunan sebeplere göre C.M.U. muavininin talebi yerinde görülmediği gibi müdahil vekili tarafından bozulmadan evvel verilen dilekçede "Muvazaanın hakiki durumun üçüncü şahıslardan gizlenmesi ve halk arasındaki manaya göre de dolambaçlı yollara tevessül olunması" diye tarif edildikten sonra kendisine âmme vazifesi tevdi olunan bir vekile muvazaa isnadının suç teşkil edeceği ve hisselerin şekli olduğunun isnadı da itibarını kırıp şöhretine zarar verebileceği bildirilmiş olmasına göre de ahiren tetkik Olunan mukaveleye nazaran müdahile itibarını kıran ve şöhretine zarar Verebilen hilâfı hakikat, aslı olmayan bir huşu» sun isnat edilmediği taayyün etmiş ve bozmadan evvelki kararda münakasası yapılan "Kâğıt üzerinde devir" başlıklı yazının "Evvelce gazetede müdahilin ortağı bulunan ve şimdi ithalâtçılığa da merak saran Oğuz Akal'ın Türk Sesi gazetesinde Mükerrem Sarol'un ortağı olduğu ve lisans almanın çok güç olduğu bir devirde Oğuz Akal'ın ithalâtçılığa başlamak cesaretini göstermiş bulunduğu" kısmında müdahilin Oğuz Akala ithalât yapabilmesi için sıfatını suiistimal ederek lisans temin ettiği mânasının çıkarılmasına yazı münderecatı müsait görülemediği gibi mezkûr kısmın vukuf ehlinin tetkikatına da mevzu olmadığı ve lisans temin etmenin çok güç olduğu bir devirde bu zatın ithalâtçılığa başlamasının kendisinin hususi durumu bakımcından muharrirce şayanı dikkat görüldüğü bildirilmekten ibaret kalmış olması itibariyle maznuna istinat olunan fiillerde cürüm unsurları ve kastı tekevvün etmemiş olduğundan yerinde görülemeyen tecziye talebinin reddiyle maznunun kendisine isnat olunan fiillerden BERAATİNE temyizi kabil olmak üzere ekseriyetle verilen karar C.M.U. muavini Firuz Çilingiroğlu ve Z. Kâtibi M. Yaşar Öbiz huzuriyle maznun ye vekillerinin yüzlerine karşı müdahil vekilinin gıyabında açıkça tefhim olundu.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Sovyet Rusya

İçten kaynayan kazan

Geçen haftanın sonlarına doğru, Sovyet hükümetinin resmi organı olan Pravda gazetecinde bir başyazı çıktı. Bu başyazı, bütün açıklıgiyle, Sovyet Rusya idarecileri arasında Stalin'in ölümüyle başlayan ve Malenkof'un iş başından uzaklaştırılmasiyle patlak veren anlaşmazlığın devam ettiğini göstermekteydi. Ancak yazı, dünyamızın geçirmekte olduğu şu civcivli günlerde üzerine gereken dikkati toplıyamadı. Oysa ki Molotof'un tasfiyesinin bahis konusu olduğu bir esnada neşredilen bu makaleyi önemle ele almak gerekmektedir.

Sovyet Rusyanın iç işlerini dikkatle takip eden bir göz için bu yazıda, Rus idarecileri arasındaki fikir ayrılıklarının bir aksini görmemek mümkün değildir. Pravda'ya göre "parti içinde, kollektif yönetme prensibine azami riayet" i göstermek zamanı gelmiştir. Bu prensibin, parti idarecilerinden birinin sivrilmeye başlayarak Ötekileri için bir tehlike teşkil etmesi halinde bahis konusu edildiği okuyucularımızın hatırlarındadır. Bir diğerini bertaraf ederek idareyi eline almak isteyen her Rus devlet adamı, Stalin'den bu yana, daima "kollektif yönetme" prensibinin arkasına sığınmış, daima bu prensibe hizmet gayesiyle başa geçtiğini ileri sürmüştür. Stalin, Troçki, Buharin, Zinovief, Tiomski gibi can düşmanlarım; Malenkof, Beria gibi hasımlarını hep bu silâhla yere vurmuşlardı. Bulganin ve Kruşef'in de Malenkof u iş başından uzaklaştırırken aynı prensibe hizmet ettiklerini söyledikleri henüz unutulmamıştır.

Şimdi bu sabıkalı ve meşhur prensip tekrar sahneye çıkmıştır. Pravda'nın başyazısı göstermektedir ki, şu günlerde, temizlenmek istenen birisi vardır. Fakat bu "birisi" kimdir? Pravda'nın savurduğu tehdit kime yöneltilmiştir? "Hiçbir tenkid ve ikaza kulak asmayarak her ne pahasına olursa olsun kendi iradesini kabul ettirmek isteyen" Sovyet idarecisi, bugün başta bulunanların hangisidir? Gerek bu başyazıyı yayınlayan Pravda gazetesinin, gerek geçenlerde suçunu itiraf eden Molotof'a şiddetle hücum eden Komünist dergisinin Kruşef'in büyük nüfuzu altında oldukları bilindiğine göre, elbette ki bu suallerin cevabını Kruşef'in sahamda bulmak mümkün değildir. Hattâ daha ileri gidilerek, bu tehdidin bizzat Rus Komünist Partisi Genel Sekrateri tarafından savrulduğu da söylenebilir. Açıkça anlaşılan şudur ki, Parti Genel Sekreteri, Sovyet idare mekanizmasında kendi kadar sözü geçen bir diğer devlet adamını tasfiye etmek istemektedir. Tasfiye edilecek devlet adamının ise Bulganin olduğunda hiç bir şüphe yoktur.

Kruşef niçin Bulganin'i iş başından uzaklaştırmak istemektedir? Bu sualin cevabını, her şeyden önce, bizzat Kruşef'in yanlış çıkan hesaplarında aramak gerekir. Stalin'in ölümünden sonra Başkanlık mevkiini, o zamana kadar silik bir şahsiyet olmaktan Öteye gidememiş olan Bulganin'e bırakarak Parti Genel Sekreterliğini kendine ayıran Kruşef, zamanla, Bulganin'in Rus siyasetinde faal bir rol oynamaya başladığını görmüştür. Gerek Konsey Başkanlığı, gerek Parti Sekreterliği Rus devlet sisteminde eşit önemi haiz mevkilerdir. Kuvvetli, bir Parti Sekreteri, şimdiye kadar zaman zaman ağır basmasını bilmemis değildir. Fakat Kruşef, son değişikliklerden sonra muvazenevi tamamen sekreterlik lehinde tesis etmek istiyordu. Konsey Başkanlığına zayıf bir şahsiyete sahip olduğunu sandığı Bulganin'i geçtirirken bu lehte muvazeneyi kurmaktan başka gayesi de yoktu. Fakat Kruşef'in hesapları yanlış çıkmış ve Bulganin, gerek devletlerarası temaslarda, gerek iç meselelerde önemli bir mevki kazanmasını bilmiştir, Rusya'dan gelen haberlerden anlaşılıyor ki, Bulganin, Kruşef'ten daha ciddiye alman bir devlet adamıdır.

Konsey Başkanının prestiji sade kendi memleketinin sınırları arasında kalmıyarak milletlerarası bir mahiyet kazanmaya başlayınca Kruşef endişeye düşmüştür. Ancak Kruşef'in bu endişesini sadece şahsi emellerinin bir mahsulü saymak da doğru değildir. Yanılmadan söyliyebiliriz ki, Kruşef, daha liberal ve mutedil olan Bulganln'in elinde rejimi tehlikeye düşmüş görmektedir. Bu yılın başından beri Sovyetlerin Batılılarla artan temasları, Sovyet Rusya'da gittikçe genişleyen reform taleplerine yol açmıştır. Yapılacak reformun komünist rejimin temel prensipleri aleyhinde olacağına şüphe yoktur. Koyu bir Stalinci olan Kruşef komünizm prensiplerinden zerre kadar fedakârlık edilmesine taraftar değildir. Nisbi bir liberalizme karşı bir itirazı bulunmayan Bulganin'in başta kalması, Krusef'e göre bu bakımdan da bir tehlike teşkil etmektedir.

Molotof'un, bir gaflet ânına gelerek, -Sovyet Rusya'da sosyalist bir cemiyetin sadece temellerinin atıldığını beyan etmesi şimdi Krusef'e harekete geçmek imkânını vermiş bulunuyor. Acaba bu mücadelesinde başarı kazanacak, komünizm rejiminin gevşemeye başlayan otoritesini iade edebilecek midir? Bunun cevabını zaman verecektir. Ancak, yakın bir gelecekte, Sovyet Rusyanın idareciler arasında bir mücadele haberini beklemek yanlış olmaz.

Kurtların birbirini yemesine çok zaman kalmamıştır.

Kruşef ve Bulganin
Kuzuyu gözleyen kurt

Dörtler Toplantısı

Cenevre'de yeni bir şey yok...

Masa başında oturanlardan uzun boylu, yaşma rağmen dinç kalmasını bilmiş İngiliz diplomatı "Rus Dışişleri Bakanının Avrupa'nın güvenliği meselesinde teklif ettiği yeni plân gerçekten ileriye doğru atılmış bir adımdır, dedi. Ancak biz, her şeyden önce, Rusların Almanya'nın birleştirilmesi hakkındaki görüşlerini bilmek isteriz. Rusya Almanya'nın birleştirilmesi ile Avrupa'nın güvenliği meselesini aynı plâna koymadıkça Batılılar bu yeni Rus teklifleri üzerinde bir tartışmaya girişemez."

Kısa boylu, asık çehreli Rus Dışişleri Bakanının bu sözlere verdiği cevap su olmuştu:

"— Batılılar teklif ettiğimiz yeni Avrupa güvenlik sistemi projesine da-

Cenevreden bir görünüş
İncir çekirdeği gene dolmadı

ir düşüncelerini bildirmedikçe, Rusya, Almanya'nın birleştirilmesi hakkındaki fikrini açıklamayacaktır."

Oysa ki Rusya'nın bu husustaki fikirleri hiç kimsenin meçhulü değildi. Batılı Dışişleri Bakanları, olsa olsa, bilinen bu tasavvurları bir kere de yetkili Bakanın ağzından duymak istemişlerdi.

Rusların yeni plânı

Harold Macmillan'ın "ileriye doğru atılmış bir adım" olarak vasıflandırdığı yeni Rus teklifine gelince, bu teklif, demin de işaret ettiğimiz gibi, Avrupa güvenlik sistemi üzerindeydi. Molotof'un Batılılara sunduğu yeni bir proje Rusların bu konuda şimdiye kadar ileri sürdükleri tekliflerde bir değişiklik yapmayı kabul ettiklerini gösteriyordu. Hem bu değişiklikler hiç de küçümsenmiyecek noktalarda yapılmıştı.

Molotof'un, Batılıların bir hafta önce ileri sürdükleri bir Avrupa güvenlik sistemi projesine karşı teklif ettiği yeni Rus plânında, önce bu sisteme iştirak etmesi istenen devletlerin adedi azaltılıyordu. Rusların, öteden beri, kurulmasını istedikleri Avrupa güvenlik sistemine bütün Avrupa devletlerinin alınmasını ısrarla talep ettikleri hatırlardadır. Bu sefer Ruslar, eski tekleplerinden vazgeçerek, sistemi Dört Büyükler ile Batı Avrupa Birliği ve Varşova Paktı devletlerine inhisar ettiriyorlar, gerekli görüldüğü halde Yugoslavya ve Danimarka'nın iştirakine de acık bırakıyorlardı. Bundan başka Sovyetler, yeni projelerinde, NATO, Batı Avrupa Birliği ve Varşova Paktı gibi askeri andlaşmaların belli bir süre içinde lağvı talebinde de bulunmuyorlardı. Oysaki Rusya, şimdiye kadar, Avrupa güvenlik sistemi üzerinde **bir** anlaşmaya varmayı bu gibi paktların kaldırılması önşartına bağlamıştı. Türkiye, bu plâna göre acıkta bırakılıyordu.

Ancak, gerçekten ileriye doğru atılmış bir adım olmasına rağmen, yeni Rus plânı Batılıları tatmin etmekten uzaktı. Çünkü Rusya, konferans başlayalı iki hafta olduğu halde, Almanya'nın birleştirilmesi hakkındaki görüşlerini açıklamamıştı. Rusya bu meseledeki noktai nazarını bildirmeden Batılılar yeni teklif üzerinde bir fikir ileri süremezlerdi. Almanya meselesi Sovyet iyi niyetlerinin mihenk taşı olacaktı.

Esasen Batılılardan bu yolda bir cevap alacağını bilen Molotof, geçen hafta içinde, Almanya üzerindeki Sovyet görüşünün değişmediğini göstermek İstercesine, Doğu Almanya hükümetini Konferansa bir plân takdim etmekle görevlendirmiştir. Doğu Almanya Halk Cumhuriyeti'nin Almanyanın birleştirilmesi üzerinde "verdiği bu plâna göre her iki Almanya'ya da şamil bir istişari meclis kurulacak, bu meclise her iki Almanyadan seçilmiş Parlamento temsilcileri iştirak edecek ve istişari meclis tarafından alınan kararlar her iki Almanya'nın meclisleri tarafından dikkat nazarında bulundurulacaktı. Almanyanın birleştirilmesi için gerekli tedbirleri bu konseyin tesbit etmesi hususu da unutulmamıştı.

Bu teklif ile Rusya Doğu Almanya'nın ağzından bir kere daha hatırlatmak istiyordu ki Almanya'nın birleştirilmesi her şeyden önce Almanların işidir. Rusya Batılıların serbest seçim yolu ile birleştirilme hususunda yaptıkları teklifi kabul edemez. Nitekim müteakip toplantılarda Batılılar tarafından daha da sıkıştırılan Molotof, bunu açıkça İtiraf etmek zorunda da kalmış bulunuyor.

Kısaca söylemek gerekirse Cenevre Konferansı yerinde saymakta, aynı fasit daire etrafında dönüp durmaktadır. Rusya Almanya'nın serbest seçim yolu ile birleştirilmesine, Batılılar da Almanya'nın birleştirilmesi kabul edilmeden bir Avrupa güvenlik sisteminin kurulmasına yanaşmıyorlar. Bu gidişle dünya meselelerinin çözülmesi için bir mucize beklemekten başka çare kalmıyacağa benziyor.

Dulles İspanya ve Yugoslavya'da

Cenevreden fazla bir hayır beklememek gerektiğini anlayanların başında Amerika Dışişleri Bakanı John Foster Dulles vardı. Nitekim Dulles kısa bir kaç seyahat yaptı. Evvelâ İspanyaya gitti ve orada Franco ile görüştü, İspanyanın demokratik bir memleket olmadığı hiç kimsenin meçhulü değildi. Ama mustakardı ve anlaşılıyordu ki Amerika Avrupada kendisine müstakar dostlar aramaktaydı. İki devlet adamı arasında görüşülenler dışarıya sızmadı. Tahminler Amerikanın, İspanyanın Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyeliğine adaylığını destekliyeceği merkezindeydi. Fakat bu, küçük **bir** tavizdi ve daha mühim meselelerin Madriddeki Prado sarayında ele alındığında zerrece şüphe yoktu.

Dulles müteakiben Viyana Operasının açılış merasiminde bulundu ve Yugoslavyaya geçerek Brioni adasında Mareşal Tito ile görüştü. Yugoslavyanın da demokrasiyle alâkası yoktu ama o da mustakardı. Dulles Yugoslavyaya geçerken Mareşal Titonun tarafsızlık politikasını çok **iyi** anlayıp hak verdiğini belirtmekten de geri kalmadı.

Cenevre'den bir şey beklenmiyeceğini anlayan Amerika, Rus hududu civarındaki vaziyetini sağlam müttefiklerle pekleştirmek istiyordu.

Fransa

Seçim ve sistemi

Geçen hafta Fransa'yı, Cenevre toplantısından veya Fas Sultanının avdetinden ziyade, öne alınması istenen seçimlerle, merkez partileri tarafından bu yeni seçimlerde tatbik edilmesi düşünülen seçim sistemleri meşgul etti. AKİS'in geçen sayılarından birinde, Fas meselesi üzerinde yapılan tartılmalar sonunda başvurulan güven oyunda Meclis'in itimadını kazanan Başbakan Faure'un, bundan böyle bazı iç politika meseleleriyle, bu arada seçimlerin öne alınması konusuyla uğraşmak zorunda kalacağını söylemiştik.Bu sözlerimizin aynen gerçekleştiği gelen haberlerden anlaşılmaktadır. Haberlerin gösterdiğine göre, Faure, Mecliste seçim ve seçim sistemi meseleleri görüşülürken gayet güç anlar geçirmiştir.

Fransız Başbakanının ötedenberi yeni seçimlere gidilmesine taraftar olduğu bilinmekteydi. Ancak Fransız Meclisine bu yolda getirdiği bir teklif, peşinden bir de "seçim sistemi" meselesini sürüklemekte gecikmemiştir. Gerçekten Fransada kurulan Meclis ve kabinelerin istikrardan mahrum bulunması milletvekillerinin büyük bir kısmınıı ötedenberi düşünceye

Edgar Faure
Seçmen önünde

sevketmekteydi. Faure'un yaptığı teklif, bu meselenin de Meclis önüne getirilmesi için bir,vesile teşkil ediyordu.

Bilindiği gibi, Fransanın halihazırdaki seçim sistemi "apparentement - birleşik liste" denilen bir esasa dayanmaktadır. Bu sisteme göre, küçük bir seçim çevresi içinde münferit ve bağımsız bir liste, yani tek bir partinin listesi mutlak çoğunluğu kazanamadığı takdirde muhtelif millî parti veya gurupların adaylarını ihtiva eden birleşik liste seçimi kazanmış sayılır. 1951 senesinde bu seçim sistemi kabul edilirken, siyasi bir istikrar kurabilmek için merkez partilerine çoğunluk sağlamak ve bunlara dayanacak istikrarlı hükümetlerin teşkilini mümkün kılmak amacı güdülüyordu. Halbuki, çok geçmeden bu sistemin de mahzurlara görülmüştür. Birleşik liste usulü ile yapılan seçimler sonunda da merkez partileri tekrar azınlıkta kalmışlar, istikrar tekrar temin edilememişti. Meclisin büyük ekseriyeti, bu sistenin de bazı partilere hiç bir işe yalamayan çoğunluklar sağlamaktan teye gidemediğini anlamıştı.

Oysa ki Faure, bu seçim ıslünden istifade eden partilerin koalisyonuna dayanıyordu. Gerçi günün binde bu koalisyon çözülebilir, kabine buhranı patlak verebilirdi. Nitekim şimdiye kadar birkaç kere bu tehice atlatılmamış değildi. Fakat, her şeye rağmen, Faure seçim sistemini değiştirmekle bindiği dalı kesemezdi. Bu bakımdan Fransız Başbakanı, geçen hafta içinde yapılan müzakerelerde, seçim tarihinin öne alınmasını istemekle beraber, sistemin değiştirilmesini isteyenlere karşı da cephe almış bulunuyordu.

Bu müzakerelerde seçim sisteminin değiştirilmesini istiyenlerle - bunların başında Mendes - France yer almaktadır - istemeyenler arasında şiddetli münakaşalar cereyan etmiştir. Mevcut sistemi müdafaa edenler, kabul edilecek bir nisbi seçim usulünün komünistlerden başka kimsenin işine yaramıyacağını ileri sürüyorlardı. Uzun tartışmalar sonunda Mecliste iki cereyan belirmiştir: Bunlardan biri mutlak çoğunluklu tek isim sistemini kabul etmek, diğeri de büyük bölgelerde aday listeleri esasına dayanmak temayülü idi. Bu husustaki teknik teferruatı bir tarafa bırakarak pek kaba hatlarıyla bu sonuncusunu bizim sistemimize benzetebiliriz. Ancak burada, bizim sistemden farklı olarak, mutlak çoğunluk, yani oy verenlerin yarıdan fazlasının reyi elde edilemediği takdirde nisbi usule müracaat edilmekte, milletvekillikleri muhtelif partiler arasında aldıkları oy nisbetinde paylaştırılmaktadır.

'Sonuncu usul, sadece bizim sistemimize değil, aynı zamanda birleşik liste esası bir tarafa bırakılacak olursa halen, yürürlükte olan Fransız seçim sistemine de yakındır. Bu bakımdan, Faure, mutlak çoğunluk elde edilemediği takdirde nisbi sisteme tahavvül edebilen büyük bölgeli Ve tek listeli son usulü savunmuş ve bunu bir güven oyu meselesi yapmıştır.

Geçen salı günü yapılan müzakereler sonunda Meclis Faure'a güven oyu vermiş bulunuyor. Bu seçimlerin öne alınması demek olduğu kadar, yapılacak seçimin Faure tarafından ileri sürülen sistem üzerinden cereyan etmesi de demektir. Meclisin bu kararından sonra Fransa'da seçim kampanyası fiilen başlamış sayılabilir. Bundan sonraki Meclis müzakerelerinin büyük bir önemi kalmamıştır.

Simdi söz, 11 Aralıkta oylarını kullanacak olan seçmenlerindir.

Fas

Yeni "Eski Sultan"

Şu günlerde Fas bir bayram havası içinde çalkalanıyor. İkinci Cihan-Savasının sona erdiği günlerden beri memlekette hüküm süren gerginlik dağılmaya, halk arasındaki korku ve dehşet azalmaya yüz tutmuştur. Yolda karşılaşan yerli ve yabancılar, birbirlerine artık düşman nazariyle bakmıyorlar. Her Faali, şimdi, işlerin bundan böyle kötüye değil, iyiye gideceğini düşünüyor..

Fas'ta vuku bulan bu muazzam değişikliğin sebebi tektir: Nihayet Fransa eski Sultan Muhammet Bin Yusuf'u Fas tahtına iade etmeyi kabul etmiş bulunuyor. Bu kabulü Fransa'nın Kuzey Afrika'daki siyasetinde bir dönüm noktası olarak mütalâa etmek gerektir.

Bilindiği gibi, geçen hafta içinde Fas tahtına iade edilmesi kararlaştırılan Muhammet Bin Yusuf, bu tahttan 20 Ağustos 1953 te Fransızlar tarafından uzaklaştırılmıştı. Bin Yusuf, Faslıların nazarında giriştikleri İstiklal hareketinin bir timsaliydi. Fransa, Sultanın uzaklaştırılmasile bu hareketin bastırılacağını sanıyordu. Ancak hadiseler Fransa'nın hesaplarının yanlış çıktığını göstermekte gecikmemiştir. Muhammet Bin Yusuf'un' Madagaskar'a sürülmesinden sonra istiklâl idealine her zamandan daha fazla bağlanan Faslılar, bu sefer bağımsızlıklarının yanısıra eski Sultanlarını da geri almak istemişler ve bu yolda Fransızlar için olduğu kadar kendileri için de öldürücü bir mücâdeleye, girişmişlerdi. Geçen hafta içinde gelen haberler nihayet Fas milliyetçilerinin bu emellerine nail olduklarını göstermektedir.

Ancak bu neticeye ulaşmak Faslılar için sanıldığı kadar kolay olmamıştır. AKİS okuyucuları Fas milliyetçileri ile Fransızlar arasında geçen kanlı hâdiseleri, Fas meselesinin zaman zaman geçirdiği karışık safhaları bu sütunlarda takip etmiş bulunuyorlar. Kısaca tekrarlamak lazım gelirse denebilir ki Fas meselesi, şimdiye kadar, başlıca üç büyük safhayı arkasında bırakmıştır. Bunlardan birincisi İkinci Cihan Savaşının sona ermesinden sonra her Kuzey Afrika memleketinde olduğu gibi Fas'ta da cereyan eden ilk hadiselerdir ki Muhammet Bin Yusuf'un tahttan uzaklaştırılmasına kadar devam etmiştir. İkinci safha Bin Yusuf'un tahttan uzaklaştırıldığı 1053 Ağustosu ile içinde bulunduğumuz 1055 yılının Ağustos ayında Faure kabinesinin beş bakanı ile Faslı temsilciler

Ben Yusuf bekliyor
Sabreden derviş

arasında yapılan Aix-les-Rains görüşmeleri arasında bulunan iki seneyi kaplamaktadır. Bu iki sene içinde Faslı milliyetçiler bağımsızlıklarından başka eski Sultanlarını da istemişler, onun yerine tahta geçirilmiş Muhammet bin Arafa'yı tanımaya yanaşmamışlardı. Fransız - Fas mücadelesinin en kanlı ve tüyler ürpertici safhası budur.

Aix-les-Bains görüşmeleri ile kapanan ikinci safhayı, bu görüşmelerde kararlaştırılanların tatbiki takip etmiştir. Okuyucularımızın da hatırlıyacakları gibi, Abc-les-Bains'de Bin Arafa'nın Fas tahtadan ayrılması zarureti kabul edilmişti. Bu, Faslı milliyetçilerin ilk zaferidir. Ancak milliyetçiler, görüşmeler sırasında, Fransızları Muhammet bin Yusuf'un geri dönmesi hususunda ikna edememişlerdi. Gerçi Muhammet bin Yusuf Madagaskar'dan geri dönecekti, fakat Fas'a değil, Fransa'ya... Bin Arafa ise tahttan uzaklaştırılacak, Sultanlık görevi bir niyabet meclisine tevdi edilecek, Fas tahtının kime verileceği bir müddet sonra kararlaştırılacaktı.

Aix-les-Bains görüşmelerinde varılan kararların gerçekleştirilmesi için de oldukça uzun ve yorucu çalışmalar yapmak gerekmiştir. Önce Bin Arafa tahttan feragat etmek istememiş, sonra da kurulacak niyabet meclisinin teşekkülü üzerinde Faslılarla Fransızlar arasında anlaşmazlık çıkmıştır. Nihayet yenilen bu güçlüklerden sonra, geçen ay içinde, bir niyabet meclisi kurmak mümkün olmuştu. Bu meclis, yeni Fas hükümetini kurmak vazifesini Seyit Fatımi bin Süleyman'a vermiş bulunuyordu.

Yeni gelişmeler

Ancak niyabet meclisinin kurulup Fas hükümetini teşkil görevi Bin Süleyman'a tevdi edildikten sonra, Fas'ta yeni gelişmeler vuku bulmuştur. Bu gelişmelerden başlıcası, öteden beri Fasın bağımsızlığı için mücadele eden ve Muhammet bin Yusufa candan bağlı bulunan İstiklâl Partisi'nin yeni kabineye iştirak etmek istemeyişi idi. Fas'ta sevilen ve halk arasında yüksek bir prestiji olan Fatımi bin Süleyman İstiklâlciler ile bir anlaşmaya varmak üzere iken eski Merakeş Paşası El Glavi tarafından verilen bir demeç durumu tamamen değiştirmiştir.

Fas tahtı taşınıyor
Kıymetli oturak

İlk zamanlar açıkça Muhammet bin Yusuf'a karşı cephe almış olan ve Sultan'ın uzaklaştırılması sırasında olduğu kadar ondan sonra cereyan eden hadiseler sırasında da Fransızlarla yeni Sultan bin Arafa'yı iltizam eden El Glavi, bu beyanatında, Muhammet bin Yusuf'un Fas tahtına iade edilmesi gerektiğini ileri sürmekteydi. El Glavi'nin kendi düşürdüğü bir Sultanı geri istemesi her tarafta hayret uyandırmakta gecikmemiştir. "Halkın sesi" ne uyarak konuştuğunu söyleyen Glavi'nin bu jesti, ilk uyandırdığı hayret geçince, eski Sultanın tahta dönmesini isteyenlerin durumunu kuvvetlendirmiş bulunuyordu.

Oysa ki kendi iç meseleleriyle uğraşmakta bulunan Fransa, esasen başına bir dert olan Kuzey Afrikadaki gelişmelere su sırada ses çıkaracak durumda değildi. Geçenlerde Cezayir meselesi vesilesile Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda verilen oylar, kendisine dikkatli olması hususunda bir ihtardı. Kaldı ki Başbakan Faure da Kuzey Afrika'da daha rasyonel bir politika takip etmek taraftarıydı ve kabinesinde buna muhalif bulunanları, son değişikliklerle, kabine dışına çıkarmış bulunuyordu. Umumi efkâr da, Kuzey Afrika'da artık birşeyler yapmak zamanının geldiğini anlamış ve anlatmaya da başlamıştı. Bütün bunlar Faslıların Bin Yusuf'un geri dönmesi hakkındaki taleplerini müsbet cevaplandırmak için müsait bir zemin teşkil etmişlerdir.

Bu bakımdan, geçen hafta içinde Paris'e vasıl olan Muhammet bin Yusuf, bir misafir olarak değil, bir Sultan olarak karşılanmıştır. Eski yanlış siyasetine bir son vermek günü geldiğine inanan Fransa şimdi Fas'a eski Sultanını iade etmek durumunda bulunuyor. Bu durum fiili olarak kendiliğinden meydana çıkmış ve kendisini Fransızlara kabul ettirmiştir. Artık Fas camilerinde okunan hutbelerde Bin Yusuf'un adı anılmakta, edilen dualarda Bin Yusuf'un ismi geçmektedir.

K İ T A P L A R

YAZ YAĞMURU

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bir müddet evvel Yeni İstanbul'da tefrika edilen "Yaz Yağmuru" denilebilir ki bereketiyle geldi; taşıdığı serinlik daha önce yükselen bulutları da yağdırdı; kitap halinde çıkınca görüldü ki ardından altı hikâye daha geliyor: Teslim, Acıbadem/deki Köşk, Rüyalar, Bir Tren Yolculuğu, Yaz Gecesi. "Yaz Yağmuru", kitabın yarısını dolduran bir büyük hikâyedir; diğerleri ise küçük hikâye ölçüsünü aşmıyorlar. Herbirinin ayrı tarafları bulunan yedi ayrı hikâyeyle tertiplenen kitabı okuyunca birkaç hususiyete temas etmek lâzım geliyor.

Unsurları bakmamdan bütün olan kitapta, iki ayrı sanat görüşünün mahsulü iki gurup hikâye vardır. İşte, dikkati çeken budur.

"Yaz Yağmuru" nda yedi hikâyenin yarattığı âlemin unsurları deyince, bu hikâyeler yazılırken kullanılan kelimeleri, imajları, cümleleri ve bunların getirdiği duyum guruplarını kastediyoruz; bunların birbirleriyle olan münasebetleri de bu âlemin örülüş hususiyetini teşkil eder ki bu da bahsetmek istediğimiz unsur bütünlüğünün mimarisini yapar. Kelimelerin yumuşak inhinalarla biribirine bağlanışı, cümlelerin duygu ve ihsaslar etrafında varyasyonlar halinde gelişmesi, zaman zaman zihin mekanizmasının hususiyetine isyan ederek cümleyi fiilden başka bir kelimeyle bitirme arzusu bu yedi hikâyenin değişen nisbetlerde müşterek tarafı ise, 6u, Ateş ve Gece de fazla göze çarpan üç ortak unsurdur; hikâyelerin kelime dokusu bunlarla renklenir: deniz, boğaz, bataklık, sazlar, yağmur, alev, yangın duman parıltılar, rüyalar, yarı uyur haller, hayal görmeler, hatıralar, şahıslarda ikilik, ruhlar... hep su, ateş ve gece gibi unsurlarla alâkalıdır. Bu arada nebatların da fazlaca yer aldığım kaydetmeden geçemiyeceğiz. Üstadın birçok imajı su etrafında üreyen ihsaslarla beslenir: "Bir dalgada arkadaşının hayalini birkaç kere kucakladı ve elinden kaçırdı. Tekrar yakaladı... bir nevi rüya dalgınlığında ve kendisinden beklemediği bir hareket bolluğu içinde dalgalarla uğraştı. - Yaz Yağmuru, 27"; ayni imaja bir müddet sonra bir başka hikâyede rastlarız: "Bir dalgayı kucakladı, üstüne atladı; fakat küçük yeleli at altından kaydı... birdenbire kendisini gizli bir bahçenin yosunları içinde buldu - Rüyalar, 91". Su ve ateşin yanyana bulunduğu imajlar da görülür: "Deniz pul pul aydınlığı ile önünde geriniyor - Yaz Yağmuru, 37"; biraz ötede: "... Su, yi savatlanmış bir gümüş işi gibi parlıyordu - Teslim, 65". Hattâ yazar hikâyelerindeki bu akustik âlemi Debussy ve Maurice Ravel gibi müzisyenlerin ses dünyasına baş vurarak zenginleştirmek ister.

Ateşe bağlı elemanlara da sık sık rastlarız; "Plaj tenha ve sıcaktı. Beyaz alev dalgaları içinde kavruluyordu - Yaz Yağmuru, 40". Bilhassa yangını tasvir eden sayfalarda bu. cephe, hakimiyeti büsbütün ele alır. Gece, uyku, iç âlemlere inişler, surları zorlayışlar, ister halde yaşanmış ister hatırada canlanmış olsun bu hikâyelerde deri, göz, kulak ve burun duyumları okuyucunun dikkatini çekecek kadar barizdir: "Açık pencer. den, ince bir rüzgâr bütün semt ba çelerinin kokusunu odasına taşıyordu - Rüyalar, 98"; "Havva'nın göğsünde her şey unutuluyordu. Bu yumuşak ve kokulu yastıkta her şey dinebilirdi. Her acı burada serinliyebilirdi - Adem'le Havva, 104".

Bu müşahedelere dayanarak muharririn mizacına, yahut bu hikâyeleri yazdığı sıralardaki ruh durumuna dair hükümlere gidecek değiliz; zaten ne bu yazının ölçüsü, ne de dokunduğumuz noktalar böyle bir teşebbüse kâfi gelmez. Sadece her hangi bir sanatçının, muayyen bir devredeki eserlerinde aynı kelimelere uğrayışını, aynı veya yakın imajları kullanışını, bilhassa yarattığı âlemin harcını benzer kaynaklardan alışını, bunun, o eserlere, yazıldıkları devreye mahsus ve yazarın şahsında toplanan müşterek bir unsur bütünlüğü verdiğini işaret etmek istedik.

Yaz yağmuru

Bereket getiriyor

Bu unsur bütünlüğüne rağmen eserdeki hikâyelerin ayrı iki sanat anlayışiyle iki gurupta toplandığını söylemek mümkündür. Bunlardan birincisi, realitenin kabuğunda her an olup bozulan, değişen, sonra tekrar olan hayatın içinden yaşanan ihsaslar çerçevesinden, alıştığımız mantık ölçülerinden doğan hikâyelerdir, "Bir Tren Yolculuğu", "Acıbadem'deki Köşk" ve "Teslim" böyle olan hikâyelerdir. Zaten bu yedi kapılı kitabın kolayca aralıyabileceğimiz kapıları da bunlardır. Çünkü, bu iş için, birçok benzerini okuduğumuz hikâyelerden gelen bir tecrübemiz vardır. Biz de kitaba bu üç kapının birinden girmeyi düşünerek "Bir Tren Yolculuğu" önünde durduk: Bu hikâyenin plânı her zaman rastladığımız ve beğenilen hikâyelerin plânına benziyor: Her günkü hayatımızdan alınmış bir mevzuu, bir başlangıcı, bir bitişi, cemiyete uygun düşünce normları var: Yağmur altında küçük bir istasyon, eşyanın, insanların, manzaranın, yağmur sicimleriyle örülen ağın ardındaki realitesi.. Satıcılar, duruşlar, binmek için vagona hücumlar.. Bir kompartımanın yolcuları, gezici bir tiyatro kumpanyasının ayni yere gelen artistleri, öncekilerle yeni gelenlerin birbirlerine karşı tavırları, birbirlerini tartışları, menfaat ve cinsiyetin tanışmalarda rolü. ölen artist kadının fotoğrafları, suya düşen yıldız olma emelleri.. Bu seyyar sınıfın acınacak hali.. Görülüyor ki ayni zaman plânı üzerinde yürüyen hikâye bugünün alışılmış hikâyesidir. Lâkin bunda bile bir başka sahada, dokunaklı sebeplerin diyar diyar dolaşmaya mahkûm ettiği bu insanların akıbeti üzerine kafamızda gelişen endişeler ve düşünceler sahasında devam istidadı var.

"Acıbadem'deki Köşk" ün emekli çarkçıbaşısı Sâni bey, insanlığın ancak icadetmek veya bir icadı değiştirmekle hizmet edileceğine inanmış ve bütün hayatı sabit fikirde hülâsa edilmiştir. Artık o kendini, ilim yolunda can veren, dünya coğrafyasını genişletmek için kıtalar peşinde koşan gözü pek şövalyelerle eşit saymak ister, ne çare ki bir Donkişottur; yahut bir Tarascon'lu Tartarin. Bununla beraber, kendi icadettiği mânâsız bir yıkama tertibatı arasında yarı yanmış bulunduğu zaman yüzünde mesut ölenlerin sükûneti vardır.

"Teslim" deki Süleyman da yıllarca hasretini çektiği kayıp babasına kavuşunca, bütün varlığı ile bu baba sevgisinin dar çizgisine bağlanır. Karısını ve çocuğunu bu uğurda feda eder. Fakat yine de mesuttur. Yıldız olmak hevesiyle seyyar kumpanyaların sefil macerasına katılanlar da mesuttur. Yazar, bu üç hikâyede, bâtıl da olsalar inançların insanı mesut eden -kudretine inanır, görünmektedir. Bu hikayelerdeki insanların mazileri hayatlarına karışmaz, kendilerini meşgul etmez. Haldeki mânevi mevcudiyetlerini hatıralarına göre değiştirip şekillendirmeye kalkmazlar. Yaşarlar, fakat, hayatlarının dışına çıkıp nasıl yaşadıklarına bakmazlar. Dar zaman ve dar mekânda, ihsaslarında mahpus ömürlerini sürerler. Bu itibarla iç hayatları yekparedir. Belki de saadetlerinin asıl sebebi budur.

Lâkin yazar, ne kadar ustaca anlatılmış olursa olsun, realite kabuğuna bağlı hayatı sanat için kâfi görmez, Bu olsa olsa muayyen bir za-

man için uğranılması gereken bir tecrübe devresi işidir. Sanat ayrı bir yaratıştır. "Rüyalar" dan aldığımız şu satırlar muharririn bu konudaki görüşünü daha iyi açıklar: "Cemil ana kızın haline baktı. Karısı sabahlığı içinde saçlarının dağınıklığı, gecenin haz ve yorgunluğu ile güzeldi. Kızı bütün bir çocuk edebiyatıydı. Bunlar sanatın dışında güzel şeyler, diye düşündü. Hakikaten böyle bir resim belki de altında Aile saadeti, Anne şefkati yahut Masal gibi bir isimle dünyanın en gülünç şeyi olurdu. Fakat buna rağmen güzeldi. - 93". Görülüyor ki, aynı zamanda bir estet olan "Yaz Yağmuru" müellifine nazaran sanat, hayat kadrosunda yerleştiği müddetçe bayattır; halbuki sanatın gerçek fonksiyonu, bayatı devrilen günle bitirmemek, onu genişletmek ve çeşitli vasıtalarla zenginleştirmektir. "Yaz yağmuru" ndaki diğer dört hikâye iste böyle bir sanat anlayışının mahsulüdür. Hattâ bunlarda rastlanan "occultisme" ve "prehistorique" devirlere sarkışlar, hep bu yaşanan hayatı yeter bulmayan sanat anlayışının delilleridir.

Bu görüşle yazdığı dört hikâyede hayat, hali aşar. Yaşanmış realite, maziye intikal etse de halde yaşar. Diyebiliriz ki bu hikâyelerin insanları, ister acı ister tatlı olsun, tedailerin salkımında asılı duran hatıralarını birer akide imiş gibi koparıp damaklarına yerleştirir ve tadını çıkarırlar. Bazan da geleceğe ait imkânlar tesiriyle hayatlarım bir plâstik madde gibi avuçlarında ezerler, yoğururlar, tekrar şekillendirirler. Kendi hayatlarına çeşitli ışık huzmeleri tutarak değişik perspektiflere ulaşırlar. Bu sebeple kendi hayatlarım duble eder, içlerim bölerler; daha önce söz açtığımız üç hikâyede bu hal görülmez; onların yekpare içlerine karşılık bunların maneviyatları bölünebilecek derecede seyyaldir. "Yaz Yağmuru" ndaki şahıslara şöyle bir bakınca onların bu hususiyetlerini kolayca görürüz: "... O anda yaptığı ve söylediği şeylerden başka kendi İçinde daha mühim, hayatını daha derinden kavrayan bir düşüncenin peşindeymiş gibi, çok ayrı ve kendine mahsus bir başka zamanı yaşıyor gibiydi... ayakta, tekrar kendisi olmak için gerindi - 11"; "O bütün ömrünü beraberinde taşıyanlardandı - 40". Kadın çocukluk hatıralarından kalan ihsaslarla halden aldıklarını karıştıracak kadar hal ve mazi arasında gider gelir; hayatını bu iki kaynaktan aldığı ihsas ve idraklerle yaşar. Hikâyenin erkek tipini, Sabri'yi ise geleceğe alt ihtimaller, projeler, bunlara bağlı tereddüt ve korkular idare eder; Yazmakta olduğu eser, karısı, çocukları, bunların sevgisi, endişeleri.. kısaca, mesuliyetler hayatının mihveri olur: "...Hislerine karşı oldukça müdafaalı olan muhayyilesi birdenbire bu merhamet tarafından genç kadını benimsedi - 25"; "Bütün bir tarafiyle ona doğru akıyordu. Birdenbire içi burkuldu. Karısının okumadığı mektubu hatırına gelmişti. - 35"

Bu iki tipin his ve düşünce bakımından anlaşmalarına imkân yoktur. Çünkü "o kendi hayatında, Sabri kendi hayatında mahpustular - 42". İçinde yaşadıkları an onları saman zaman yaklaştırsa da her ikisinin kendilerine mahsus hayatları aralarını açmakta gecikmez; biri maziye öteki geleceğe dönüktür. Raideki birleşmelere eşya bile müdahale eder; "Sanki ev üçüncü bir şahıstı ve andan kurtuldukları için birbirlerine daha yakındılar - 29" Simdi de bu kayıkta kendisini öyle iğreti buluyordu. Fakat ne yaz, ne deniz, ne genç kadın onu anlamıyorlardı. Onlar kendi tabiatlarının emrinde idiler ve durmadan ona hücum ediyorlardı. Boğaz her kürek darbesinde bir kere silkiniyor, yerinden fırlıyor, karşısına dikiliyordu. - 37"

Görülüyor ki bunların hayatı zamanın muayyen bir plânından ziyade hal, mazi ve gelecek gibi kademelerinde yer değiştirerek kendini yeniler. Tanpınarın daha önceki hikâye ve romanlarındaki şahıslarda da yer yer aynı hususiyetler görülür. Dar zamanla eşyanın sathı arasında sıkışan ihtiyarlamış realiste mektebin metotlarıyle yazılmış hikâyeyi, daha doğrusu bu hikâye sanatını kâfi bulmadığı zannı kuvvetle uyanıyor. Halbuki sanatının en göze çarpan bir tarafı müşahadesinin isabetinde ve mücerredi muşahhasta hülâsa edebilmesindedir! "Teslim"den aldığımız şu satırları okumak bu hususta aydınlık bir kanaat edinmeye yeter sanıyoruz: "O zamana kadar politikayı büyük merkezlere mahsus, büyük meselelerin etrafında ve herşeyden evvel bir fikir davası addederdi. Fakat, bu kısa yolculuk ona asıl politikanın bu küçük şehirlerin para kudreti,, iş imkânı sahiplerinin yüzlerinde, tok seslerinde, ağır baş sallayışlarında toplanmış, dış taraflarından bakılınca, bir felâketin artığı gibi görünen bakımsız eşraf konaklarının, mağazaların, dükkânların, ardiyelerin malt. olduğunu anlamıştı. Politika topraktı, pazardı. 63" Aynı parçayı okumaya devam edersek bu defa kendi aralarında bir sınıf teşkil eden insanların anonim portresini buluruz: "Daha ilk günlerde bu insanların kendisinden ve kendisine benzeyenlerden çok başka türlü bir yaradılışta olduğunu, kafalarında bir yığın gizli ve şaşmaz hesap bulunduğunu hissetmişti. Sırasında ağır ağır, kelimeleri tarta tarta konuşurlar, sırasında bir hiçin etrafında saatlerce süren bir gevezilikle kendilerini gizlemeyi bilirlerdi. Birbirlerinin kudretini tek bir bakışta ölçüyorlar, lâhzada açmazlar kuruyorlar, dostça gülüyorlar, hemen ilk fırsatta iki tarafın da bozacağı ittifaklar aktediyorlardı - 63"

Hayatın dışına ait realiteyi bazan en ince teferruatına kadar veren bazan da, şimdi görüldüğü gibi, birkaç cümlede en canlı tarafıyla hülâsa eden virtüozitesine rağmen muharrir bizi yaşadığımız hayatın içinde tutan bu sanatı pek sevmiyor, gibidir. Öyle tahmin ediyoruz ki onun peşinden koştuğu sanat, insan şahsiyetini bir çendere gibi sıkan her şeyi: sokağı, evi, mesleği, sevgiyi, sevgiliyi, hattâ zaman bizzat sanatçıyı zorlayan, insana kendinden bile kaçma fırsatı veren sanattır. İnsanın bugün içinde bulunduğu maddi ve manevi hürriyetsizliği, ancak, hayatın içinde olmakla beraber, hayatı yeni, ışıklarla aydınlatmaya çalışan ve dil duvarının ötesindeki ihsas, duygu ve düşünceler peşinde koşarak hayatı zenginleştirmiye, realiteye şiir karıştırmaya teşebbüs eden bir sanat hafifletebilir.

Bize göre "Yaz Yağmuru", hem böyle bir sanat anlayışını, hem de bu anlayışın güzel örneklerini taşıyor.

N. A.

K A D I N

Çocuklar

Eşsiz bir vitamin!

Çocuk psikolojisi üzerindeki araştırmaları ile tanınmış bir Amerikalı doktor, Dr. Spitz hapishanede doğan ve üç ay anneleri tarafından emzirilen çocukları ele alarak, şayanı hayret bir tecrübeye girişmiş, şayanı, hayret bir netice elde etmiştir.

Mevzuu bahis olan çocuklar, iki guruba ayrıldılar. Bunlardan A gurubuna dahil olanlar en modern bir kreşte, en medeni ve sıhhî usullerle büyütüldü. B gurubuna dahil olanlar, hapishanede annelerinin yanında bırakıldı. A gurubuna dahil olanların annelerinden başka her şeyleri vardı, B gurubuna dahil olanların ise, yalnızca anneleri mevcuttu denebilir. Bu ikinciler o kadar çok şeyden mahrumdular ki, doktorun mukayeseli tecrübesi insana adeta mantıksızlık gibi geliyordu. Kreştekiler vitamin saatlerinde hol bol meyva suyu içerken. hapishanedekiler hapishane gıdası ile beslenen annelerinin kuru memelerine saldırıyor, havasız, aç, bakımsız yaşamaya gayret ediyorlardı.

Çocuklar dörder aylık olunca Dr. Spitz mütehassıslar önünde, onları mukayese etti. Kreştekiler gayet sıhhatli, iyi gelişen, normal büyümelerini yapan tatmin edici çocuklardı. Hapishanedekiler ise, kavrulmuş kalmış, her bakımdan geri çocuklardı.. Netice gayet tabii idi. Herkes bu neticeye değil, tecrübeyi yapan Dr. Spitz'e şaşıyordu. O hiç renk vermedi. Zaten bir bildiği yoktu ki, yalnızca bir araştırma yapıyordu. Aynı mütehassısları, 8 ay sonra buluşmak üzere aynı yere davet etti. Artık çocuklar yaşlarını geçmişlerdi. Kimisi koşuyor, gülüyor, konuşuyordu.. Kimisi sessizdi, henüz emekliyorlardı, neşesizlerdi.. Şahit huzurunda bu çocukların isimleri okundu. Normal gelişmeyi yapanlar hapishanedekilerdi, geri kalanlar da kreşte, annelerinden başka her şeyleri olan çocuklardı.

Bir tek gerçek vitamin

Bu gelişmeyi yalnızca "anne sütü" nün harika kuvvetine bağlamak istiyenler hemen bozuldular; çünkü müşahedeler ispat ediyordu ki, hapishanedeki çocukların ekserisi de anneleri tarafından beslenememişlerdi. Hangi vitamin, bu çocukları hapishanenin karanlık, rutubetti havasından korumuş, mahrum oklukları gıdayı, bakımı telafi etmişti.. Güneş, vitamin, banyo, uyku ve yemek saatlerini hangi mütehassıs ayarlamıştı? Bu mucizeye Dr. Spitz bir tek sebep bulmuştu: anne aşkı, evet hiç bir şeyin yerini dolduramadığı bu eşsiz vitamin!

İki İngiliz doktoru "Robertson ve Bowlby de Dr. Spitz ile aynı fikirdeydiler. Onlar da "kreş hastalığı" ismiyle aynı dertten bahsediyorlardı. "Kreş hastalığı" anne şefkatinden uzak büyüyen çocuğun uğradığı hastalıktı ve şu arazları gösteriyordu: halsizlik ve cansızlık, renksizlik, sessizlik, hareketsizlik. Kreşlerde çocuklar daima iştahsızdılar, uykuları azdı, kreşlerde çocuklar kâfi derecede yaramazlık da yapmazlardı. Kısacası orada çocuklar, daha as çocuktular, orada daha az yaşama zevki vardı..

Annesinden ayrılıp kreşe giden çocuk ilk devrede, şiddetle annesini arıyordu. Çünkü ona ihtiyacı vardı. Ağlıyordu, bağırıyordu, her yerde onu bulmak ümidinde idi. Bazen bir hemşireye sarılıyor, onu annesinin yerine koymak istiyordu.

İkinci devrede, çocuk yavaş yavaş annesine kavuşmak ümidini kay-

Anne sütü

Tabiatın keşfi

Bir Kadının Sırrı

Jale CANDAN

Bir tip kadın vardır. Evinin işi dalma tıkırında, keyfi yerindedir. Diğer kadınlardan daha çok, biç olmazsa, onlar kadar iş gördüğü halde bu tip kadın gezmeye, eğlenmeye, mesut olmaya ayıracak zaman bulur. Ahbapları, onun canlılığına, enerji kabiliyetine hayrandırlar. Ekseri, bu ahbaplar, onun ev hayatındaki muvaffakiyetini - çünkü ev hayatında da meslek hayatındaki gibi bir muvaffakiyet mevzuubahistir - sıhhatine veya iş alışkanlığına bağlamaya meylederler. Vakıa, bu tip kadınlar ekseriya sıhhatli, canlı, ellerinden iş gelir kadınlardır ama muvaffakiyetleri, bu meziyetlerinin bir neticesi olmaktan ziyade, bu meziyetler,' evdeki düzenli hayatın neticesidir denebilir.

Tesadüf beni bu tip bir kadına yaklaştırdı. Onu ve hayatını tetkik ettim ve galiba sırrım keşfettim. Bu kadının, küçüğü sekiz yaşında olmak üzere, iki çocuğu vardı ve devamlı hizmetçi tutmuyordu. Bütçesi müsait olduğu halde, adam tatmaması önce beni hayrete düşürmüştü; hele hizmetçi olunca daha çok yorulduğunu söylediği zaman, çok şaşırmıştım. Ne kadar kolaylık ve rahatlıkla iş yaptığım görünce, samimi olduğunu anladım. Bu kadının ev hayatı, devamlı bir programa bağlı idi: her pazartesi, bir yardımcı ile beraber, büyük temizlik yapıyordu, her salı misafir kabul ediyordu, her çarşamba çamaşır günü idi, perşembe ütü, cuma günleri çarşıya pazara gidiyor, birkaç günlük yemek hazırlığı yapıyordu. Cumartesi, pazar tatildi, akıllarına ne eserse onu yaparlardı.

Sabahları, kalkar kalkmaz mutfağa koşar, yemeği ocağa koyardı. En ağır iş günlerinde bile, o kadar erken hareket ediyordu ki, öğleden sonra ikide üçte, her işi bitmişti ve hemen hemen her akşam üzeri, sokağa çıkar, yürür veya ziyaret yapardı. Ailede, her fert bir programa bağlı idi. Bir gece sokağa çıkılmışsa, ertesi gece erken yatılırdı. Kapıya küçük kız, telefona büyük oğlan bakardı, çocuklar her hafta başı dolaplar mı toplarlar, kendi kendilerine banyolarını yaparlardı. Evde her eşyanın yeri belli idi, her türlü temizlik ve konfor âleti mevcutta.

Bu kadının işleri cidden tıkırında gidiyordu. Çünkü senelerden beri aynı zamanda, aynı şeyleri yapa yapa büyük bir meleke ve sürat • kazanmıştı. Onbeş senelik evli olduğu halde, ev hayatında her gün yeni bir kolaylık, yeni bir sistem bulduğunu söylüyor, yorulurken elde ettiği neticeyi düşünüyor neşeleniyordu. "Seve, seve" çalışmak en büyük sırrı idi. Fakat bu haleti ruhiyeyi üç şey sayesinde kazanmıştı:

1) Genç kızlık hayallerinden evlilik hayati realitelerine intibak edebilmek,

2) Programlı bir iş hayatı,

3) Evde organizasyon.

Bütün bunları temin ettikten sonra neş'e kendi kendine geliyordu; saadet de...

bediyordu. Mütevekkildi, hiçbir şey istemiyordu. Gürültü etmediği için herkes artık ıstırap çekmiyor zannediyordu.

Üçüncü devre en fenası idi. Sukutu hayale uğrayan çocuk, annesinin hayalini şiddetle istiyordu. Bık sık değişen ve her çocuğun malı olan hemşireler de onu hayal sukutuna uğratmışlardı. Çocuk sevilmediğine artık inanmıştı ve kimseyi sevmiyecekti. Gülüyor, hattâ neş'eli gözüküyordu ama "hakiki çocuk" değildi

Bugün günden güne revaçta olan bir usul, hastahaneye yatan çocukların anneleriyle beraber yatmalarıdır. Bu çocukların iyileşme ümitleri daima daha çoktur. Ameliyata giden çocuk ta son dakikaya kadar annesinin yanında olmalı.. Annesi sakin görünmeli ve onun maneviyatını takviye etmelidir.

Hayat daima pembe değildir. Hayatta bazı zaruri ayrılıklar vardır. O zaman çocuk dikkat ve şefkatle idare edilmeli.. Mübalâğaya kaçmadan yalnızlıktan, sevilmemek endişesinden terkedilmiş olmak hissinden kurtarılmalıdır.

Ve anneler şunu unutmamalıdırlar ki: ölçülü ve mantıklı, müsbet bir anne aşkının yerini tutacak olan ilâç henüz mevcut değildir.

İngiltere

Ağlayan Prenses

Prenses Margaret nihayet kararını verdi ve bunu milletine bildirdi. Bu karara İngiliz milleti, muhakkak ki hürmet edecek ve küçük prenseslerini her samandan fazla, takdirle bağrına basacaktır. Ama gene muhakkak olan bir şey varsa, bu kararın milleti ve hattâ bütün dünyayı hayal sukutuna uğrattığıdır. 10 yaşındaki çocuktan yaşlı ihtiyar kızlara kadar İngilterede herkes, bu izdivacın olmasını canı yürekten arzuluyor gibiydi. Hele iki sevgilinin buluşmalarından sonra, bunun bir izdivaçtan başka şekilde bitebilmesi "pek haince bir şey olur" telâkkisi kuvvetleniyordu.. Bir İngiliz gazetesi "artık karara varılsın, diyordu, veyahut da şu hatırlansın ki can çekişen at bir kurşunla öldürülür, ıstıraba terkedilmez!"

Bu İngiliz gazetesinin acı acı hatırlattığı hadise nihayet vuku buldu. Margaret "ayrılık darbesi' 'ile ıstırabına son verme yolunu seçti.

Çünkü uzun zamandır, hakiki bir ıstırap çekiyordu. 1053 senesinde bir gün, o annesinin boynuna atılarak:

"— Yemin ederim ki Townsend ile evleneceğim" demişti.

Anne kraliçe, ilk anda bir tuhaf Oldu. Townsend'i çok severdi ama bu izdivaç 'kilise ve hanedanlık prensiplerince, uygunsuz bir izdivaçtı. Anne kraliçe karşılarına çıkacak engellerden haberdardı.

Towsend - Margaret

Onlar ermediler muratlarına

Hadiseyi ilk olarak dehşetle karşılayan Edimbourg Dükü Philip olmuştu! Netice şu ki, yirmi dört saat içinde, Townsend'in vazifesi değiştirildi ve Brüksel'e tayin olundu. O sırada Margaret annesi ile seyahatte idi, bu yeni tayini duyunca, düştü bayıldı! Derhal Buckingham'a telefon açtı, haberin teyid edildiğini duyunca, hıçkıra hıçkıra annesinin kollarına atıldı ve bir hafta ıstıraptan hasta yattı.

İngiltereye döndüğü zaman herkes ona "mahzun prenses" adını takmıştı. Çok sinirli idi. Herkesin içinde mütemadiyen sigara içiyor ve hiç gülmüyordu. Brükselle yeşil telefon vasıtasiyle irtibata geçti. Yavaş yavaş düzeldi, çünkü hiçbir şeyin onu sevgilisinden ayıramıyacağına artık azmetmişti. Madem ki 25 yaşma gelince, tahttaki haklarından feragat edip Townsend ile evlenebilecekti, iki sene cesaret ve azimle, yalnızca mektuplarla ve telefonla iktifa ederek yaşıyabilirdi.

İşte bu devrededir ki, Margaret dostunu, düşmanını ayırmaya başlamıştır.

Düşmanları dostlarından fazla idi. Her ne kadar bunlar sadece kraliyet ailesinin iyiliğini istiyorlarsa da, Margaret için bu izdivacı arzu etmeyenler o devirlerde, yalnızca birer düşmandılar. Çok sevdiği eniştesi Philip, bunların başında idi Ve muhakkak ki kraliçeye de tesir ediyordu. Kraliçenin vaziyeti bambaşka, idi.... O kardeşinin mesut olmasını herkesten çok isterdi; mevkii dolayısiyle, bu işe hiç karışmıyacak, hadiselerin dışında kalacaktı.

Efkârı umumiye ikiye ayrılmıştı. Bir kısım halk, bu izdivacı şiddetle arzu ediyordu; fakat bu arzu biraz da "kraliyetin ehemmiyeti" ni küçültmek istiyenlerin beslediği arzu idi.

Hadiseyi bir kalb ve aşk meselesi değil de, yalnızca kraliyetin ciddiyetini muhafaza etmek bakımından tahlil edenler için bu izdivaç mühim bir gaf olacaktı.

İşte bu iki senelik bekleme devresinde, hadise bu cepheden Margarete müteaddit defalar anlatılmış ve tahttan feragat etmekle yalnız kendine değil, İngiliz kraliyetine yapacağı fenalık izah edilmişti.

Windsorların izdivacına taraftar olan Churchill bile Margaretin karşısına düşman olarak çıktı. Çünkü Windsor'ların mesut olduklarına, Churchill inanmıyordu ve Townsend-Margaret izdivacının mesut bir netice vereceği hakkında da şüpheli idi. Belki Churchill her ikisini de çok iyi tanıyordu ve karakter bakımından uyuşamıyacaklarını Ve aradaki yaş farkını da düşünüyordu.

Fakat Margaret bütün bu düşmanlarla mücadele ediyor ve halkı günden güne daha çok kendi etrafına kazanıyordu. Townsend ile evlenme azmi, kilisenin şiddetli mukavemetine rağmen devam ediyor ve o, sabırsızlıkla 25 yaşını bekliyordu.

O gün geldi geçti, Margaret mesuttu. Artık karar vermekte serbestti, daha doğrusu kraliçeyi meseleye karıştırmadan, kimsenin başını derde sokmadan işini halledecekti. Townsend İngiltereye döndü. "prensesi" ile buluştu, zorluklar yenilmek üzere idi. Margaret düşmanlarını birer birer mağlûp edecekti, fakat..

Mukaddes vazife

Yepyeni bir düşmanla karşılaştı... Bu Townsend'in kendisi idi. Hayır Albay onu, her zamandan çok seviyordu. Her zamandan çok ona âşıktı ama prensesinin karşısına yepyeni bir vazife, mukaddes bir vazife ile çıkıyordu. Londraya ilk gelişinde yaptığı resmi temaslarda kendisine verilen bu mukaddes vazife, Margaret'i

Prenses Margaret
Mahzun aşık

bu izdivaçtan vazgeçirmekti. Çünkü İngiliz imparatorluğunun, krallık rejiminin menfaati bunu elzem kılıyordu.

Townsend müthiş milliyetperver ve fevkalâde titiz bir vazife adamı idi. Çok merhametli olduğu halde harpte, bu vazife aşkı ile düşman uçaklarına saldırmış, onları düşürmüştü. Bu adam ki, insan öldürmekten nefret ediyordu ve ilk tayyareyi düşürdüğü zaman, acıdan hareketsiz kalmış:

"— Zavallıları öldürdüm" demişti.

Harp bitince onu kralın yaveri olarak saraya tayin etmişlerdi. Townsend, teşrifatçı başı olmaktan aslında hoşlanmamıştı ama bu vazifeyi de, çok kısa zamanda fevkalâde bir surette başarmaya muvaffak olmuştu. Onun için vazife vazifeydi ve memleketinin, bağlı olduğu imparatorluğun menfaatleri nasıl icap ettirirse, Öyle hareket ederdi.

Son vazifesini de, doğrusu istiyerek kabul etmemişti ama madem ki İngiliz kraliyetinin yüksek menfaatleri mevzubahisti.. Townsend "evet" demişti. VIII. inci Edward'm tahttan aşk için feragatini birçokları gibi o da belki hoş görmemişti. Şimdi kendisi "Mrs. Simson" un oynadığı rolü oynamak istemiyordu. Harbe giderken bu kadar cesaret toplamaya ihtiyaç duymamıştı.

İşte bunun içindir ki, ilk buluşmaların sonsuz saadetinden sonra, Townsend prensesini bulmaya giderken hep o nüfuz edilmez, kapalı, düşünceli hali muhafaza ediyordu. Margaret ise, son resimlerinde, yarı ağlayan bir hal arzediyordu. Kimse belki onu Townsend'den vazgeçiremezdi ama Townsend bu işi de, başardı. Vazife ve aşkı arasında ıstırap çeken genç prensese, azim ve fedakârlığın en son şeklini de gösterdi. Onu o derece ikna etti ki vazife yolunu seçerken Margaret âdeta mesut oldu.

Eğer halktan bir insan olsaydı medeni nikâhla iktifa edebileceği muhakkaktı; fakat o krallık ailesine mensuptu, etrafa iyi misal olmalıydı. Vazife bu bakımdan kıymet kazanıyor ve körü körüne bir itaat olmaktan çıkıyordu.

Margaret - Townsend hikâyesi böylece kapanmışa benziyor.. Fakat birçok romantik insanlar, bu hadiseyi yeni bir "Romeo-Juliet" romanı olarak vasıflandırmışlardır. "Margaret-Townsend" hadisesi menfi bir şekilde bittiyse bile, yakında eski kraliyet evlenme kanununun çok mühim değişikliklere uğraması beklenmektedir.

İtalya

"Gina" nın kocasıyım!

Karımla 1947 senesinde tanışmıştım.. O zaman on sekiz yaşındaydı.. Subiaco şehrinde, marangoz olan babasının evinden Romaya şarkı ve resim dersleri almaya gelmişti. Ben Milko Skofic, - çünkü adım mösyö Lollobrigida değil, Milko Skofic'tir - aslen Yugoslavyalıyım ve Romaya 'tıb tahsiline gitmiştim.. Otuz dört yaşındayım; gözlerim yeşildir, fakat ne anlatıyordum? 1047 senesinde karımla seviştik ve evlendik. O zaman meşhur değildi. Bazı filmlerde figüranlık yapıyordu.

Meşhur bir doktorun karısı olmak istiyordu. Fakat ne olduysa, ben meşhur bir artistin kocası oluverdim!

Vakıa doktorum ama, meşhur olacak kadar vakit bulamadım; karım parlayıverdi. Belki sanat insanı daha çabuk göklere uçurtuyordu. Netice şuydu ki, doktorluk yapabilecek kadar bile artık vaktim olmuyordu.

Evet karım birdenbire parlak bir sanatkâr oluverdi. İtiraf edeyim ki, bu benim için pek de kolay bir şey değildi! Hayatımız hep "Lolo" nun muvaffakiyeti etrafında dönüyordu. İlk defa Amerikadan parlak teklifler aldığı zaman, Lolo ile beraber seyahat etmek istememiştim.

"— Senin işin ayrı, benimki ayrı, dedim. Sen film çevir, ben hastalara bakacağım..."

Lolo yalnız gitti. Üç ay "altın kafes" te hapis hayatı yaşadıktan sonra dört fazla kilo ve gözyaşları arasında eve döndü:

"— Bana şu kontratı imzalatmak istediler, dedi.. Bir şey anlıyamadım, hem de sana sormadan imzalamak istemedim.. Eğer beni yalnız bırakırsan yapamıyacağım..."

Gina ağlıyordu. Kontratı okudum. Manasızdı.. Onu yırttık attık ve yeni vaziyet karşısında, saadetimizi korumak için neler yapacağımızı düşündük Eğer Gina meşhur olmuşsa, onun kabahati yoktu. Birbirimizi seviyorduk. Onun sanatını takdir ediyordum. Onu terkedemezdim, hastalarımı terkettim. "Lollobrigida" şirketini kurduk. Gazetecilerle ben konuşurum; kontratları ben yaparım, senaryoları okur, ancak sanat bakımından tatminkâr olanları kabul ederim.

Gina sanatını çok sever, evini de.. Bol uyku uyur, istediği yemeği hatta spaghetti'yi bile bol bol yer, jimnas-

Gina hayranları arasında
Ne mutlu omuzuna alana

tikten ziyade yürüyüşe ehemmiyet verir. Sigara da içer, viski de..

Ancak çok samimi dostlarımızla görüşürüz.. Kanesto oynar, bazen onları eve yemeğe davet ederiz. Ama evde yalnız altı sandalyemiz olduğuna göre, siz hesaplayın.

Milko Skofic, röportaj yapmaya gelen gazeteciye baktı, gülümsedi.

"— İşte benim anlatacaklarım.. Başka bir şey aklıma gelmiyor" dedi.

Gazeteci ayağa kalktı. Teşekkür etti. Sonra durdu. Birden hatırlamış gibi nezaketle:

"— Sizin, Madam Skoficle resimlerinizi alabilir miyim?"

Madam Skofic tatlı Ur kahkaha attı. Mesuttu... "Madam Skofic" olmak, hiç olmazsa, arada sırada olmak çok hoş bir şeydi!

Milko Skofic boynunu büktü... Resim çıkartmaktan çok hoşlanmazdı; fakat herkesin bir mesleği vardı iste; gazetecinin de.. Karısına baktı ve flaş'lara gülümsedi..

"— Lütfen daha samîmi bir **poz!"**

"— Meselâ?"

"—- Meselâ, yanyana uyuyun.."

Gina uzandı, pabuçlarını çıkardı. Milko onun ayaklarını ellerine aldı. Matbu.

"— Hayır, bayır birbirinize daha çok sokulun.."

Milko, başını, karısının omuzuna dayadı.

"— Biraz daha yaklaşın!"

Ah bu gazeteciler..

Milko bitap masaya dayandı, Gina da ona... ve uyuya kaldılar.

Gazeteci memnundu.. Bol bol resimlerini çekti.

Gina'nın gardrobu

Sinemalarda Gina Lollobrigida'nın son filmini görenler, onun daima yan çıplak dolaştığını tasavvur etmesinler..

Bay ve Bayan Skofic
Meşhur olmanın derdi

Vakıa "Ekmek, aşk ve fantezi" filminde Gina süksesini giyindiği paçavralarla yaptı ama Gina'nın gardrobu fevkalâde zengindir ve hususi hayatında değilse bile davet olunduğu toplantılarda daima gayet şatafatlıdır.

Gina'nın tam 250 tane elbise ve mantosu vardır; herbiri, muhtelif aksesuvarlarla mücehhezdir.

Giyinirken, Gina vakit kaybetmek istemez. Bunun için elbiselerinin listesini yapmıştır. Her takım numaralı bir torbada asılı durmaktadır. Gina önce listeyi alır, kararını verir sonra numaraya bakar. Herşey, tualetinden mendiline kadar, torbada onu beklemektedir.

Ekseri elbiseleri dar ve açık yakalıdır ama 250 nin içinde meselâ bir korsan kıyafeti ile bir eskrim kıyafeti de mevcuttur.

Moda

Modanın can kurtaranı

Herşeyin modası gelip geçiyor, yalnız yün takımlar, hemen hemen biç bir değişikliğe uğramadan, daima, ufak tefek yeniliklerle günden güne artan bir ehemmiyet kazanıyor.

Belki on sene var ki, twinset modası devam ediyor.. Bizde ekseri dükkâncıların "ikiz takım" ismiyle vasıflandırdıkları bu eş bluz ve hırka modası evvelâ, yalnızca bir ihtiyacı karşılamak için ortaya atılmıştı. Kadınlar bu kıyafeti daha ziyade evde veya soğuk günlerde, manto içine giyerlerdi. Halbuki bugün en değişik ve güzel şekilde hazırlanan twinset'ler, güneşli son bahar sabahları için kadının en sık sokak kıyafeti olmuştur. Bunların içinde klasik şekilde ya-

Kış için yün elbise

Az paraya çok güzellik

pılanlar olduğu gibi birçokları gerek fabrikatörlerin, gerek kadınların bütün fantezisine açılmış saha teşkil etmektedir. Bu kış twinset'ler kadınların yalnız spor olarak giyinecekleri bir kıyafet olmaktan çıkmış, kokteyllere, gece dansa gitmeğe başlamışlardır. İşte V şeklinde fevkalâde açık bir gece bluzu! Üzerine giyilen, eş yün hırkanın kenarları boydan boya sırma ile işlenmiştir. Yalnız dikkat edilecek bir nokta vardır. Bu tarz sırmalı, incili, pullu, işlemeli takımları yalnız akşam dörtten sonra giymeli, bunlarla çarşıya pazara, büroya gitmemelidir. Ama büroya giderken de, kadın "ikiz takımları" üzerinde oynayabilir., İşte yenilik ve hoşluk, fikir ve buluş kabiliyetlerini göstermek için ona verilen güzel bir fırsat: Ekose etekle giyilen bir twinset ceketinin kenarları aynı ekoseden yapılan şeritlerle, düğmelerle çiçekli bir yün etekle giyilen twinset'in iç bluzu ise, bu bluzun yakasına doğru aplike edilen bir çiçekle süslenebilir.

Twinset'lerden daha kısa bir maliye sahip olan yün entariler, yün tayyörler ev, büro ve seyahat için ideal kıyafet addedilmektedir. Bunlar kürkle süslendiği ve büyük bir terzinin imzasını taşıdığı zaman bambaşka bir kıymet kazanmaktadır.

Yün eşarplar da, artık yalnız çocukların boynunu ısıtmak için kullanılmıyor: tüy gibi yumuşak, ince örgü eşarplar kadınlar için hazırlanmıştır ve 1956 kışının en son yeniliğidir.

Fakat fabrikatörler kadınlara yeni ve cazip modeller hazırlarken, yün imalâtında çalışan mütehassıslar da boş oturmuyorlar. Nylon, Orlon ve hiçbir zaman keçeleşmeyen yünler kadınların emrindedir.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Uşak — Şehrimizin demokratlarından Tahsin Gökgören D. P. deki son hadiseler sebebiyle partiden istifa etmiş ve bu sebeple bir mevlût okutmuştur. Mevlût esnasında davetlilere dağıtılan şeker külahları üzerinde (istifa şekeri) yazılmış olması enteresan bir mahiyet taşımaktadır.

(Yeni Adana)

elediye seçimleri dolayısiyle hararetlenen görüşme ve konuşmalar zaman zaman bahse tutuşmalarla neticelenmektedir. Vakit vakit enteresan safhalar arzeden bu bahislerden biri şudur: D. P. listesinde bulunan Berber Muhtar M. Ali Vardar ile Bağımsız olarak adaylığını koyan bakkal Lâmi Dinçer birbirinden fazla oy almak üzerinde münakaşaya girişmişler ve neticede bir şişe vermutuna bahse tutuşmuşlardır. Buna göre hangisi diğerinden az rey alırsa çok rey alana bir şişe vermut ısmarlıyacaktır.

Kazanana afiyet bizden olsun.

(İstiklâl)

Sağlık Müdürlüğü şehrimiz doktorlarına yaptığı bir tebligat ile tabelâlarında adları, ihtisaslarından gayrı herhangi bir hususun işaret edilmiyeceğini bildirmiştir. Bu kayda göre doktorlar bundan böyle birinci sınıf mütehassıs olduklarını, mezun oldukları okul, mensup bulundukları hastahane veya reklâm mahiyetini taşıyan hususları tabelâlarına koyamıyacaklardır.

(Azim - İzmit)

Çan Belediyesinden Balıkesir Belediye Reisliğine - TEL

YOLDA KALAN OTOBÜS

Balıkesir - Çanakkale arasında çalışan Belediyemizin 298 No. sunda kayıtlı, şehrimizden Sabri İnanöz ve Hamit Elçiliye ait otobüs lâstiksizlik yüzünden mıntakamızda yolda kalmış olup mezkûr otobüsün üzerinde iş yapacak lâstik bulunmadığı görülmüştür. Gereğine yüksek müsaadeleriniz saygıyla arzolunur.

Çan Belediye Reisi
Hasan özkurt

(Ateş)

İki genç ve güzel kızla tanışan bir delikanlı, bu kızların hangisinden daha fazla hoşlandığını kestirememiş ve 1960 senesinde Taksim Meydanında buluşmak üzere kendilerine randevu vermiştir. Delikanlı, 1960 senesine kadar hem istikbalini temin edecek ve hem de kızlardan hangisini tercih etmesi lâzım geldiğini inceden inceye düşünecektir.

Gayet enteresan olan bu aşk macerasının tafsilâtı şudur:

15 gün evvel, Süheylâ Ç. ve Yüksel A. adlarında iki genç kız ile tanışan Engin V. adında 20 yaşlarında bir delikanlı, evvelki sabah erken bir saatte Aksaray'da bir evde buluşmuşlardır. Birbirlerine hayatlarını bütün teferruatiyle anlatan gençler, nihayet birbirlerinden ayrılacakları sırada enteresan bir randevu vermişlerdir.

Engin, Süheylâ ve Yüksel'e verdiği randevuda, Yükseli sevdiğini, fakat, Süheylâ'dan da ayrılamıyacağını, kendilerinden biri ile evleneceğini bildirmiş ve karar verebilmesi için 5 sene sonra buluşmalarını teklif etmiştir. Engin'in teklifi kız arkadaşları tarafından derhal kabul edilmiştir. Gene sevgililer, 1960 senesinin, Ocak ayının 1 inci günü saat 12 de İstanbul'da Taksim Meydanında hayatları pahasına bile olsa, buluşmak üzere birbirlerine söz vermişler ve gözyaşları arasında ayrılmışlardır.

(Akdeniz)

Domuz emziren köpek

Hain mi olacak, sadık mı ?

F E N

Mükâfatlar

Nobel

İsveç Krallık Tıp Akademisi geçen hafta 1966 yılı fizik ve kimya Nobel mükafatlarını dağıttı. Her iki mükafatı da Amerikalılar aldılar. Atom fizikçileri Dr. W. E. Lamb ile Dr. P. Kusch bir arada fizik mükâfatını, biokimyacı Dr. Vincent du Vigneaud da kimya mükâfatını kazandılar. Yalnız tıp mükâfatı Avrupada kalabilmiş oldu. Bu, iki hafta önce ilân edildiği gibi, İsveçli biokimyacı Dr. Hugo Theorell'e verildi.

Dr. Lamb ile Dr. Kusch, .1947 de yaptıkları son derece ustalıklı deneylerle mükâfata hak kazanmışlardır. Krallık Akademisinin tebliğinde işaret edildiği gibi, bu deneylerle Lamb, "hidrojen spektrumunun ince yapısını", Kusch ise "elektronun manyetik momentini" gayet hassas olarak belirtmişlerdir. Gerçekten elde ettikleri sonuçlar fizik ilminde ikinci dünya harbinden hemen sonraki yılların başlıca hadisesi olmuştu. Her iki fizikçi de harp esnasında geliştirilmiş olan radar tekniklerini atomlar üzerinde ölçüler yapmak için kullanmışlar ve bu suretle kazandıkları büyük hassaslıkla buldukları sonuçların o zamana kadar kabul edilegelen değerlerden binde bir mertebesinde farklı olduğunu görmüşlerdir. Yaptıkları ölçüler, fizikçilerin en iyi bildiklerini sandıkları bir konu olan elektronun özelliklerine aitti. Bu sebeple bulunan çok küçük farklar bile büyük bir merak ve heyecan uyandırdı.

Elektronun son şekli

Elektron, tabiatta elektrik yükü taşıyan en küçük parçacıktır. Daha 1897 de J. J. Thomson tarafından keşfedilmiş, o zamandan beri aralıksız yapılan deneylerle özellikleri her sene biraz daha anlaşılmış ve nihayet 1928 de İngiliz fizikçisi P.A.M. Dirac'ın teorisiyle hüviyeti tamamen ortaya konmuştu. Bütün deneylerin iyice gerçekledikleri Dirac elektron teorisi modern teorik fiziğin en güvenilen, en güzel eserlerinden biri haline gelmişti. İşte şimdi, Lamb'in ölçüleri elektrik kuvvetler karşısında, Kusch'un ölçüleri de manyetik kuvvetler karşısında elektronun Dirac teorisinden biraz farklı hareket ettiğini gösteriyordu. Aradaki fark doğrusu pek azdı ama gene de deney hatası sayılamıyacak kadar büyüktü. Ortada açıklanmaya muhtaç yeni bir olay vardı. Bir heyecan dalgası bütün teorik fizikçileri sardı. Acaba o kadar sevdikleri, güvendikleri Dirac teorisinin de son günleri mi gelmişti? Bunu da şimdiye kadar deneyin geride bıraktığı sayısız teori gibi terkedip yerine daha ileri, belki bambaşka bir teori bulmak mı gerekecekti? Meselâ Einstein'in izafiyet teorisinin doğuşunun sebebi de Newton mekaniğinin izah edemediği pek küçük farklar olmuştu. Fakat Dirac teorisinin hayranları korktuklarına büsbütün uğramadılar. Zamanımızın en parlak teorik fizikçilerinin kesif gayretleri kısa bir zaman içinde gösterdi ki, yeni deneyler Dirac teorisinin yanlışlığını ortaya koymamaktadır. Bunlar sadece onun tatbik edilemiyeceği bir duruma aittirler. Deneyleri izah etmek için Dirac teorisini de içine alan ve esasları senelerden beri zaten mevcut olan daha geniş bir teoriyi kullanmak gerekiyor. İyi ifade edildiği zaman bu geniş teoriden - ki ilmî adı alanlar teorisidir - yeni sonuçlan pek âlâ çıkarmak mümkündür. Elektronun karakterini tamamen belirtmek için Dirac'ınkinden daha geniş bir teoriye ihtiyaç olduğu böylece ilk defa kesin olarak meydana çıktı. Bugün Lamb ve Kusch'un deneyleri elektronun yapısı hakkında son görüşleri temsil eden alanlar teorisinin en parlak delillerini teşkil ediyorlar.

Dr. Vincent du Vigneaud
En iyi kimyacı

Kusch ve Lamb
36 bin doları paylaşıyorlar

Kimya

Cornell Üniversitesinde biokimya profesörü olan Dr. Vincent du Vigneaud'ya kimya mükâfatı, "hipofiz guddesi hormonları" üzerindeki çalışmaları için verildi. Krallık Akademisi tebliğinde bu çalışmaları "biokimya ilminde tarihi bir merhale" diye vasıflandırıyor. Gerçekten Dr. du Vigneaud hayati bir önemi olan "oxytocin" hormonunu iki sene önce laboratuvarda sentetik olarak elde etmiye muvaffak olmuştu. Bu hormon vücudumuzun bir çok fizyolojik fonksiyonlarını idare eden hipofiz guddesinin çıkardığı en önemli hormonlardan biridir. Doğum esnasında ana rahminin büzülme hareketini ve süt guddelerinin faaliyetini kontrol eder. Dr. du Vigneaud ile arkadaşları önce uzun incelemelerle bu hormonun yapısını tamamen meydana çıkarmışlar, sonra da buldukları formüle göre kimya maddelerini gereken şekilde kullanarak laboratuarda hormonu meydana getirebilmişlerdir. Son derece karışık bir yapısı olan hormonun içinde 8 muhtelif "amino asidi" bulunmaktadır. Amino asitleri, bütün canlı hücrelerin esas maddesini teşkil eden proteinlerin başlıca yapı malzemesidir. Geçen sene de başka bir Amerikalı, Dr. Pauling, bazı proteinlerin yapısı üzerindeki çalışmalariyle Nobel mükâfatım kazanmıştı.

İki hafta önce tıp mükâfatının konuşulduğu günlerde en çok üzerinde durulan isimlerden biri de du Vigneaud idi. O kadar ki mükâfatın İsveçli Dr. Theorell'e verildiği ilân edilmesinden bir kaç dakika önce İsveçteki Associated Press muhabiri, Dr. du Vigneaud'nun "kazanmasına" sebep olan çalışmaları hakkında tafsilât gönderiyordu. Sonunda muhabir pek de yalancı çıkmadı. Çünkü Dr. du Vigneaud tıpta değilse de kimyada mükâfat kazandı. 10 aralıkta Stokholm'de yapılacak bir merasimde Kral Gustav Adolf mükâfatları bizzat verecektir. Dr. du Vigneaud 36.720 dolarlık mükâfat parasının hepsini alacak, fizikçiler ise bu parayı paylaşacaklardır.

Atom

Anti-proton

İki atom fizikçisinin Nobel mükâfatı aldığı bu günlerde gene atom fiziğinde yeni bir mükâfata konu olabileceik büyük bir tecrübi keşif ilân edildi. Rem garip bir tesadüf eseri olarak bu keşif de esasında Dirac elektron teorisinden çıkan bir sonucun ilk defa deneyle gerçeklendiğini ortaya koyuyordu. 25 senedir teorik fizikçilerin daima sözünü ettikleri, fakat şimdiye kadar tabiatta hiç rastlanmamış olan esrarengiz parçacık anti - proton, ilk defa Berkeley'de Kaliforniya Üniversitesine bağlı yüksek enerji laboratuarında bulunmuş, daha doğrusu yaratılmıştı.

Dört kişilik gurup
Sansasyon yarattılar

Maddenin esas yapı taşlarından biri olan proton pozitif elektrikle yüklüdür. Bazan negatif proton denilen anti-proton ise tıpkı proton gibi bir parçacıktır, yalnız elektrik yükü negatiftir. Gerek Dirac teorisine gerekse dana yeni olan alanlar teorisine göre, nasıl negatif yüklü elektronun pozitif yüklü bir ikiz kardeşi varsa, bunun gibi pozitif yüklü protonun da negatif yüklü bir ikiz kardeşi bulunmalıdır. Dolayısiyle elde kâfi enerji varsa bir protonla bir antiprotondan ibaret bir çift parçacık yaratmak mümkün olmalıdır. Yalnız antiproton doğduktan sonra dünyamızda uzun boylu dolaşamıyacaktır. Çünkü bir protonla çarpıştığı anda ikisi birden yok olacaklar ve kütleleri tamamen enerjiye çevrilecektir. Epey zamandır fizikçilerin büyük kısmı bu . muhakemelerin doğruluğuna inanıyorlardı. Fakat bir proton, anti-proton çifti yaratmak için gereken enerji çok yüksek - milyarlarca elektron volt - olduğu için böyle bir deney yapılamamıştı. Yüksek enerjilerin rastlandığı kozmik ışınlar içinde bir kaç defa anti-protonun varlığını gösteren işaretler bulanlar çıktı. Hatta daha geçen sene iki tanınmış kozmik ışın fizikçisi Dr. Schein ile Dr. Rossi, birbirlerinden bağımsız olarak, anti protonu bulduklarını iddia etiler. Faka deneyleri herkesi inandıracak kadar kesin delilller ortaya koyamadı. Ümitler daha ziyade Kaliforniya'da inşa edilen dev atom parçalayıcı makineye çevrilmişti. Bevatron adı verilen bu alet protonlara 6,2 milyar elektron-voltluk korkunç bir enerji verebilecekti. Alet tamamlanıp muntazam çalışmaya başlar başlamaz derhal anti-proton yaratma deneyine geçildi. Dr. Emilio Segre'nin idaresinde dört kişilik bir gurup, bevatronun verdiği yüksek enerjili proton demetini bir bakır hedef üzerine yönelttiler. Çarpışmadan bir çok atomik parçacıklar çıktı. Fizikçiler, çarpışma mahsulleri üzerine öyle elektrik ve manyetik kuvvetler tesir ettirdiler ve ölçü aletlerini öyle uygun noktalara yerleştirdiler ki, ancak bir anti-proton bu karmaşık tesir sahası içinden geçip aletlere varabilecekti. Deney sonunda bir kaç parçacığın gerçekten aletlere erişebildiği görüldü. İşte bunlar yeryüzünde insan eliyle yaratılan ilk anti protonlardı.

Anti-protonların keşfi ilim dünyasında geniş akisler yaptı. Bir çok tanınmış bilgin bu keşfin çekirdek fiziğinde yeni bir devre açabileceğini ifade ettiler. Pratik faydaların neler olabileceğini tahmin etmek için vakit henüz çok erkendir. İlk akla gelen şey protonla anti-proton çarpışıp birbirlerini tamamen imha ettikleri zaman açığa çıkan büyük enerjiden istifade etmektir. Gerçekten bu esnada 2 milyar elektron-voltluk, yani uranyum - 235 çekirdeğinin bölünmesiyle elde edilen enerjinin 10 katına eşit miktarda, enerji meydana çıkar. Ancak bu enerjiden faydalanabilmek için bir çeşit zincir reaksiyonu doğurmak gerekiyor ki bunun mümkün olup olamıyacağına dair henüz hiç bir işaret yoktur.

M U S İ K İ

Opera

Leylâ Gencer
Yumurta yerine üzüm

İki yeni temsil

Devlet operasında münavebe ile Lehar'ın "Paganini" opereti ve Verdi'nin "Maskeli Balo" operası temsil ediliyor. Her İki eseri sahneye koyan aynı rejisör (Aydın Gün), her ik temsilde rol alanlar ayni Devlet operası sanatkârları, her iki temsile refakat eden ayni orkestra, hatta hatta dekor ve kostümler Bile aynı şahsın elinden çıkmış. Şu hale göre her iki temsil muvaffakiyet bakımından aşağı yukarı birbirine eşit olmalı değil mi? Halbuki "Paganini" opereti seyredenler burunlarını büktüler, buna mukabil "Maskeli Bolo"nun temsilinde her bakımdan tatminkâr ve güzel bir eser görmüş oldular. Bu durum , Devlet operası sanatkârlarıyla, rejisörlerinin bir garip ölçüsüzlük içinde bulunduklarını belli etti. Rejisörler ölçüsüzdü, çünkü bir klâsik operetin Devlet operası sahnesinde yer alıp alamıyacağı mevzuundan bihaberdiler; sanatkârlar ölçüsüzdü, çünkü Viyana opereti denilen nesne hakkında zerrece malumatları yoktu.

Devlet operası son yıllarda hafif eserlere karşı gittikçe artan bir rağbet gösteriyor. Bunun son örneğini de Franz Lehar'ın "Tebessümler Diyarı" veya "Şen Dul" gibi eserleri yanında pek zayıf kalan "Paganini" opereti teşkil etti.

Karl Oehring idaresindeki orkestra refakati "zararsız"dı. Ayhan Aydan, vasatın üstünde olmayan bir icra çıkardı. Paganini rolünde Umur Baha Pars'ı salondan dinleyebilmek için herhalde çok kuvvetli bir mikrofona ihtiyaç vardı. Azra Çaplı, daha ziyade seyircilerin sempatisini kazanmış olduğu için alkışlandı. Savni Subaşı ise belki de şimdiye kadar en iyi rolünü - Pimpinelli -icra etti. Ancak, Azra Çaplı ile birlikte - tekrarlıyarak - seyircilere adeta zorla dinlettikleri düet, gayri ihtiyari yerli operetleri hatıra getirdi. Sanatkârlar arasında en fazla başarıyı - kendisinden beklenildiği gibi - Atifet Usmanbaş gösteriyordu. Tiyatro bölümünden operet sahnesine geçen Şeref Gürsoy ise, son derece sevimliydi.

Nihayet, değerini daima kabul ettiğimiz İlhan özsoy, Paganini'nin kemanı olarak her halde daha iyi kalitede bir saz kullanmalı idi. Zira kemanının cılız, kötü tonu yüzünden muvaffakiyeti takdir edilemedi.

Maskeli balo

Guisoppe Verdi'nin "Maskeli Balo" operası, Çarşamba ve Pazar aksamları iki değişik kadro ile icra edildi Bazı solistler ve sahneye koyma tekniğindekl aksamalar istisna edilirse, her iki temsilin de başarılı olduğu söylenebilir;

Dekorlar cazipti; projeksiyondan iyi istifade edilmişti. Yalnız, korkulu ve esrarlı bir tesir yaratman gereken birimci perdenin ikinci sahnesi ile ikinci perde daha ziyade "romantik" bir atmosfer intibaı bırakıyordu. Diğer taraftan, ilk perdedeki ikinci sahne, eserin aslında falcı kulübesi içinde cereyan eder ve arzu edilen tesir daha kolayca sağlanmış olur. Halbuki bizdeki temsilde dekor, kulübenen dışını canlandırmaktaydı. Bu kabil lüzumsuz tâdillerin ve ihmallerin neden ileri geldiğini izah etmek mümkün olamıyor. Keza, "Rigoletto"da da Monterone, meşhur lanet aryasını Dük'ün resmine hitaben söylediği sırada karşısında boş bir duvar vardı.

"Maskeli Balo" temsillerinin müzikal cephesi çok daha başarılı oldu. Belki de şimdiye kadar operamızda en iyi orkestra refakatini dinledik. Yaylı sazlardan bilhassa viyolonsel ve kontrbasslarn diğerlerine faik oldukları göze çarpıyordu ki, bu husus Verdi'nin müziği için isabetli de addedilebilirdi Ancak bu sazların partilerinin eserde çok kolay olduğunu hatırdan çıkarmamak lâzım. Diğer taraftan, her zamanki gibi, bestekârın eserlerinde mâdeni nefesli şazlara fazla yer verilmiş olması ve bunların daima, bariz bir şekilde ön plânda kullanılması bu temsillerde de orkestra refakatinin başlıca mahzurunu husule getirdi. Hattâ yer yer solistleri bastırdıkları müşahade ediliyordu. Gene de Ferit Alnar'ın titiz idaresi altında bu husus, dinleyicileri fâzla rahatsız etmedi.

Öte yanda koro, bütün pürüzleri unutturabilecek kadar mükemmel hazırlanmıştı. Partideki renkler ve kontrastlar başarı ile aksetti. Pianissimolarda bile ses seviyesini ve beraberliği ihlâl edecek tek şahıs çıkmadı.

Solistlere gelince... Bu seneki "Maskeli Balo" temsillerinin en şanslı karakteri şüphesiz ki Amelia idi... İlk gece Leylâ Gencer, salondakileri birkaç saat için adeta büyük Avrupa operalarının temsillerinde yaşattı. Sahne tekniğini ve dramatik kabiliyetini takdir etmemek imkânsızdı. Ancak İtalyan stilinin tesiri altında kaldığı, rolünü çok fazla dramatize

Savni Subaşı — Azra "Çaplı"
Sempatik bir çift

Maskeli Balo

Güzel sesler, güzel yüzler

ettiği görülüyordu. Ses için fazla bir şey ilave etmemiz lüzumsuz. Pes seslerdeki rahatlığını bilhassa belirtelim. Keza pianissimolarındaki berraklık, dinleyicilerin hayranlığını - haklı olarak - büsbütün arttırmakta idi. İlâve edeceğimiz bir nokta daha var : Alkışlara fazla selâm vermesi eserin bütünlüğünü bir hayli ihlâl ediyordu ki buna hiç de lüzum yoktu.

İlk gece Leylâ Gencer'i dinleyenler arasında, bu mükemmel dramatik sopranonun hemen üzerine başka bir Amelia'nın tesirsiz olabileceğini düşünenler oldu. Halbuki Pazar gecesi temsiline gidenler, - aynen Cavalleria Ve Konsolos'da olduğu gibi - Belkıs Aran'ın bu rolünü de kolay kolay unutamayacaklarını görerek sanatkârı içten gelen alkışları ile tebrik ettiler. İlk perdede biraz mütereddiddi. İkinci perdeden itibaren tamamiyle açıldı. Pürüzsüz, geniş hacimli sesi ile bir hayli güç olan partiyi başarı ile bitirdi Bütün fortissimoları kusursuzdu. Ancak tizleri çok daha berrak ve rahat söylüyordu. Peslerde bir iki bocalama geçirdi ise de bunlarda herhangi bir entonasycn hatası mevcut değildi. Heyecandan Seri gelip gelmediğini bilemeyiz. Fakat son perdenin başlangıcına kadar sahne bakımından, hareketlerindeki tereddüd gözden kaçmadı.

Ricardo rolünde ilk gece Özcan Sevgen gene sahnemizdeki en iyi tenor partilerinden birini icra etmiş oldu. Diğer "iyi"lerin de kendisine ait olduğunu ilâve etmemize lüzum var mı? Bu sefer daha açık, daha rahat söylüyor, ancak yer yer ritmi biraz kaybediyordu. İkinci temsilde Aydın Gün, müzikaliteden uzak, bütün temsil boyunca tamamiyle vibratolu bir Ricardo dinletti. Hattâ bu yüzden, kulağı hassas olmayan bir dinleyicinin tenor partisindeki melodik hatları hiç kavrayamaması mümkündü. Gerçi ses, hacim itibariyle her zamanki gibi genişti Fakat sadece bu kâfi değildi tabii...

Renato, ilk gece Orhan Günek tarafından icra edildi, İkinci temsile gidenler aynı rolde Rıfkı Ar'ı sadece birinci perdede seyredebildiler. Sanatkâr âni olarak rahatsızlandı ve ikinci perdeden itibaren gene Orhan Günek devam etti. En iyi baritonumuzun ilk gecesi hakikaten mükemmeldi Sesindeki rahatlığa hayran olmamak kabil değildi; seyircilere arkasını döndüğü zaman bile bütün salonu dolduruyor, orkestranın kuvveti altında ezilmiyordu. Ancak, eski, Figaro'daki, Sevil Berberindeki vuzuhu bulamadık... Partisini fazla tekniğe boğuyordu ki aynı husus "Rigoletto"da da nazarı dikkati çekmişti. İkinci temsilin hiç bir yerinde detone olmadığı halde sesinde yer yer pürüzler duyuldu. Bu da yorgunluğuna ve birden bire sahneye çağırılışına hamledildi. Rıfkı Ar'ı sadece birinci perdede dinleyebildik. O akşam rahatsız bulunduğuna göre tarafsız bir tenkid yapmak mümkün değil. Bilhassa tahammül edilmesi müşkül bir Ricardo-Renato düeti dinledikten sonra Rıfkı Ar'a şifalar temenni etmek ve kendisi hakkında hakiki hükmü tekrar ve tam olarak dinledikten sonra vermek her halde daha doğru olacak...

Ulrica rolü esas partide kontralto için olduğu halde bizde iyi bir kontralto bulunmaması yüzünden iki mezzo-soprano tarafından icra edildi. Gerek Necdet Demir, Gerekse Neriman Esi, dolayısiyle tiz olarak teganni ediyorlardı. Necdet Demir'in ses tekniği takdire şayandı, ancak ses hacmi bir hayli küçük kalıyor, sahnesi ise ümid edildiği kadar başarılı olmuyordu. Neriman Esi tizlerdeki rahatlığına rağmen pes seslerle bir hayli mücadele etti ve bir iki yerde detone olduğu görüldü. Parti, aslında mezzo için yazılmış olsa idi ihtimal daha fazla muvaffak olacaktı.

Azra Çaplı'yı iyi bir sahne ve teknikle karşımızda bulduk. Ancak sesin kendisi sık sık pürüzlendi ve dolayısiyle tesirli olamadı. İlk defa seyrettiğimiz Müveddet Günbay - gene Oscar rolünde - tatlı bir ses ve canlı bir sahne tekniği ile istikbal için pek çok şey vadediyordu. Ancak, doğrudan doğruya ses tekniği şimdiki halde oldukça zayıftı. Bilhassa son perdede hayli yorulmuş olarak göründü ve bir ilci bariz falso, bazı dinleyicilere Azra Çaplı'yı arattı. Mamafih daha iyi hazırlanarak çıkacağı gelecek rolleri için ümitlenenlere hak verilebilir.

Nihayet, iki Bass, Selim Ünokur ve Ayhan Baran kendilerinden beklenen başarı ile rollerini sonuna kadar götürdüler.

Diyebiliriz ki bütünü ile "Maskeli Balo", operamızın en başardı temsillerinden biri olarak icra edildi. Sondaki alkışların çoğu, baş rollerdeki sanatkârlar kadar, orkestra şefi Ferit Alnar'ın ve koronun hakkıydı şüphesiz.

T İ Y A T R O

Devlet Tiyatrosu

Paristen gelen telgraf

Paris'ten bir telgraf geldi; "Medihaya geçmiş olsun, Handan'ı çalıştırın" diyor, imza yerinde de "Muhsin" yazıyordu.

«Derhal Handan Uran bulduruldu ve telgraf gösterildi; bu kendilerinin arzusu değil, Umum Müdürün emri idi. İşin mahiyeti ise şundan ibaretti: Devlet Tiyatrosunda mevsimin ikinci eserleri olarak Küçük Tiyatroda Cevat Fehmi Başkut'un "Harputta bir Amerikalı" adındaki komedisi, Büyük Tiyatroda da Noel Coward'm "Ruhlar gelirse" isimli eseri sahneye konulacaktı. Her iki tiyatroda rağbet görmemiş olan "Akif Bey" ve "Oğuzata" temsilleri zorla devam ettirilirken, bir yandan da provaya alınan eserlerin mümkün olan süratle hazırlanmasına çalışılıyordu.

Cevat Fehmi'nin eserini Mahir Canova sahneye koyuyor, öbürünü de Ragıp Haykır hazırlıyordu. Her iki eserde rol alan sanatkârların mecmuu yirmibir kişi idi. Hiçbir role dublör verilmemişti. Halbuki bu eserlerin temsiline başlanınca tiyatroda en az, sahnede vazife alanların iki misli sanatkâr boşta gezecekti. Mühim rol alan sanatkârlar dublör istemiyorlar, kendilerini ehemmiyetli gören bazı sanatkârlar da bir başka sanatkârın dublörü olmaya tahammül edemiyorlardı.

Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü Muhsin Ertuğrulun Paristen gönderdiği telgraf Handan Uran'a verildiği zaman programa göre temsilin başlamasına üç gün kalmıştı. "Ruhlar gelirse" komedisindeki rol aslında hareketli ve uzundu, mühimdi de. Mediha Gökçer bir aydanberi çalışmakta ve esere intibak etmekte idi. Mis en scene icabı, temsilin bir yerinde bir taburenin üzerine zıplaması gerekiyordu. Hareketin tehlikeli olduğu rejisöre söylenmiş, fakat rejisör ısrar etmişti. Muhsin Ertuğrula telgraf çekildiği gün, provada rolü icabı tabureye zıplayan Mediha Gökçer, bir talihsizlik eseri olarak düşmüş ve bacağı kırılmıştı. Umum Müdürün gıyabında müzakereye girişen tiyatronun ileri gelenleri - ki hiç birisinin diğer sanatkârlardan ayrı olarak resmi bir sıfatı ve her hangi bir üstün hakkı yoktur - önce, Küçük tiyatro için hazırlanan "Harputta bir Amerikalı" komedisini Büyük Tiyatroya nakledip, Mediha iyileşinceye kadar Küçük Tiyatrodaki Akif Bey'i devam ettirmek gibi dahiyane bir karara vardılar. Bilindiği gibi Büyük Tiyatroda her akşam sahneye kırk beş kişi çıkıyor, fakat seyirci olarak o muhteşem salonda en fazla yirmi beş kişi bulunuyordu. (6 Kasım Pazar günü ücretsiz davetliler de dahil olmak üzere salonda 18 seyirci vardı. Aynı gün Küçük Tiyatroda halktan yirmi dört kişi bulunuyordu ve salonu Kız lisesi talebeleri tamamen değilse bile, kısmen doldurmuştu).

Tiyatronun ileri gelenleri hadiseyi ve kararlarını Paris'teki Muhsin Ertuğrul'a bildirmişler ve sözü geçen cevabı almışlardı. Muhsin Ertuğrul, program değiştirilmesine razı olmamış, sadece temsilin on gün geciktirilmesini istemişti, nitekim öyle yapıldı...

Umum Müdür gene Avrupa'da

Okuyucularımız bu satırları okudukları sırada Muhsin Ertuğrul Yeşilköy hava meydanına inmiş bulunacak. Devlet Tiyatrosunun Umum Müdürü mevsimin henüz başında, tiyatroda işlerin çok sıkışık bulunduğu ve Devlet Tiyatrosunda huzursuzluğun tahammül edilemiyecek seviyeye ulaştığı sırada, Viyana Devlet Operasının açılışında bulunmak maksadı ile, merasimden yirmi beş gün evvel Avrupaya gitmişti. Muhsin Ertuğrul Viyanada yapılacak olan açılış için Avusturyaya gideceği yerde, Paris'e gitmiş, ancak tiyatronun açılacağı *gün* Viyanaya dönmüştü. Devlet Tiyatrosu Umum Müdürünün Fransaya, tiyatrosu ile ilgili her hangi bir vazifenin ifası için gittiği iddia edilemezdi. Zira aslında âmiri bulunan Maarif Vekili dahi bu gidişe taraftar görünmemişti. Sadece bunun da bahanesi vardı. 27-28 Ekimde Pariste Unesco tiyatro toplantısı yapılacaktı. Burada hatırlanması icabeden nokta şu idi: Tiyatro idaresinde Muhsin Ertuğrul'un asla terketmediği bir taktiği vardır: tiyatrodaki işlerin kötüye gittiğini ve bundan mesul tutulacağını keşfettiği zaman bir sebep yaratır; ya İsviçreye veya herhangi bir Avrupa memleketine gider. Bu ani gidişin de iki neticesi olur; ya gaybubeti sırasında pürüzler giderilir veya kötü sonuçlara müncer olur. Muhsin Ertuğrul yurda döndüğü zaman her iki halde de kârlıdır; zira işler o yokken düzeltilmişse tefsiri şöyle yapılır: "Muhsinin gücendiğini anlayan alâkalılar, onun haklı olduğunu gördüler ve haksız iddialarından vaz geçtiler." Şayet mesuliyeti mucip, fena neticeler olmuşsa ileri sürülen iddia şudur: "Gördünüz mü, Muhsin muvakkat bir zaman için bile olsa, tiyatrodan elini çekti mi, işte böyle olur!"

Handan Uran
Şerefe !

Muhsin Ertuğrul'un İstanbul Şehir Tiyatrosundaki idareciliği boyunca tatbik ettiği bu usulü hâlâ terketmediği işte bu vaka ile de sabit oluyor.

İstanbul

M. Karaca ve M. Musenidis

Vakit gece yarısını geçmişti. Yeşilköy hava meydanına lâcivert bir otomobil geldi. Otomobilin arka tarafında müzik âletini andıran, nikel bir arma vardı. Arabadan, uzunca boylu bir adam indi. Şapkasını düzeltti ve pardesüsünün yakasını kaldırdı. O sırada bir tayyare piste İn* mek üzere idi. Otomobilden inen adam Muammer Karaca, beklediği yolcu da Atinadan gelen rejisör M. Musenidis idi.

Muammer Karaca, yeni mevsime henüz başlamamış, tiyatrosuna yeni bir şekil vermek yolunda hazırlığa girişmişti. Kendisi: "Tiyatro bir ilimdir, maalesef biz bu ilmi bilmiyoruz, dolayısiyle, öğrenmek mecburiyetindeyiz. Tiyatromda bu lüzumu hissettiğim için bir ecnebi rejisör angaje ettim." demektedir. M. Musenidis, iki sene önce Devlet Tiyatrosu sahnesinde Selâhattin Batu'nun Güzel Helena isimli eserini sahneye koymuş ve çok takdir edilmişti.

Ancak "Cibali Karakolu" gibi bir eseri 749 defa temsil etmek bahtiyarlığına eren Karaca Tiyatrosu ile "Güzel Helena" arasında asla doldurulamayacak bir uçurum vardır. Eğer Musenidis "Milli ihtikâr anonim şirketi" adı ile Karaca tiyatrosunda ele alman eseri, Güzel Helena zaviyesinden mütalâa ederse, Karacanın emeklerine yazık olacaktır, yok eğer Musenidisin hareket noktası "Cibali Karakolu" olursa, o takdirde Muammer gerçekten isabetli bir iş yapmış sayılır.

Bütün bunlardan başka, yakın zamana kadar sahnesinde akademik tiyatroyu alaya alan Muammer, bu değişmiş kanaatında samimi ise başladığı ve önderliğini yaptığı orijinal tiyatro nev'inden ayrılıyor demektir. O zaman da İstanbul yeni bir akademik tiyatro kazandı diye sevinecek ve Karaca hususiyetini kaybetti diye üzüleceğiz.

Meydan Tiyatrosu

Kaçan Kaçana

Devlet Tiyatrosunun Küçük Tiyatro bölümünde "Akif Bey" adı

Kaçan kaçana
Seyreden edene

ile nesebi gayrı sahih bir piyes, Büyük Tiyatro sahnesinde de "Oğuzata" adında bir nesne temsil edilirken, İstanbuldan onbeş genç gelip, Yenişehirdeki Sanatsevenler Kulübü Lokalindeki minyatür sahnede "Kaçan kaçana" adı ile bir Amerikan komedisinin temsiline başladılar.

"Kaçan kaçana" komedisi, öyle üzerinde uzun ezgi münakaşa edilebilecek cinsten bir eser değil, bilâkis gayet hafif, zarif, köpük gibi bir komedi. Seyircilerini güldürmekten başka bir gayesi yok sanılır.

' Eskiden sahne sanatkârı olan bir kadınla evlenmiş bulunan bir rahibin mutaassıplar nazarındaki hali, sahne hayatının serbestisinden bir köy papazının haremine giren kadının durumu, esir kampındaki Almanlar, Amerikalı askerler, dindar kadının isterik tezahürleri, piskopos amca... bütün bunlar uzun veya kısa fasılalarla düşüncelerimizi çeliyor ama bizi yormuyor. Vakanın işlenişi, güldürme gayesine tıpatıp uymuş; küçücük tiyatro boşalırken herkes memnun...

Haldun Dormen, kendisi gibi genç ve fedakâr arkadaşları ile giriştiği bu teşebbüsünde yalnız bırakılmamalıdır, zira bu gençler sahnede gösterdikleri başarı ile kendilerini seyredenlerde büyük ümitler uyandırmıştır. İstanbuldan on gün için Ankaraya gelen bu genç tiyatro heyeti, gördüğü alâka üzerine ikametini bir o kadar daha uzatmaya mecbur olmuştur. Bu hadise, tıpkı geçen sene aynı sahnede temsil edilen Jezabel piyesinde olduğu üzere, Ankaranın bir hamle tiyatrosuna muhtaç olduğunu ispat etmekte, Ankaralı seyircinin Devlet Tiyatrosu repertuvarını tasvip etmediğini anlatmaktadır. Fakat anlayan kim?

S P O R

Futbol

Federasyonun kararı

5 Kasım 1955 Cumartesi günü en ağır başlı gazetelerin spor sayfasına bir göz atan okuyucular iri puntolarla üç sütun üzerine yazılan şöyle bir haberle karşılaştılar : "Futbol federasyonu yeni kararlar aldı"! Kararın mahiyeti madde madde sıralanmıştı. Bunlar içerisinde tasvib görenler olduğu gibi tenkit edilenler de mevcuttu ve doğrusu istenirse Ankarada üç gün üst üste toplanan federesyon Üyelerinin almış oldukları bu kararlar İstanbul'da spor mahfillerinde iyi karşılanmadı. Müteakip günlerde gazeteler bu mevzuda spor otoritelerinin çeşitli kanaatlerini gösteren yazılarla doluydu. Bunların ekserisi alman kararların aleyhindeydi. Hele Seleksiyon ve Basın Komitesinin lağv edilmesi en çok şimşek çeken mevzular oluyordu. Bu komitelerin yerine bir teknik müşavere hey'eti kurulmuştu. İçerisindeki isimlere dikkatle bakılacak olursa aşağı yukarı bilinen şahıslar olduğu görülürdü. Federasyon bu komiteye çok ağır mesuliyetler yüklüyordu. Bütün işler tamamen bu komitenin tasvibi ile yapılacaktı. Aman Yarabbi! bu ne garip bir karardı. Tıpkı: "Şu mektepler olmasa maarifi gül gibi idare ederim" diyen nazır gibi... Herhalde federasyon başkanı, kulüpler olmasa futbol işlerini gül gibi idare edecekti. Teknik Hey'etin selâhiyetini gördükten sonra gayri ihtiyari federasyonun hikmeti vücudu düşünülebilirdi. Bu vaziyette federasyona yapacak hiç bir iş kalmıyordu. Tabii mesuliyeti de olmıyacaktı. Fakat unutulmuştu ki Beden Terbiyesi teşkilâtına bağlı olan federasyon bu heyet azalarına bu kadar geniş selâhiyetler veremezdi. İstihdam ettiği azalara hattâ harcırah dahi - mevcut kanuna göre - veremiyordu. Bakalım alınmış olan bu karar nasıl tatbik edilebilecekti...

Lik maçları :

Mithatpaşa Stadına hemen her gün cepten oldukça kuvvetli bir meblağ ödiyerek yollanan spor severler geride bıraktığımız pazar günü Galatasaray ile Beşiktaş arasında yapılan çetin mücadeleyi bir türlü unutamamışlardır. Denilebilirki bu güne kadar bu derece heyecanlı ve sürükleyici bir maç görülmemişti. Sahaya galip geleceğine inanarak moral üstünlüğüyle çıkan bir ekibin kafası önünde ağlıyarak 90 dakikanın sonunda stadı terketmesi ender görülmüş hadiselerdendi. Maçın bitiminde Mithatpaşa Stadının alt koridorları bir bayram manzarası arzediyordu. Hele uzun, şişmanca, esmer bir şahsın döktüğü göz yaşları yanında bulunanları da aynı şekilde ağlatmıştı. Esmer şahsı herkes tanıyordu. Beşiktaşın umumi kaptanı Sadri Usoğlu.. Ağlıyordu lamına; bu bir teessürden ziyade sevinç *göz* yaşları idi Futbolcular ise vazifelerini yapmış olmanın, gururu ve heyecanı içindeydiler. Beşiktaş tarafının sahnesi buydu. Diğer kısım yani Galatasaraylıların bulundukları cephede bir ölü sükûtu vardı. Rakibi küçümsemenin ve onunla alay etmenin ne-

Beşiktaş — Galatasaray maçı
Galibiyetten mağlubiyete

ticesi çok kötü tecelli etmişti. Hiç kimse bir şey söyliyemiyor donuk yüzlerle birbirlerine bakıyorlardı. Maçın hemen başında 2-0 galip duruma yükselen devrenin sonuna doğru iki gol yiyerek berabere vaziyete geçen Galatasaraylılar İkinci devrenin yine başında üst üste kazandıkları gollerle 4-2 galip duruma gelmişlerdi. İşte bu hal onları bir takım lüzumsuz hareketlere ve taşkınlıklara sevk etti. Bunun neticesi olarak sarı - kırmızılılar tam üç gol yiyerek sahayı 5-4 mağlup terkettiler. 9 adet golü seyreden meraklılar, ilk defa olarak verdikleri parayı canı yürekten helâl ediyorlardı. Tabii Galatasaraylılar hariç...

Dördüncü haftada yapılan diğer karşılaşmalar büyük heyecan taşımaktan uzaktı. 4 karşılaşmada atılan ve yenen gollerin yekûnu ancak sekizdi.. Bu Galatasaray - Beşiktaş maçındaki gollerden bir eksikti. Bir gün evvel Fenerbahçenin Kasımpaşayı zor güç 1-0 yenmesi sarı - lacivertli taraftarları yine üzüntüye sevk etmisti. Antrenör Markoş'un hücum hattında üç tecrübesiz oyuncuya yer vermesi, ancak "kumar" kelimesi ile izah edilebilirdi. Çalıştırması için fazla bir şey denmezdi amma, Macar antrenör takım yapmaktan acizdi. İdare Heyetinde bazı şahıslar son ihtilâflardan sonra Markoş'un sezonun sonuna kadar barınamıyacağını ima eden sözler sarfetmektedirler. Dördüncü haftanın mühim hadiselerinden birisi de Vefanın Adaletle berabere kalmasıdır. Bir hafta evvel Galatasaray karşılaşmasını gören İtalyan antrenör "Giovani" takımına öyle bir takdik vermiştir ki kırmızı beyazlı forvet bu kilit karşısında 90 dakika bocalamış ve onu söküp netice istihsal etmeğe muvaffak olamamış-. tı. Bu hadise bizlere futbolde netice alabilmek için sadece iyi oynamanın kâfi gelmediği hakikatini bir kere daha anlatmış bulunuyordu. Keza; Beykoz'un denk bir kuvvet sayılan Emniyeti 2-1 mağlûp etmesi puvan cetvelini arap saçına çevirmeye kâfi gelmişti. Şimdiki halde lig şampiyonunda kat'i söz sahibi olan bir tek takım yoktur. Büyüğü de küçüğü de hemen hemen aynı şansa malik bulunuyorlar.. — N. S.

Güreş

Cazip programlar

Uzun boylu gözlüklü munis çehreli bir adam bir masa etrafında toplanan gazetecilere izahat veriyordu. Söylediği sözler vakıa evvelden de spor efkârı umumiyesince de bilinmekte idi. Ama, bu daha doğrusu rivayet halinde idi. Resmi bir ağız, selâhiyetli bir şahıs olarak konuşan gözlüklü zat güreş federasyonu başkanı Vehbi Emre idi. Gerçekten kendisinden daha selâhiyetli bir kimse de yoktu. Bu vadideki bilgisi beynelmilel güreş federasyonu tarafından da kabul edilmişti. Vehbi Emre bu konuşmasında tahsisat meselesine fazlaca temas etmedi. Çünkü büiyordu ki söylenecek lâflar, daha doğru bir deyimle dert yanmalar bir netice vermiyecekti. Şayet konuşma alâka görmüş olsa bile bu alâkayı gösteren şahısların mevcut davayı halletmek selâhiyetlerl yoktu. Bu bakımdan olacak, Federasyon Başkanı geride bıraktığımız haftanın sonunda yapılacak güreş seçmelerinin ehemmiyetini ve müteabiken Japonya'ya ve Macaristan'a yapılacak seyahatlerin programını izah etmekle iktifa ediyordu. Hakikaten cazip bir programdı bu.... şimdiye kadar Japonya'ya gitmemiş olan güreşçilerden bir takım teşkil edilecekti. Japon Federasyonunun müracaatı üzerine 62 kiloda iki güreşçi götürülecek, buna mukabil ağır sıklet boş kalacaktı. Geride bıraktığımız haftanın Cumartesi ve Pazar günleri spor ve sergi sarayı büyük bir kalabalık kütlesi tarafından doldurulmuştu.

Ekserisi genç ve tecrübesiz olan güreşçilerin iki gün üst üste yaptıkları muhtelif karşılaşmalar büyük bir alâka ile takip edildi. Federasyon azaları ve güreş otoriteleri baştan sona kadar bu karşılaşmaları takip ettiler ve muhtelif notlar aldılar. Japonya'ya aşağıda kadrosunu ve receğimiz Milli Takım önümüzdeki hafta Cumartesi günü uçakla hareket edecektir, kafilede atrenör olarak Saim Arıkan da bulunmaktadır. Melbrun Olimpiyatları arifesinde yapılacak olan bu seyahatler bizlere ilerisi için kat'i bir fikir verecektir. Gerek sportif faaliyetler ve gerekse de siyasi yakınlıklar bakımından güreş ekibimizin bu seyahati büyük bir alâka toplamaktadır. Japonya'nın muhtelif şehirlerinde yapılacak olan temsili karşılaşmalardan evvel Milli bir temas yapılacaktır. Japon Başbakanı bu karşılaşma için bir kupa koymuştur, Federasyon Başkanı Vehbi Emre tespit edilmiş olan takımdan çok ümitli olduğunu beyan etmektedir. Japonya'ya şimdiye kadar hiç gitmemiş olan güreşçilerden kurulmuş olan takım şöyledir :

52 kilo İbrahim Yurdaeriş
57 " Hasan Gemici
62 " Mehmet Gocur
62 " Kemal Özkan
67 " Mehmet Çelebi
73 " Hasan Güngör
79 " Mustafa Kurt
87 " İbrahim Karabacak

Yeni Milli güreş takımı
Meçhul kuvvetler

Basketbol

Amerikalı antrenör

Uzun boylu, sarışın, zayıfça bir genç tayyareden inince kendisini karşılamaya gelenleri tebessümle selâmladı. Hadise geçen hafta içerisinde Yeşilköy Hava meydanında cereyan ediyordu. Gencin adi Samuel Fox'du. Amerika'dan geliyordu. Bilindiği gibi Amerikan Kültür Hey'eti Basketbol sporunda Amerika'da bir otorite olan Fox'u Türk Milli takımını çalıştırmak için - masraflarını kendisi ödemek üçere - 3 ay müddetle memleketimize davet etmişti. Bu angajman spor muhitinde büyük bir memnuniyet uyandırdı. Geceyi Park Otelde geçiren Amerika'n antrenör ertesi gün Bölge binasına giderek Bölge Müdürü Sait Selahattin Cihanoğlu ile buluşmuş ve yanında sportif oyunlar federasyonuna dahil olan şahıslarla beraber saat 18 de Spor ve Sergi Sarayında Milli Takım namzetleriyle tanışmıştır. İşin garib tarafı Paris'ten gelen Yalçın Granit Ankara'dan kafileye katılan Yalım ve Erdoğan bu çalışmalarda hazır bulunurlarken Altan Dinçer ve Yılmaz Gündüz'ün İstanbul'da oldukları halde Sergi Sarayına kadar zahmet edip gelmemeleri idi. Doğrusunu söy-

lemek icap ederse bu korkunç bir lakaydilikti. Müteakip günlerdeki çalışmalarda Amerikalı antrenörün harıl harıl not tuttuğu gözden kaçmıyordu, vakıa bu hususta bir açıklama yapmamıştı, ama antrenörün Milli Takıma eleman tespitettigi kuvvetle muhtemeldi. Ban çevrelerde Milli Takımı üç kişinin tespit edeceği söylentileri dolaşmaktadır. Bu üç kişi: Amerikalı antrenör Samuel Fox, Vahit Çolakoğlu ve Yakavos Bilektir. Doğrusu takımın tespitine gerek Yakavosun ve gerekse Vahit'in karışması hiç te memnuniyet verici olmamıştır, bu mevzuda konuşan selâhiyetliler insiyatifin tamamen Amerikalı antrenöre bırakılması tezini müdafaa etmektedirler. Evet bu şekilde düşünenler gerçekten haklıdırlar. Çünkü; maalesef bu güne kadar tespit edilen takımlarda seleksiyonerler renk müdafiiliğinden kendilerini kurtaramamışlardır. Bu sözler hiç bir zaman Vahit Colakoğlu'nun ve Yakavos Bileğin kulüpçülük yaptığı şeklinde izah edilmemelidir. Bu sadece bir arzudur.

Profesyonel lig hikâyesi

Günlerden bir gün basketbol teknik müşavere heyeti bir toplantı yaparak profesyonel olan Yılmaz Gündüz'ün oynayabilmesini temin etmek maksadıyla mevcut talimatnameye şöyle bir madde ilâve etmişti: Bir sezon profesyonel futbol takımında oynayan bir futbolcu, basketbol liglerinde oynayabilir. Bu madde tamamen Yılmaz Gündüz'ü oynatmak maksadiyle konulmuştu. Gaye kısaca buydu. Kararı alanları hoş görmek icap ederdi. Çünkü basketbol sözde amatör bir spordu. Hattızatında büyük kulüplerde para almıyan bir tek basketbolcu bile yoktu. Heyet bunu bildiği için Yılmaz'ı bu dertten kurtarmıştı. Fakat bu da kafi değildi, çünkü Yılmaz Milli Takımda oynayamıyordu. Bu sebeple yeniden bir toplantı yapıldı; bir defaya mahsus olmak üzere Yılmaz Gündüz pro fesyonellikten amatörlüğe döndü. Artık istişare hey'eti yukarıda izah ettiğimiz ek maddeyi ortadan kaldırabilirdi, buna şimdiki halde lüzum dahi kalmamıştı. Ve ayrıca, yeni elemanlar kazanabilmek, Yılmaz gibisini yetiştirmek imkânları her an mevcut iken bir kişi için bu şekil bir talimatname değişikliğine gitmek lüzumsuz - hem de çok - bir hareket idi.

Basketbol teşvik turnuvaları

Geride bıraktığımız hafta içerisinde basketbol teşvik turnuvalarına devam edilmiştir. Spor ve Sergi Sarayı'nın tribünlerine şöyle bir göz atanlar müsabakalara halkın verdiği ehemmiyeti anlamakta güçlük çekmediler. Haftanın en iyi derecesini Galatasaray - Vefayı 99 - 48 Fenerbahçe de Beyoğlusporu 98-56 yenerek elde etmişlerdir.

Bu hafta yapılacak olan karşılaşmalar turnuvanın hakiki şampiyonunu tayin edecektir.

A T Ç I L I K

Yarışlar

Kaza Yardım Sandığı

Başı sargılar içinde bir adam, elinde bir rapor ve dilekçe ile Ankara Hipodromu Müdürünün kapısında bekliyordu. Bir ay önce, Altay isimli bir atla katıldığı yarışta, eğerin kayması yüzünden düşmüş ve başından mesleğini icra edemiyecek şekilde yaralanmıştı. Hastahanede tedavi ediliyordu. Eline bir ay ata binmesinin ve at çalıştırmasının sıhhatını tehlikeye koyacağını bildiren bir de rapor vermişlerdi. Yunus Uğur adındaki bu jokey, yaralandığı zaman doğrusu maişetini temin için güçlüklere uğrayacağını hiç aklına getirmemişti. Zira biliyordu ki, 1952 senesinde kurulan bir Jokey Kaza Yardım Sandığı vardı. Bu sandık, kendisi gibi çalışamıyacak şekilde yaralanan jokeylere çalışamadıkları zamana ait ihtiyaçlarını gidermek, kaza ölümle neticelenirse geride bıraktıklarına bir miktar para yardımı yapmak maksadı ile kurulmuştu. Bunun için de üç seneden beri koşuya kaydedilen her at için bir lira sandık aidatı olarak alınıyordu. Ayrıca yarışlarda verilen para cezaları da, sandığa irat kaydediliyordu. Kısacası Sandığın, maksadı karşılayacak kadar geliri vardı. Esasen başka bir yerden geliri ve birikmiş parası olmayan jokey, kazaya uğradığı zaman sandığın hemen kendisine yardım edeceğini zannediyordu. Fakat evdeki hesap çarşıya uymamıştı. Yunus Uğur, bir aydan beri elinde raporu her gün Hipodrom Müdürlüğüne müracaat ediyor ve her seferinde de eli boş olarak geri dönüyordu.

Bundan başka bir de jokeylerin kendi aralarında kurdukları bir dernek vardı. Yunus Uğur, maddi imkânlarının pek mahdut olduğunu bildiği halde bir de Jokeyler Derneğine baş vurdu. Jokeyler Derneği Başkanı Ahmet Uslu kendisine Derneğin parasının bu şekildeki yardımlarla hemen hemen tükenmiş olduğunu bildirdi. Gerçi Jokey Klübü Kongresi, Klübün bütçesini hazırlarken Jokeyler Derneğine de yardım yapılmasını kabul etmişti Bu maksatla bütçeye 5.000 lira tahsisat ta koymuşlardı, Fakat ,İdare Heyeti, yeni istifa eden bir üyesinin telkinleri neticesinde, umumi heyetin tasvibinden geçmiş olan bu yardımın yapılmasına bir türlü yanaşmamıştı. Yunus Uğur, müsterih olmalıydı. Gerekirse Dernek de, Sandıktan kendisine yardım yapılması için teşebbüse geçecekti. Yunus Uğur, son derece müsterih fakat cebinde beş para olmadan tekrar Hipodrom Müdürünün önüne gitti.

Doping muayenesi

Haydar isimli arap atı, Tarım Bakanlığı Kupası koşusunu büyük bir kuvvet göstererek, kudretli rakibi Rüçhanın önünde kazanmıştı. Tartı salonu önünde, üstünden eğeri alınan atlar yedekte dolaşarak bekliyorlardı. Komiserler Heyeti, bu koşuda birinci ve ikinci gelen atların doping muayenesine tabi tutulmasına karar vermişti. Vazifeli veteriner, atların salyasını alırken, tartı salonu önünde bulunan atçılar da doping muayenesinin münakaşasına girişmişti. Herkes ittifak ediyordu ki, bütün bu muayenelere rağmen sahada bir çok at dopingli olarak koşmaktadır. Bunlar içinde salya muayenesine tabi tutulanlar da vardır. Fakat bu atların salyalarının tahlili, bir netice vermemektedir.

Doping muayenesine ait talimatnamede, tahlili yapan müessesenin teknik vasıfları ve tahlilin hangi esaslara göre yapılacağı belirtilmediği cihetle, bizdeki tahlillerin neticeleri ister müsbet, ister menfi olsun itimatla karşılanmamaktadır.

Bir koşunun neticesi

Açıkta kalan kalana

Türkiye Jokey Klübü

Sonbahar Atyarışları

BU HAFTA

Çaldıran Koşusu

İkramiyesi : 12.000 T.L.

2 Yaşındaki Safkan İngilizlerin En Büyük

KOŞUSU

Yarışlar

Belediye Seçimleri Dolayısıyle

11 Kasım Cuma ve 12 Kasım Cumartesi Günleri Yapılacaktır

Ankara Hipodrom
Müdürlüğü

her
hesapsahibine
bir EV
MUHABANK